

POŠTNINA PLAČANA PRI POŠTI 61102 LJUBLJANA

Planinski vestnik 2

glasilo Planinske zveze Slovenije

februar 1993

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

februar 1993

2

letnik XCIII izhaja od leta 1895

vsebina

Andrej Brvar	Stoletna privrženost goram	49
Vlasto Kopač	Na smrt obsojeni predsednik	50
Marjan Raztresen	Kriza avtorjev	50
	Zidanje gmotnih temeljev	53
Tomaž Banovec	Polstoletna zgodovinska luknja	55
Marjan Oblak	Dolgovi gorniškemu narodu	57
	Priznanja zaslužnim planincem	59
Iztok Tomazin	Noč v steni	60
Martin Šolar	V Bohinju so vedno prvi	61
	Planinci SCT na vrhu Čo Oja	63
Dušan Novak	Z gorá vse priteče v doline	66
	Vrhunski andinisti izpod Alp	68
Valent Vider	Slovenska zastava na Ojstrici	73
	Človek-gora-poezija	75
Matjaž Deržaj	Planinski pozdrav	76
Urban Golob	Zimske zgodbe iz Vrat	79
Aleš Potisk	Dehteči spomini	80
	Odmevi	83
	Iz planinske literature	86
	Društvene novice	89

Slika na naslovnih strani: Špič z grebena nad Akom Foto: Klemen Čepič

Planinski vestnik izdaja Planinska zveza Slovenije, 61000 Ljubljana, Dvořakova ulica 9, p.p. 215. Revija izhaja vsak mesec. Ureja uredniški odbor: Marjan Raztresen (glavni in odgovorni urednik), Janez Bizjak, Sonja Dolinšek, Mitja Kořir, Edo Kozorog, Silvo Kristan, France Malešič, Dragica Manfreda, Marien Premšak, Tone Strojín, Tone Škarja in Franček Vogelín. Predsednik založniško-izdajateljskega sveta Tomaž Banovec. Prispevke pošiljajte na naslov Planinske zveze Slovenije. Rokopisov in slik ne vračamo. Tekoči račun pri SDK 50101-678-47046. Naročnina za prvo trimesečje leta 1993 znaša 500 SIT, posamezna številka stane 170 SIT. Letna naročnina za tujino znaša 30 ameriških dolarjev. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova vselej navedite tudi stari naslov, in sicer s tiskanimi črkami. Upoštevamo samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. Tisk Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani.

Glasilo spada med proizvode informativnega značaja iz 13. točke tarífné številke 3 Zakona o prometnem davku (Ur. list RS, št. 4/92) in mnenja Ministrstva za informiranje Republike Slovenije, št. 23/117-92 z dne 24. 2. 1992, za katere se plačuje davek od prometa proizvodov po stopnji 5%.

SKORAJ PET ODSOTKOV SLOVENCEV JE ČLANOV PZS

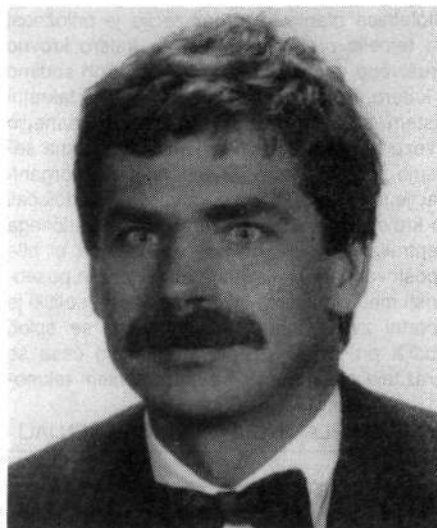
STOLETNA PRIVRŽENOST GORAM

ANDREJ BRVAR

Po izvolitvi za predsednika Planinske zveze Slovenije pred tremi leti so mi mnogi planinski prijatelji ob čestitkah pomenljivo in privoščljivo obenem navrgli, da bo moja glavna naloga stoletnica planinske organizacije. Na te takrat dolgoročne napovedi sem moral hitro pozabiti, ker sem kot sleherni hotel čimprej pokazati čimveč na eni strani in ker sva se s kolegom Markom prav takrat učila podjetniških korakov v novo ustanovljeni firmi na drugi strani.

Že sama izvolitev za predsednika je bila za mnoge planinske poznavalce presenečenje. Nisem namreč pripadal močnemu gospodarsko planinskemu lobiju; prej sem pristaš tistih, v imenu katerih je že daljnega leta 1929 Tuma vzkliknil na občnem zboru SPD: »Končno je naše društvo postalo gostilničarsko in hotelsko društvo.« Na planinstvo gledam bolj iz prizme duhovnega kot materialnega in tako naj bi bila po mojem tudi usmerjena planinska organizacija. Navsezadnje so v stoletni zgodovini krize, ki so pretresale planinsko organizacijo, povečini izbruhnile zavoljo nezadovoljstva, ker se je ta preveč posvečala reševanju materialnih vprašanj ob zanemarjanju kulturne, duhovne plati planinstva.

V zgodovini slovenske planinske organizacije najdemo nekaj vodilnih dejavnosti, po katerih je prepoznavna v vsakem obdobju. Ena od teh je nedvomno skrb za nedotaknjeno naravo. Planinci smo po svoji biti ljubitelji narave, zato ni nič nenavadnega, če naša organizacija nameinja vedno toliko pozornosti in aktivnosti ohranitvi prvobitne gorske narave. Konkretnih dejanj je veliko: od pobud, ki je kranjski deželni leta 1898 prinesla prvi zakon, ki je preprečeval trganje planike in Blagajevga volčina, do odkupovanja zemljišč v gorah, da bi jih očuvali za planinstvo, pobude pri vseh ustanavljanjih Triglavskega narodnega parka, protestov proti načrtovanim zajezitvam Soče, Idrjice, Radovne itd. Naravovarstvena pobuda v družbi nam je konec sedemdesetih let spolzela iz rok. Svetovna družba se je takrat krepko soočila z globalnimi ekološkimi problemi, zato so vsi politiki, tudi naši, postali zeleno obarvani. Lokalno usmerjene naravovarstvene pobude v planinski organizaciji so zamrle, na srečo le za kratek čas. Iz vseh takrat razpoložljivih spoznanj na področju varovanja okolja se je porodilo prepričanje, da dolinskega standarda ne moremo in ne smemo prenašati v gore, če jih želimo ohranjati čiste in privlačne še v prihodnje. To je sedanja razvojna usmeritev planinstva, ki bo

aktualna še lep čas. Zato sedaj toliko bolj poudarjamo in rešujemo vprašanja ekološke sanacije planinskih postojank, iščemo najbolj prijetno planinsko domovanje in prepričujemo oskrbnike ter obiskovalce, da naj nosijo svoje rjuhe v nahrbtnikih.

Planinska organizacija obvladuje in upravlja s prostorom, v katerega zaidejo le še lovci, gozdarji in znanstveniki. Umno gospodarjenje s tem prostorom, da bi ga približali čimvečjemu številu obiskovalcev, je lastno planinski organizaciji od njene ustanovitve naprej. Nekdaj so rekli, da zavoljo turistovskih nagibov, danes pa zavoljo rekreacije in sprostitve ljudi. V tem pogledu opravljamo pomembno pionirsko dejavnost, ker ekonomsko preverjamo določeno lokacijo na povsem amaterski način. Če se izkaže kot zanimiva, nas nadomesti turistična industrija. Tako se je v preteklosti zgodilo z Voglom, Krvavcem, Kaninom, Roglo – in še marsikje drugje.

Kljub temu, da danes neodkritih in neznanih predelov praktično ni, je to relativen pojem. Planinska organizacija mora opremljati s potmi in kočami tudi širši javnosti premalo znane predele v sredogorju ter s teh območij izdajati karte in vodnike. Zato, da zmanjšamo obreme-

Sto let dolga pot organiziranega planinstva na Slovenskem – in samo deset predsednikov, ki so bili v tem stoletju na čelu slovenske planinske organizacije. Pet od teh je še živih in vsak od njih iz svojega zornega kota popisuje, kako iz perspektive tega trenutka vidi svoje minulo predsednikovanje, razen sedanjega predsednika, seveda, ki se bolj obrača v prihodnost kot v preteklost. (Op. ur.)

nitev visokogorja, podaljšamo planinsko sezono, ki v sredogorju za povprečnega planinca lahko traja celo leto – tudi zaradi obveznosti do članov, ki radi odkrivajo zanje neznane vrhove in poti.

Stoletnica planinske organizacije je priložnost za temeljit premislek o tem, v katero krovno društveno asociacijo sodimo, če sploh sodimo v katero. Po drugi svetovni vojni nas je takratni sistem stlačil v Fizikurno zvezo, kasnejšo Zvezo telesnokulturnih organizacij oziroma sedanjo športno zvezo. Značaj planinske organizacije je vseskozi štriel iz kalupov, ki so določali to krovno organizacijo. Zaradi demokratičnega centralizma ni bilo toliko svobode, da bi bile spoštovane in uveljavljene razliknosti in posebnosti med članicami. Udinjanje dnevni politiki je športni zvezi postalo nuja, če naj se sploh obdrži pri življenju. Zato v zadnjem času še izraziteje potiska v ospredje predvsem tekmo-

valni šport, največ tistega, ki lahko uspešno promovira Slovenijo v svetu. O planincih, ki poudarjamo šport za vse, in alpinistih, ki se ne vračajo iz sten s kolajnami okrog vratu, se v teh krogih sliši vedno manj. Pa ne samo v teh; tudi v nekaterih medijih, ki nas po analogiji predstavljajo v športnih uredništvih. V taki situaciji smo največ dosegli tam, kjer smo se izvili iz kalupa, da planinstvo spada med športne aktivnosti. Dokler bodo planinski organizaciji zaupali njeni člani, teh pa je danes skoraj pet odstotkov prebivalcev te dežele, se ni bati za njeno prihodnost. Odnos do gorā se je ljudem vcepljal stoletja življenja na tej zemlji. Strah in odpor, da bi tujci zavladali v slovenskih gorah, je porodil slovensko planinsko organizacijo. Zatorej: dokler bo planinska organizacija črpala ideje za delo iz prvobitne navezanosti Slovencev na gore, bosta njen ugled in položaj v družbi trdna in neomajna.

KAKO SO PLANINCI PO VOJNI ZAČENJALI IZ NIČ, A Z VELIKO VOLJE

NA SMRT OBSOJENI PREDSEDNIK

VLASTO KOPAČ

Na vprašanje, kako gledam danes na svoje delo v planinski organizaciji pred 45 leti, lahko na kratko odgovorim: s planinskimi tovariši sem tedaj pomagal ohromeli planinski organizaciji, da se je znova postavila na noge in spet shodila, pri čemer pa sem si še posebej prizadeval za oživitve in razvoj našega alpinizma in gorske reševalne službe.

Dokumenti in pričevanja iz prvih povojnih let so nepopolni, arhiv PZS v Likozarjevi ulici je pred leti zgorel, nekaj poročil, vesti in člankov o snovanju in delovanju našega planinstva v tistem času je najti v Planinskih vestnikih, nekaj hranijo tudi zasebniki, marsikaj je še v neraziskanem zgodovinskem arhivu PZS, ki ga zaenkrat hrani Mestni muzej v Ljubljani. Hvaležno gradivo za pred leti ukinjeno literarno zgodovinsko komisijo PZS! Precej uporabnih podatkov je v zapsuščini **Toneta Bučerja**, dolgoletnega načelnika Komisije za alpinizem Odbora za planinstvo in alpinistiko Fizikurne zveze Slovenije (OPA FZS).

Iz dosegljivega gradiva in spomina bom v skopih potezah skiciral oris mojega in mojih planinskih tovarišev delovanja in nehanja v prvih letih po končani drugi svetovni vojni.

Pred vojno odborniki Slovenskega planinskega društva niso prav prijazno gledali mlade plezalce; imeli so jih za lahkomišelnih fante, ki se izogibajo markiranim stezam, hodijo po skrotju in lazijo po pečevju in se tam izpostavljajo smrtni nevarnosti. Zato so se tedanji plezalci začeli povezovati izven SPD, ustanovili so Turi-

stovski klub Skala, plezalci, študentje na Univerzi, pa pozneje Akademsko skupino SPD. Njen prvi predsednik je bil **Janez Gregorin** – Šteblajev Johan.

Predstavnik naše Akademске skupine SPD v Upravnem odboru Osrednjega SPD je bil plezalec **Zdravko Vrhunec**. Tam je lahko razpravljaj, posredoval naše želje, odločati pa ni mogel o ničemer, kajti glasovalne pravice mu niso dali, češ da je še premlad.

Proti koncu zime leta 1940 je Akademška skupina SPD poslala na Durmitor šestčlansko alpi-

namesto komentarja

KRIZA AVTORJEV

Že davno pred stoletnico je imela planinska organizacija velikanske načrte, da bi z velikimi dejanji vidno počastila stoletni jubilej: predvsem naj bi bila te dni v Ljubljani otvoritev slovenskega planinskega muzeja ali vsaj velike planinske razstave na Gospodarskem razstavišču, v Planinski založbi pa naj bi izšlo več knjig, predvsem še manjkajoči deli (novejše) slovenske planinske zgodovine.

Pa so ti veliki načrti – vsaj v amaterski planinski organizaciji – vsi po vrsti padli v vodo: muzeja ni in razstave ni, veliko planinskih knjig, ki so izšle ob tem jubileju, pa so izdale druge slovenske založbe, ki si od

nistično odpravo, v kateri so bili **Daro Dolar, Tone Dovjak, Bojmir Filipič, Cene Malovrh, Cene Paderšič-Batreja** in jaz. Opravili smo prvenstvene zimske vzpone na durmitorske vrhove. Odprava je stala 16000 dinarjev; 15 tisočakov smo zbrali sami udeleženci odprave, en tisočak pa je prispevalo Osrednje SPD v Ljubljani s pogojem, da po vrnitvi domov napolnimo »durmitorsko številko« Planinskega vestnika s svojimi članki, fotografijami in risbami o odpravi.

Junija 1945 sem se s transportom sebi podobnih dahavcev vrnil iz zloglasnega taborišča v osvobojeno Ljubljano šibak v nogah in kratke sape, saj sem tehtal le še 49 kilogramov. Srce pa me je kljub temu kmalu začelo vleči v kamniški konec. Odpravil sem se z **Borisom**

Režkom v Bistrico k lovcu **Petru Uršiču** in njegovi ženi **Francki**, oskrbnici bistriškega doma. Tam sva prespala, si zjutraj sposodila grablje in metlo in do večera prilezla v Sedlo, kjer je v naju odprtih zijajočih vrat in praznih oken strmela stara Kamniška koča. Notri je ležalo vse križem kražem; zmetala sva, pograbila in pometla ven štiriletno navlako, polomljeno opremo, cunje, slamo z ušmi in raztresenimi naboji MP vred in vse skupaj požgala na plamen.

Naslednji teden sva se napotila po Beli na Korošico, kjer sva v nastlanem Kocbekovem domu opravila podobno smetarsko-sanitarsko nalogo. Potem sem bil spet teden za tednom v kamniških gorah med domačini, stariimi hribovskimi prijatelji in plezalskimi tovariši, ki so v zadnjih štirih letih imeli srečo, da so ostali živi in se kot partizani, jetniki, izgnanci ali preprosto kot ljudje, rojeni pod srečno zvezdo, vrnili domov. Med njimi so bili tudi planinci.

Konec julija 1945 so se v Ljubljani že zbrali predstavniki slovenskih planincev na posvet, kako v novi družbeni ureditvi naprej. Strinjali so se z edino možnostjo, da se SPD vključi in deluje pod okriljem nove telesnovzgojne organizacije, Fizkulture zveze Slovenije. Zatem so se lotili izdelave društvenih pravil in 12. oktobra so na sestanku **dr. Stanko Tomineš, Ljubo Tiplič** in **Boris Režek** predložili osnutek novih pravil planinskih društev. **Dr. Arnošt Brilej** je tedaj poročal, da je bilo med vojno od 69 planinskih koč in domov požganih 49, stoji še 20 izropanih in poškodovanih. Poleti so že bili oskrbovani Dom v Kamniški Bistrici, Aljažev dom v Vratih, Dom na Krvavcu, Erjavčeva koča na Vršču in Koča na Jermanovih vratih.

Sledil je 12. decembra 1945 občni zbor podruž-

prodaje kajpada obetajo zaslužek (planinci pa, kar tudi ni slabo, slavo in propagando).

Seveda ni mogoče trditi, da vsega tega v planinski organizaciji ni zato, ker ne bi bilo gradiva: zgodovina je in predmeti za muzej so, vendar ni ljudi, avtorjev, ki bi dokumente, predmete, dnevnike in pričevanja zbrali, jih uredili in takšne predstavili javnosti. Še veliko je neodkritega v slovenskem planinstvu, pa ni ljudi, ki bi se zakopali v arhive in kot mravlje zbirali košček za koščkom ter sestavljali delčke te naše zgodovine.

Koliko mož in žená je bilo v slovenski planinski zgodovini, katerih življenje še ni podrobno opisano! Koliko znamenitih slovenskih planincev se je zadnja desetletja preselilo v večnost, naša planinska organizacija pa ni našla nikogar, ki bi hotel sprejeti in obdelati (ali vsaj shraniti) njihove planinske knjižnice, arhive in zapiske! Koliko za-

sebnih planinskih arhivov je v Sloveniji, ki bodo za vse večne čase izgubljeni, ko bodo odšli na pot brez vrnitve njihovi lastniki!

Vendar imamo vsakršne šole, v katerih morajo slušatelji pisati najrazličnejše naloge, od srednjih do višjih in visokih, posebno na slednjih pa je neizmerno možnosti, da bi na pobudo profesorjev ali študentov začeli odkrivati te delčke neznane slovenske zgodovine. In kar pohiteti bi morali, dokler je še kaj gradiva in kaj mož, ki so žive priče teh dogajanj.

Marjan Rztresen

nice Ljubljana. Prejšnjo povezovalno vlogo Osrednjega SPD je prevzel Odbor za planinstvo pri FZS, planinska organizacija se je v novih razmerah ujela, znova zadihala in zaživela.

Prva redna skupščina Planinskega društva Slovenije (PDS) v okvirju FZS je bila 24. februarja 1946. Za predsednika je bil izvoljen **dr. ing. France Avčin**, ki je na prvi seji društva 5. aprila 1946 poročal, da bo ljubljanska podružnica PD 12. maja 1946 odkrila v Kamniški Bistrici steber padlim borcem-planincem po načrtu **Vlasta Kopača**, ki vodi tudi tehnično stran izdelave spomenika. **Dr. Miha Potočnik** je predlagal, naj bi Centralna GRS bila na Jesenicah. Literarno znanstveno delo v PDS je prevzel Cene Malovrh, Martuljkovo skupino naj bi razglasili za narodni park.

Alpinisti so v tem obdobju opravili vrsto prvenstvenih vzponov. V letu 1945 je bil od 26. do 30. junija v osrednjem stebri Triglava opravljen edinstven plezalni vzpon **Jožeta Čopa in Pavle Jesihove**, ki se posej imenuje Čopov steber. Leta 1946 so člani AO-jev Ljubljana, Jesenice, Tržič, Maribor in Kamnik opravili v Juljskih in Kamniških Alpah 61 zimskih vzponov in 211 poletnih. Naslednje leto so AO-ji Ljubljana, Jesenice, Maribor, Celje, Kranj, Tržič, Mojstrana in Kamnik izvedli v naših gorah 112 zimskih in 615 poletnih plezalnih vzponov.

Alpinistične tečaje so leta 1946 organizirali AO-ji Ljubljana, Kamnik in Jesenice, v letu 1947 pa Maribor, Tržič, Ljubljana, Kranj, Jesenice, Odbor za planinstvo in alpinistiko in GRS.

Na drugi redni skupščini PDS in FZS 15. decembra 1946 sem bil izvoljen za predsednika Odbora za planinstvo pri FZS. V sekretariatu FZS sem odtlej pa do svoje aretacije 2. oktobra 1947 zastopal in branil interese slovenske planinske organizacije. Kot plezalec sem kmalu

začutil, da je obseg dela Odbora za planinstvo omejen, status pa nedorečen. Alpinistika, pomembna dejavnost v gorah, je bila po mnenju večine v sekretariatu zaobsežena že v pojmu planinstva.

Spoznal sem, da bo za oživitve in razvoj plezalstva pri nas nujno pospešiti ustanavljanje alpinističnih odsekov, jih finančno podpirati, jim prikrbeti plezalno opremo, obleko, obutev in vrvi, najboljše tečajnike pritegniti med gorske reševalce in jih za zahtevna reševanja v stenah še posebej usposobiti na tečajih GRS.

Prepričal sem predsednike v sekretariatu, da deluje poleg množičnega planinstva v gorah še druga, za razvoj fizičnih, telesnih, duševnih in značajskih lastnosti mladega človeka zelo pomembna dejavnost, to je alpinistika, ki se je sicer res izvila iz planinstva, vendar je to posebna panoga, ki ima v sebi tudi nekaj športnih elementov, pa vendar še ni šport. Zato naj se ta dejavnost tudi vidno odrazi v nazivu našega odbora, ki naj se odslej imenuje Odbor za planinstvo in alpinistiko pri FZS.

Opremo za AO-je smo nabavljali na več načinov, plezalne vrvi, znamenite zelene najlonke, smo po šoferskih zvezah nabavljali pri ameriški vojski v Trstu, plezalne kline so nam iz mehkega železa kovali na Jesenicah, v Kamniku in še kje, anorake in vetrne hlače smo izdelovali iz gumiranega platna zapornih zračnih balonov, polst za plezalnike – profiliranih gumijastih podplatov tedaj še ni bilo – smo nabavljali v večski papirnici in jih z avstrijskim lepilom ago lepili na podplate plezalnikov. Na podplate gozdarjev smo nabijali Silvretta in Fuchsove žeblje, najim�nitnejši pa so bili drobnozobil tricouni. Kroparske jegre in romarje so nosili le še navadni planinci in domači gorjanci.

Zanimiv je vpogled v številčnost AO-jev iz leta

Praznovanje v Cankarjevem domu

Osrednja proslava ob stoletnici Slovenskega planinskega društva – Planinske zveze Slovenije bo 28. februarja ob 18. uri v veliki, Gallusovi dvorani ljubljanskega Cankarjevega doma. Govorila bosta predsednik Republike Slovenije **Milan Kučan** in predsednik Planinske zveze Slovenije **Andrej Brvar**, po njunih govorih pa bodo nastopili s priložnostnim umetniškim programom znani slovenski umetniki.

Za zgodnjo uro prireditve so se odločili zato, da bodo na ta dogodek lahko prišli tudi planinci iz oddaljenejših krajev in se isti dan tudi vrnili domov.

Dan pred tem dogodkom, 27. februarja, bo slovenska pošta izdala dve priložnostni poštni znamki, od katerih bo ena posvečena

stoletnici planinske organizacije, druga pa stoletnici rojstva velikega slovenskega gornika **Jože Čopa**. Isti dan bo na voljo tudi poseben poštni žig prvega dne in posebna pisemska ovojnica.

V dneh okoli praznovanja bodo predvidoma izšle tri planinske knjige, in sicer v založbi Mladika **Matjaža Deržaja** Planinski pozdrav, pri Planinski založbi Slovenije pesniška zbirka planinske poezije Človek-gora-poezija, v založništvu Planinskega društva Ljubljana Matica pa knjiga o prvem predsedniku Slovenskega planinskega društva **Franu Orožnu** izpod peresa **dr. Toneta Strojina**.

Po teh praznovanjih bo po Sloveniji še vrsta praznovanj ob stoletnici organiziranega planinstva na Slovenskem, prva od njih pa bo razstava Sto let zvestobe goram v Pokrajinskem muzeju v Mariboru, ki bo odprta od 4. marca do 4. aprila.

v leto. V letu 1945 so obstajale še stare plezalske skupine na Jesenicah, v Ljubljani, Mariboru in Kamniku. Naslednje leto so organizirali AO-je v Ljubljani, Kamniku, Trziču, Mariboru in na Jesenicah, v katerih je bilo 51 članov in 72 pripravnikov. Leta 1947 se je njihovo število povečalo na 10 AO-jev, nastali so novi v Celju, na Jezerskem, v Kranju, Radovljici in Mojstrani z 81 člani in 76 pripravniki. Leta 1948 pa ni bil v Sloveniji ustanovljen noben novi AO.

Člani alpinističnih odsekov so leta 1946 zgradili dva alpinistična bivaka: Jeseničani zavetišče III za Akom v Martuljku, Ljubljanci pa na Malih Podih pod Skuto. Trzičani so začeli graditi bivač v Storžiču, Kranjčani pa pod Kočno. Prvi bivač v Kamniških Alpah je bil postavljen že pred vojno na Maričkini plošči na severozahodnem grebenu Planjave. Zgradili smo ga člani Akademске skupine SPD na univerzi, dodelan pa ni bil. Po vojni so ga nepridipravi vrgli z grebena v Logarsko dolino.

Leta 1947 je OPA FZS brezplačno razdelil AO-jem kompletne obleke, plezalno opremo in 150 000 dinarjev za nabavo druge opreme.

V Odboru smo sprejeli sklep o prirejanju poletnih in zimskih plezalnih in reševalnih tečajev ter o izdaji priročnika Plezalna tehnika, ki ga bo ilustriral **Marjan Keršič**.

Spomladi 1947 smo pripravili prvo povojno Odredbo o zavarovanju redke flore z barvnimi upodobitvami nekaterih značilnih in redkih vrst planinske flore. Izdalo jo je Ministrstvo za prosveto LRS.

Z zveznega tečaja za alpinistične inštruktorje v Vratih sem se vrnil domov v Ljubljano 29. septembra 1947, čez tri dni sem bil aretiran in čez deset mesecev obsojen na dahavskih procesih. S tem se je moje predsedništvo v planinski organizaciji in prvo obdobje mojega dela v planinstvu končalo.

14 LET PREDSEDNIKOVANJA DR. MIHE POTOČNIKA

ZIDANJE GMOTNIH TEMELJEV

Leta 1965 sploh ni bilo presenetljivo, da je na čelo Planinske zveze Slovenije prišel **dr. Miha Potočnik**, mož v najboljših srednjih letih, ki je imel za seboj izredno bogato gorniško kariero. V Slovensko planinsko društvo ga je leta 1921 vpisal štiri leta starejši brat Tone, in sicer v podružnico v Kranjski gori, kajti podružnice SPD takrat ni bilo niti na Jesenicah, niti na Dovjem, niti v Mojstrani. Kot dijak kranjske humanistične gimnazije je hodil po hribih, tri leta pozneje začel plezati, se tista leta srečal z **Jožo Čopom**, začel kot študent ljubljanske pravne fakultete pisati za Planinski vestnik, postal član jeseniške Skale in gorski reševalec, predvsem pa plezalec: »Mladi smo se hoteli uveljaviti tudi na gorskih brezpotjih,« pravi dr. Miha Potočnik. »Mladi smo takrat rekli, da bomo Slovenci po slovenskih gorah plezali prvenstvene smeri in ne več Nemci in Avstrijci.«

Tako je tudi bilo in slovenski planinci so Miho Potočnika poznali kot odličnega plezalca (**Stanko Hribar** je nekoč **Jožo Čopa**, **Miho Potočnika** in **Stanka Tomiška**, prijateljsko trojno navezo, imenoval »zlata naveza« in to ime se jih je prijelo za vse večne čase), kot člana »rešilnih ekspedicij«, se pravi reševalnih akcij v gorah, kot pisca prispevkov za Planinski vestnik in kot enega od igralcev v obeh prvih slovenskih filmih, v **Ravnikovem** V kraljestvu Zlatoroga in **Badjurovih** Triglavskih strminah.

Tako je že pred vojno, pred letom 1941, postal odbornik osrednjega odbora SPD, ko pa je po vojni leta 1947 prišel z Jesenic, kjer je bil

direktor Železarne, v Ljubljano v komunalno ministrstvo, kjer je postal pomočnik ministrice **Lidije Šentjurčeve**, so se ga prav kmalu spomnili kot odličnega planinca: leta 1948, ko je bil za **prof. Francetom Avčinom** drugi povojni enoletni predsednik arhitekt **Vlasto Kopač**, so predsednika Kopača zaprli, ga obsodili na dahavskih procesih, mesto predsednika je bilo prosto – »in **Zoran Polič**, ki je bil takrat predsednik Fizkulture zveze, kamor smo spadali tudi planinci, me je poklical in mi rekel: Miha, ti boš predsednik! Vendar takrat na to nisem bil pripravljen, šel sem k Šentjurčevi, ji povedal, kaj mi je Polič ponudil in da tega ne bom

sprejel, v pričo mene je telefonirala svojemu ministrskemu kolegu za finance Poliču, mu rekla, da se niti jaz, niti ona s tem predlogom ne strinjava – in Polič se je spomnil svojega pomočnika v ministru **Fedorja Koširja**, aktivnega planinca, ki je bil potem predsednik PZS do leta 1965«.

Ta čas pa je v planinski organizaciji dr. Potočnik vendarle moral zelo aktivno nastopiti: leta 1952 je bila v Špikovi steni na Dibonovi polici strašna gorska nesreča s petimi mrtvimi, namigovanja pa so povzročila, da so gorenjski gorski reševalci vrnili izkaznice GRS in rekli, da ne bodo več delali. Miha Potočnik je takrat skupaj z **dr. Bogdanom Brecljem** ustanovil komisijo za GRS pri PZS in jo organiziral tako, da so bile postaje GRS največji del v krajih pod gorami, ker so tako reševalci najhitreje prišli do ponesrečencev, takšna organiziranost pa velja še zdaj.

Toda kako je dr. Potočnik vendarle prišel na čelo PZS?

»V upravnem odboru PZS smo se takrat vedno zelo prijateljsko pogovarjali. Ko je Fedor Košir rekel, da po 17 letih ne bi bil več predsednik, so bili vsi, ki so prihajali na odboreve seje, za to, naj to funkcijo prevzamem jaz,« pravi dr. Potočnik. »Takrat sem se odločil in predsedništvo sprejel,« – ko je imela slovenska planinska organizacija 64 710 članov, vključenih v 58 društev. »Takrat sem le nadaljeval delo dotedanjega vodstva,« pravi, »ki se je trudilo še naprej graditi gmotno podlago slovenskega planinstva za množičen obisk v gorah, to pa pomeni gradnjo in modernizacijo koč in planinskih potov.« – Kot poudarja, je lahko uspešno deloval, ker je imel izredne sodelavce: v PD Radovljica, na primer, predsednika PD **Pavla Olipa**, ki je naredil vse, da so našli do takrat popolnoma prazen prostor v Škratliskem pogorju in na Kriških podih postavili Pogačnikov dom, v Kopru so bili izredni sodelavci **dr. Šalamun** in **dr. Zega** s soprogo, v Celju so za tamkajšnje gore skrbeli **prof. Tine Orel** ter pozneje **Dušan Gradišnik** in **Stane Veninšek**. Odlične sodelavce je imel, kot pravi, tudi v upravnem odboru PZS, predvsem **Fedorja Koširja**, **Toneta Bučerja** in **Rada Lavriča**, ki je bil dolgo tajnik organizacije; vsi ti so velik del skrbeli za dobre povezave s planinskimi društvi.

»Občasno so planinska društva vendarle izražala nasprotovanja centralizirani planinski oblasti,« pravi dr. Potočnik. »Nekoč sem ob takih razpravah dejal, da je cilj PZS in njenega upravnega odbora odpraviti PZS in popolnoma osamosvojiti društva ter jih pustiti, da delajo svojim razmeram, ljudem in času primerno. To se seveda ni nikoli uresničilo, ob ponovnih takih razpravah pa sem v Logarski dolini kncipiral dokument, ki smo ga naslednji dan na občnem zboru PZS v Celju sprejeli: da društva ne bi

očitala PZS, da iz planinske članarine jemlje preveč denarja, naj društva dajejo toliko, kolikor zmorejo, in hkrati povedo, kaj naj PZS dela in česa naj ne dela, če pa naj kaj dela, mora za to delo dobiti denar.«

Pod Potočnikovim predsednikovanjem je PZS dobila v last tudi vilo Zlatorog ob Dvorčakovi ulici v Ljubljani, kjer je še zdaj. Ko je namreč slovenska Skupščina zidala stanovanjsko hišo ob Kersnikovi ulici, je k tej parceli spadala tudi ta hiša, v kateri so bila stanovanja in uradi. **Ivan Maček Matija** je tiste čase izposloval, da so slovenski lovci ob Župančičevi ulici v Ljubljani dobili svoj dom, pa je šel dr. Potočnik, ki je bil takrat tajnik Ljudske skupščine Slovenije in poslanec, k predsedniku **Mihu Marinku** in ga prosil, naj podpiše, da bi planinci dobili to hišo, saj so se do takrat neprestano selili po Ljubljani. Tega Marinko ni hotel storiti, ni pa nasprotoval temu, da gre Potočnik k podpredsedniku **dr. Heliju Modicu**, ki je dokument takoj podpisal, z njim so šli na sodnijo, prepisali upravljanje te hiše, se najprej vselili v eno sobo in počasi začeli izrivati druge najemnike, dokler v hiši niso ostali sami.

Še preden je pod predsednikovanjem Fedorja Koširja odšla iz Slovenije prva slovenska himalajska odprava, je dr. Miha Potočnik že vodil na Kavkaz prvo jugoslovansko odpravo, ki je morala biti sestavljena, kot je bila takrat pač navada, po republiškem ključu in ne po sposobnostih alpinistov. V desetčlanskem moštvu so bili trije Slovenci, poleg vodje še **Tone Bučer** in **Igor Levstek**, »in nas tri so od jugoslovanske ekipe tam edine priznavali za alpiniste, vse druge pa za turiste«, kot pravi takratni vodja odprave, ki je s slovenskima članoma prišel na zahodni vrh Elbrusa (5633 m) in na Bžeduh, kavkaški Mont Blanc. Leta 1963 pa je dr. Potočnik peljal na Kavkaz čisto slovensko alpinistično odpravo, v kateri sta bila med drugimi odličnimi alpinisti **Ante Mahkota** in **Franci Ekar**, določen je bil tudi za vodjo prve naše odprave v Himalajo že leta 1954, vendar iz tega ni bilo nič.

Že pod njegovim predsednikovanjem pa so na njegovo pobudo in po sklepu upravnega odbora začeli akcijo za sklenitev družbenega dogovora o financiranju gradnje in modernizacije visokogorskih planinskih postojank. Nekaj denarja je dala vlada in nekaj institucije, nekaj pa ga je bilo vendarle treba naberačiti – in tako je dr. Potočnik šel k takratnemu slovenskemu finančnemu ministru **Jošku Štruklju**, mu razložil, za kaj gre, ta mu je svetoval, naj napiše problematiko, predsednik PZS se je tega temeljito lotil in mu prinesel zajeten kup papirja, minister pa mu je rekel, da je tega preveč in da tega nihče ne bo bral, zato naj zadevo opiše na kratko in zanimivo. Čez nekaj dni se je Potočnik vrnil s tremi stranmi rokopisa, ki se je začel: »Planinsko gospodarstvo je kot pes v cerkvi: vsi ga brcajo,

gospodar pa se ga sramuje.« Minister je to začel brati, pes mu ni šel v glavo in je rekel, da tega pač ne more dati poslancem na mizo. – Dobro, – je rekel dr. Potočnik, – koliko daš, če črtam tega psa? – In koliko zahtevaš? – ga je vprašal minister. – Daj 20 milijonov pa ga črtamo. – Dam 15, – je dejal minister – in tako je tudi bilo, za tiste čase pa je bil to v naših krajih najdražji pes, ki ga je kdo kupil.

Enako se je dr. Potočnik pred natančno 25 leti, ob 75-letnici SPD-PZS pogajal s takratnim predsednikom slovenske vlade **Stanetom Kavčičem**, ki mu je dejal, da se spodobi, da vlada dá jubilaru kakšno darilo – najmanj milijon za vsako leto, kot je rekel dr. Potočnik – in je toliko tudi dobil za planinsko organizacijo. »Takšen je bil pač takrat način dela. Vendar je treba ob tem reči, da se ni kljub temu takrat nihče vtikal v našo planinsko organizacijo, ki je bila popolnoma samostojna in avtonomna, tudi pri kadrovanju se ni vmešavala ne partija in ne Socialistična zveza, čeprav je vsakokrat požegnala naše odločitve. Stali smo na trdnem stališču, da nočemo nobenih funkcionarjev od zunaj in naj bodo odborniki in predsednik najaktivnejši

planinci. Nikoli tudi nismo postavljali vprašanja svetovnega nazora in ali je kdo član partije ali ne.«

In kako je potem dr. Miha Potočnik odšel s predsedniške funkcije? Kot pravi, »so bili v PZS odbori in komisije, med izredno delavnimi je bila takratna mladinska komisija, katere načelnik je bil inž. **Tomaž Banovec**, imeli smo kadrovsko politiko pomlajevanja in smo bili dogovorjeni, da bo predsednik Planinske zveze načelnik mladinske komisije, ko bom jaz nehal. Ko smo leta 1978 pripravljali proslavo ob 200-letnici prvega vzpona na Triglav, je delovni odbor vodil **dr. Tone Strojín**, ki mi je dejal: Še tole izpeljeva, potem pa naj pridejo drugi, mlajši. – Pred skupščino PZS leta 1979 so me sicer še pregovarjali, naj nadaljujem delo, vendar smo se naposled dogovorili tako, kot smo že prej odločili v upravnem odboru, in predsednik je postal inž. Banovec.«

Ko se je dr. Miha Potočnik poslovil od predsedniške funkcije na čelu PZS, je organizacija štela 156 društev in 99 770 članov.

Marjan Raztresen

REGIONALIZMI TUDI V PLANINSTVU NISO NIČ NOVEGA

POLSTOLETNA ZGODOVINSKA LUKNJA

TOMAŽ BANOVEC

Napisati dve strani ali nekaj podobnega za 100-letnico in za svojih okroglih 8 let predsednikovanja ni lahka naloga. Spominja na Prokrustovo posteljo, saj je bilo naročilo o tem dano tako, da sem imel manj kot teden dni časa za ta zapis. Bom malo daljši, nikakor pa ne popoln.

V letu 1955 sem prvič stopil čez prag Planinske zveze. Z bratom so naju iz PD Železničar poslali, da bi izvelkla loterijske nagrade za sklad Zlatorog. Kot načelnik Mladinskega odseka pri PDŽ sem leta 1957 začel sodelovati v novo ustanovljeni Mladinski komisiji in postal njen tretji načelnik, za **Šventovo** in **Kristanom**. Nato sem prevzel zelo različne planinske naloge, tako v društvu kot v okviru PZS. Bil sem tajnik komisije za alpinizem, propagandist v času praznovanja 75-letnice SPD, vseskozi sem sodeloval pri delu planinske založbe, ki smo jo obnovili v sedemdesetih letih. Več let sem bil podpredsednik, s 40 leti pa sem postal predsednik. Predsednik sem bil osem let in nekaj mesecev; za **Mihom Potočnikom** ni bilo lahko prevzeti te dolžnosti. Pustil pa je veliko narejenega in že utečenega.

Žal mi je, da se novejša planinska zgodovina piše s priložnostnimi članki na tak način – in še naprej bo tako, kot kaže. Začeli bomo z **Orož-**

nom, Aljažem in še kom, dodali še **Milom Kocbeka**, še manj **Tominška**, po drugi vojni pa se, kot kaže, zgodovina ustavlja ali se ne piše več. Pa smo v tem času vendarle precej naredili, za nami je že pol naše skupne planinske zgodovine.

Precej drugačen je bil tudi razvoj planinstva v tem novem času, tako glede kvalitete kot kvan-

titete. Planinci smo v tem času ponovno in drugače pripravljali naš sredogorski in visokogorski svet za nov način uporabe in naše članstvo za sonaravno življenje z gorsko naravo. Dosegli smo izredno množičnost v članstvu in pri obisku gorá ter druge velike uspehe v alpinizmu, pri ekspedicijah in drugje.

Ko sem začel predsednikovati, so bili časi še vedno naporni, a vseeno lepi. Planinski zvezi in PD Matici je ostal ogromen dolg do slovenske javnosti – obnova Kredarice. Imeli smo dovolj odborov, veliko akcij in idej, ogromno smo delovali, ne vedno z uspehom. **Gregor Klančnik** je rešil čast vseh nas in kot predsednik sem mu bil takrat in sem mu še danes zelo hvaležen. Težava je bila v tem, da smo v tem času obnavljali veliko ali skoraj vse v visokogorju, denarja pa ni bilo dovolj.

Med najtežjimi odločitvami je bila takrat tista o vnaprejšnjem zadolževanju PZS za kredite in nove naložbe. To smo storili za Kamniško sedlo in še nekatere druge postojanke ter naredili še nekaj velikih gradbenih podvigov. Trdim, da smo vse ali večino postojank, kar jih je bilo mogoče in kjer je bila volja, obnovili ali postavili na novo. Kot predsednik sem spoznal nove čudovite ljudi, zanesenjake in altruiste, ki so garali célo leto, da bi se na koncu ob zapiranju postojanke ali ob skromni otvoritvi še enega prizidka za hip usedli za mizo in si segli v roke. Nekateri tudi med nami so ocenjevali, da smo takrat planinci za gore pri nas naredili že preveč dobrega – preveč in prevelike postojanke, preveč poti. Mogoče je res: vse je bilo narejeno za množični obisk brez vodnikov in ne za peščico petičnih posebnežev, ki bi najemali vodnike in se z njimi podali v zanje rezervirane gorske rezervate.

Ekspedicije so v tistem času potekale na tudi danes znan način. Nikoli ni bilo dovolj denarja ob odhodu, vendar je bil na koncu vedno uspeh – in dolg tudi vedno. Uspehi pa so bili včasih velikanski. Najbolj sem bil vesel Everesta in grozno žalosten, ko smo se poslavljali od Aleša Kunaverja. Poslovitve so bile sestavina predsednikovega položaja. Bil je čas, ko smo se poslavljali od slavnih jeseniških reševalcev. Blejska Dobrava, eno od najlepših pokopališč na Gorenjskem, me je sprejela skupaj z drugimi žalujočimi kar petkrat. Posebej hudo mi je bilo ob Vladu, ki je omahnil ob delu na Kokrskem sedlu. In še drugi so bili.

Ni pa lahko razumeti temperamentov tolikih zanesenjakov ali razčleniti in zagovarjati pravih smeri našemu početju. Čeprav smo vsi ljubili in ljubimo Bovško in Trento, rešitve za Zlatorog nismo našli. Neurejeno lastništvo, čudno obnašanje občine in vse drugo so pripeljali do novih zadreg. Nič hudega se ni dogodilo – bolje je tako, samo da ni slabše...

Triglavski narodni park sedaj investira v Log in

Trento. Park je nova institucija, ki je nastala tudi in predvsem zaradi zahteve PZS. Začetki sodelovanja z njimi so bili tudi trdi. »Lovski pristop« v začetku je sedaj zamenjan z drugačnim in mislim, da smo delali prav. Druga slovenska gorska območja še vedno snujejo svoje parke in zaščitite. Veliko se raziskuje, naredi pa bolj malo. Mislim, da ni treba preveč hiteti. Nekam malo nas je Slovencev in ne delajmo si preveč novih rezervatov.

Regionalizem kot drugje v Sloveniji tudi v planinstvu ni nič novega. Gorenjci so vedno podarjali, da pravzaprav delajo za Štajerce in druge, ki jih s poceni storitvami v postojankah subvencionirajo. Če greš danes po velikih gorah, oskrbniki povedo, kdo pride, da tudi spi: Avstrijci in Štajerci. Gorenjci ali ne hodijo ali ne spijo. Koče se nikomur ne izplačajo, nihče pa jih ne odda drugemu upravitelju. Zasavci so bili vedno posebej organizirani, močni v stališčih in dokaj enotni. Ljubljanski MDO je delil težave svojega mesta, svoje velikosti, in preživel veliko težav zaradi tega. Primorci, Notranjci in Dolenjci so delili usode vojaško zavarovanih območij; zdaj, ko smo sami in samostojni, bo drugače – imamo pa novo južno mejo. Vsi pa so pridno delali transverzale in vezne poti. Tudi Pomurci in Prekmurci, Prleki in Haložani. Korošci, čeprav so daleč, so mi vedno blizu; imajo naraven pristop k stvarem in k svojim čudovitim goram. Kjerkoli vidim Knafelčev znak, sem vesel. Spomni me na mojo organizacijo in na znanega neznanca, ki je nalslikal krogec, in na to, da naša mlada država tudi v prihodnje ne bo mogla živeti brez planinske organizacije, vsaj dobro ali popolno ne.

Veliko sem preučeval tudi sestav naše organizacije in se v merjenjih deloma strinjal s podatki, ne pa s »kinezološkim bluzenjem«, ki je z različnimi računalniškimi in statističnimi metodami dokazalo, da so v planinstvu zlasti delavni tehnična inteligenca in visoko kvalificirani specialisti. Res je v naših odborih malo ekonomistov, sociologov in družboslovcev, je pa dovolj pedagogov, filozofov in nekaj pravnikov. Prav tehnična izobrazba vseh ravni je, kot kaže, značilna za odborništvo. Od tod verjetno taka zavzetost za dodelave, popravila, gradnje in podobne zadeve.

Razmerja v ožjem PZS so bila nekaj običajnega. Če je tehnik predsednik, vodi založbo Peter zdravnik, vzgojo strojniki, GRS tehnični svetovalec, mladino matematik, alpinizem spet kemik ali tehnični svetovalec. Ekspedicije pa so tako vedno vodili in organizirali sami tehniki. Nekateri so postali odlični pisci. Ob pričakovanih zahtevnostih takih funkcij včasih marsikdo dobi s pručitvijo še drug poklic. **Jože Dobnik**, ki je prišel med nas kasneje iz PTT, a je v PZS že 14 let, nas je naučil doslednosti in točnosti. Veliko smo se naučili, marsikaj smo si tudi

očitali. Ubogi so bili vedno tajniki, ki poskušajo amaterske težave in pripombe zgladiti. Če so tiho kot grob, je vse v redu, a ni veliko urejene-ga; če prenašajo izjave, težko kaj uredijo; če pa preveč povedo, so na koncu sami krivi za vse težave. Koncepta delovne skupnosti nismo dokončno rešili; tudi v času mojega predsedni-kovanja ne. Znana pa je pisarna po tem, da nas je vse predsednike kar dobro preživela.

Zanimiv je bil tudi takratni glavni odbor. Ko smo se že dogovorili za ločevanje članstva na a, b in c, smo na naslednji seji sklep razveljavili. Uveljavlja ga po šestih letih novi upravni odbor.

Ko je prišel čas za zamenjavo mene kot pred-sednika, so se začele težave. Bil sem najmanj dve leti preveč predsednik, ker se v PZS nismo sporazumeli, kdo me bo nasledil. Bilo je več kandidatov. Ljubeznivo pismo o tem, da sem nekoliko preveč časa predsednik, so poslali

tudi iz RK SZDL. Predsedstvo sem oddal **Mar-janu Oblaku** na skupščini v Ljubljani in ostal samo še predsedujoči – zadnji v vrsti enoletnih rotirajočih predsednikov – Planinske zveze Ju-goslavije. V vročem juliju 1991 sem to funkcijo odložil, takoj in dokončno. Postali smo država in dokončno samostojni. V svojem rednem delu imam zaradi tega izredne nove obremenitve in le s težavo sledim nalogam, ki sem jih še sprejel kot član sedanjega upravnega odbora PZS. Štiriletna doba za amaterja je nekoliko predolga zadeva, vsaj zame, zdaj in po novem.

Mislim, da usmeritev na tekmovalno in tržno ekonomijo v novi državi tudi od PZS zahteva, da drugače in na novo uredi svoje vrste. Vedno znova in znova smo se prilagajali in tako postali ter ostali med velikimi in pomembnimi organiza-cijami civilne družbe, ki ji sedaj toliko obetajo v naši novi državi.

DESETLETJE PRIPRAV NA STOLETNI JUBILEJ

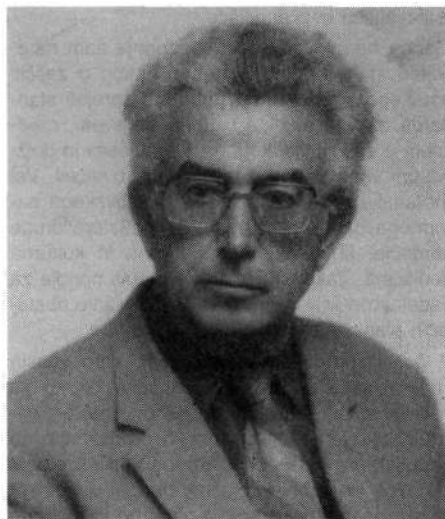
DOLGOVI GORNIŠKEMU NARODU

MARJAN OBLAK

Vse minulo desetletje, od leta 1983 do zdaj, je bilo podrejeno pripravam na slovesno in delovno praznovanje 100-letnice ustanovitve osred-nje slovenske planinske organizacije, »Sloven-skega planinskega društva«. Uvod v začetek praznovanja je bil ob 90-letnici SPD-PZS slav-nostni občni zbor Planinskega društva Ljublja-na-Matica z razvitjem društvenega prapora. V tem obdobju je bila otvoritev obnovljenega in povečanega planinskega doma na Kredarici kot simbola Slovenije pod Triglavom.

Planinci smo si zadali nalogo, da ob tem 100-letnem jubileju v Ljubljani dobimo Slovenski planinski muzej, v Bavšici pa sodoben vzgojno-izobraževalni center za otroke, mladino in tudi za alpiniste. Te naloge nam ostajajo – ampak vsem Slovencem, ker je planinski muzej potreben narodu, ker bo dokaz, da smo na tej zemlji Slovenci z nam lastno kulturo, zgodovino in slovenskim jezikom sami osvajali ta svoj gorski svet. Planinci imamo svoja pota, planinske do-move in kočje po vseh naših gorah, tako v sredogorju kot v visokogorju, slovenski planin-ski muzej pa mora imeti svoj sedež v glavnem mestu nekoč dežele, potem banovine in republi-ke in danes države. Muzej je potreben narodu, glavnemu mestu, kulturni in turistični ponudbi, za lastne potrebe in tujce.

Že več kot dve desetletji si planinci prizadeva-mo pridobiti prostore za to osrednjo institucijo v Ljubljani. Za muzej je dovolj zbranega gradiva, najmanjša površina potrebnih prostorov je 300 kvadratnih metrov.

Mnogo let smo živeli od obljub, da bo za to osrednjo slovensko in ne le ljubljansko instituci-jo dovolj prostora v prenovljenem ljubljanskem gradu. Že pred leti pa nam je bilo sporočeno, da je namembnost ljubljanskega gradu spre-menjena in naj si sami in druge poiščemo prostore. Pričeli smo znova; najprej smo hoteli najti prostor in zanimive sponzorje za nabavo muzejske opreme, izdelane po načrtih. Pridobili smo sponzorje, ni pa bilo prostora. Ob izpra-znitvi Mercatorjevih prostorov v Zoisovi hiši na Bregu 22 v Ljubljani smo dobili najprej obljube, nato možnost le delnega najema prostorov – komaj četrtino potrebnega in v stavbi obstoječe-

ga prostora. Čas je mineval in kljub upanju, da bi nam vsaj delno ugodili, nam je bilo 20. 8. 1990 v občini Ljubljana-Center kljub dodatnim vlogam in obiskom pri predstavnikih občine in mesta odklonjeno vse. Za dokumente iz obdobja narodnega ozaveščanja pod geslom »Naredimo naše gore slovenske s slovenskimi kaži-poti in kočami« torej v Ljubljani ni prostora.

Planinska zveza Slovenije je vseskozi aktivno sodelovala s Triglavskim narodnim parkom, saj je bila tudi najbolj aktivna za njegovo ustanovitev in zakonsko regulativo. Marsikdo bi danes poočital, da imamo planinske postojanke s previsokim standardom. Vendar nam je čas, v katerem smo živeli, marsikaj nalagal, med drugim agregate v postojankah, sanitarije na vodno izplakovanje, koške za smeti na počivališčih. Glede tega so bili moji pogledi drugačni, ko sem izrekel geslo, naj vsak svoje odpadke odnese domov, v kočah, kjer je možno, naj bi izkoristili sončno energijo ali veter – pa so bili taki članki v PV bolj hladno sprejeti. Zdaj bodo čas in visoki stroški oskrbovanja postojank narokovali skromnejšo ponudbo v planinskih kočah, ki niso cilj pohoda v gorski svet; cilj pohoda je živeti v naravi in z njo, planinska koča pa je le zavetišče in prenočišče.

Mnoga naravovarstvena spoznanja nam narekujejo, da bo vsem potreben zakon o zaščiti gorskega sveta, da bo potrebno sprejeti standarde za vse objekte v gorskem svetu, predvsem o zaščiti visokogorja s pravicami in dolžnostmi vseh uporabnikov in obiskovalcev. Vsi moramo upoštevati območje Triglavskega narodnega parka in ob njem še nekatera druga območja, ki so izjemna naravna in kulturna dediščina. Zakonsko je treba urediti pogoje za nadelavo novih in način za vzdrževanje obstoječih planinskih poti v visokogorju.

V šolah, predvsem v osnovnih, smo včasih imeli mladinske planinske odseke, ki so jih vodili mentorji, največkrat prostovoljno; organizirali so izven rednega pouka predavanja, ob nedeljah in med počitnicami pa vodili izlete. V osnovne in srednje šole naj bi spet uvedli kot obvezen predmet Varstvo naravne in kulturne dediščine, varstvo gorskega sveta, pravilno in varno obnašanje v naravi in gorskem svetu.

Organizacija slovenskega planinstva je temeljila na društvih, ki so bila povezana v meddruštvene odbore in v zvezo. Za naloge, ki jih je opravljala zveza za društva oziroma v skupnem imenu, je združevala sredstva od članarine in od prometa v postojankah, s temi sredstvi je sofinancirala Planinski vestnik, Gorsko reševalno službo in investicije v visokogorju kot soparticipacijo na dodeljena družbena sredstva za ta namen. Prav gotovo ni bilo nikoli toliko sredstev, kot bi jih potrebovali, vendar pa so bila vedno bogato naložena in oplemenitena s prostovoljnimi de-

lom in različnimi oblikami prispevkov delovnih organizacij. Planinska zveza je bila zaradi zaščite društvenega premoženja tudi lastnik vseh objektov. Društva so bila v mnogih primerih lastnik gozdov ali drugih zemljišč, ki jih bodo dobila z denacionalizacijo vrnjena in bodo z njimi suvereno gospodarila.

Gorska reševalna služba bi sicer morala postati javna služba, pa se je financirala iz namenskih sredstev društev, teritorialne obrambe, notranjih zadev in od dohodkov Loterije, pri čemer sta se vsa vzgoja in šolanje kadrov prelivala med alpinizmom in gorsko reševalno službo.

Najtežje je bilo z odpravami v tuja gorstva – ali, bolje rečeno, z reprezentativnimi alpinističnimi odpravami. Določene so bile v hipu, ko je bilo od države, kamor je šla, dano soglasje, potem pa je bilo treba hitro zbrati denar, kadre in opremo. Kadrovski izbor je še nekako šel, oprema tudi, denar pa zelo težko; pa vendar smo ga le zbrali, čeprav šele potem, ko se je odprava že vrnila. Obstajalo je namreč nenapisano mnenje, da je predsednik dolžan poiskati sredstva, saj ga za to tudi imajo. Odprave bi bilo treba načrtovati vsaj triletno, če ne petletno, kar bi omogočilo boljšo pripravo in zagotovitev finančnih sredstev.

Tudi to je treba povedati: V počastitev našega stoletnega jubileja nam je skladatelj **Av gust Ipavec** skupaj z Dunajskim festivalom že leta 1988 v sklopu »Festivala pravljicnih oper« podaril opereto »Zlatorog«. V izvajalski ansambel so bili vključeni naši primorski pevski zbori in učenci nekaterih baletnih šol ter orkester Slovenske filharmonije. Koliko težav in neprijetnosti sem doživel s to organizacijo – brez vsake podpore organov PZS – predvsem s prevozi, dvorano v Cankarjevem domu, zbiranjem sredstev, ki pa v skupni vsoti stroškov niso ne vem kaj pomenila.

Ob tem je vsekakor treba vsaj omeniti televizijsko nadaljevanko »V hribih se dela dan«, ki smo jo doslej na slovenskih malih zaslonih videli vsaj trikrat – to lepo potovanje po slovenski planinski poti – transverzali od Maribora do morja. Oddaja je za najširšo uporabo posneta tudi na videokaseto.

Potrudili se bomo, da bi v letošnjih številkah Planinskega vestnika odgrnili tančico z nekaterih doslej premalo znanih dogodkov iz slovenskega planinskega dogajanja. Dogovarjamo se z nekaterimi znanimi slovenskimi planinci – strokovnjaki z različnih področij, da bi posebej za PV popisali delčke doslej premalo znanega planinoslovja. Pri tem ne bomo zanemarjali drugih zvrsti, ki so bile doslej zastopane na straneh naše revije.

PREDBOŽIČNI SPREJEM PZS NA LJUBLJANSKEM MAGISTRATU

ZASLUŽNI PLANINCI IN OSKRBNIKI

V banketnih prostorih ljubljanskega Magistrata, častitljive mestne hiše pod Gradom, je v soboto, 19. decembra lani, Planinska zveza Slovenije proglasila najprijetnejša slovenska planinska domovanja za leto 1992 in podelila svoja najvišja priznanja, spominske plakete PZS, svojim najzaslužnejšim članom, ki so to leto slavili okrogle življenjske jubileje in so pred tem že prejeli zlate značke PZS.

Po kratkem nagovoru je predsednik slovenske krovne planinske organizacije **Andrej Brvar** čestital 19 planincem, ki so to leto slavili okrogle življenjske jubileje in ki jih je PZS sklenila za njihovo prizadevno in dolgoletno delo v planinski organizaciji posebej počastiti. Ob svoji 60-letnici so dobili spominske plakete PZS **Janko Žigon** iz PD Nova Gorica, **Alojz Arh** iz PD Bohinj-Srednja vas, **Ivanka Golob** iz PD Impol iz Slovenske Bistrice, **Anica Karničar** iz PD Jezerko, **Franc Lovše** iz PD Litostroj v Ljubljani, **Bogomir Mlakar** iz PD Mežica, **Franc Mulej** iz PD Janez Trdina iz Mengša, **Jože Pečjak** iz PD Litostroj v Ljubljani in **Ciril Pleško** iz PD Škofja Loka. Ob 70-letnem življenjskem jubileju so prejeli plaketo PZS **Ivo Grogl** iz PD Radlje ob Dravi, **Lojzka Jeranko** iz PD Kočevje, **Milan Likar** iz PD Domžale, **Janez Lončar** iz PD Tržič, **Janez Novak** iz PD Kum iz Trbovelj in **Ernest Štoklas** iz PD Celje. Ob 75-letnem življenjskem jubileju sta plaketi PZS prejela **Alojz Praprotnik** iz PD Domžale in **Pavel Smolej** iz PD Javornik-Koroška Bela, ob 80-letnem jubileju pa **Valentin Arh** iz PD Bohinj-Srednja vas in **Jože Ipavec** iz PD Nova Gorica.

Andrej Brvar je zatem čestital tudi nekaterim zaslužnim planincem-jubilantom, ki so spominske plakete sicer že prejeli ob nižjih okroglih jubilejih, leta 1992 pa so jih ob njihovem višjem okroglem jubileju spet povabili na slovesnost. Za 80. rojstni dan je čestital **Karlu Benkoviču** iz PD Kamnik, **Janku Cvetku** iz PD Bohinj-Srednja vas, **Cirilu Hudoverniku** iz PD Kranj, **Janezu Košniku** iz PD Jesenice, **Joži Praprotnik** iz PD PTT Ljubljana, **Nadislavu Salbergerju** iz PD Tržič, **Jožetu Vidmarju** iz PD Domžale in **Greti Vrtič-Zega** iz PD Koper. Čestital je tudi **dr. Teodorju Tominšku** iz PD Ljubljana Matica, ki je to leto slavil 90-letnico rojstva in se je skupaj z mladeniči Benkovičem, Košnikom, Praprotnikovo in Salbergerjem udeležil slavlja.

Na isti slovesnosti so razglasili po mnenju obiskovalcev najprijetnejše planinske postojanke, prvič pa so ob tej priložnosti podelili priznanja tudi oskrbnikom teh koč. Proglasili so le

Francka Rednak je bila lani oskrbnica Koče na planini pri Jezeru, ki je bila najprijetnejše visokogorsko slovensko planinsko domovanje leta; priznanje ji izroča urednik Dela Željko Kozinc

najprijetnejše planinske koč v visokogorju in sredogorju (leto dni pred tem tudi v nizkih hribih). Priznanja sta podelila predsednik PZS Andrej Brvar in urednik publicistike v časniku Delo **Željko Kozinc**; ta časopis je namreč vodil akcijo za najprijetnejše planinske koč v letu 1992.

Najprijetnejša visokogorska planinska koč v letu 1992 je bila Koča na planini pri Jezeru, last

Med sredogorskimi planinskimi postojankami se je lani na prvo mesto po priljubljenosti uvrstil Poštarski dom na Vršču, katerega oskrbnika sta bila Geza in Zinka Huber, ki jima čestitata Andrej Brvar in Željko Kozinc

Predsednik PZS Andrej Brvar čestita dr. Teodorju Tominsku, ki je bil leta 1992 star 90 let; zadaj stojita častna predsednika PZS dr. Miha Potočnik in arh. Vlasto Kopac

Foto: Marjan Zaplatil

PD Integral iz Ljubljane, katere oskrbnica je bila **Francka Rednak**. Na drugo mesto v tej konkurenci se je uvrstila Koča na Golici, last PD Jesenice, katere oskrbnica je bila **Tonka Zadnikar**, na tretje mesto pa Pogačnikov dom na Kriških podih, last PD Radovljica, katere oskrbnik je bil **Matej Praprotnik**.

Med sredogorskimi planinskimi postojankami se je lani na prvo mesto uvrstil Poštarski dom na Vršiču, last PD PTT Ljubljana, katerega oskrbnika sta bila **Geza** in **Zinka Huber**. Na drugo mesto v tej konkurenci se je uvrstila Koča na planini Razor, last PD Tolmin, katere oskrbnik je bil **Vlado Šorli**, na tretje mesto pa Mozirska koča na Golteh, last PD Mozirje, katere oskrbnika sta bila **Mirko** in **Sonja Lipovšek**.

Najprijetnejši planinski koči v visokogorju in sredogorju sta prejeli tudi posebni priznanji Turistične zveze Slovenije.

Slovesnost na Magistratu, ki jo je protokolarno vodila novinarka TV Slovenije **Marjeta Keršič Svetel**, je popestril in polepšal moški kvartet **Spev**, ki je zapel več pesmi, slovenskih in planinskih, seveda.

Po uradnem delu so jubilarji, nagrajenci in vsi drugi prisotni še debelo uro ostali v banketnih prostorih ljubljanske mestne hiše ter se ob

prigrizku in kozarcu rujnega ali brezalkoholnega, pač po želji, pogovorili o nekaterih že skoraj obledelih spominih in se kajpada dogovorili za kakšno novo prijetno srečanje, najraje v gorskem svetu.

M. R.

Noč v steni

IZTOK TOMAZIN

*Mreža življenja,
Spletena v nebes,
Zanke hotenja,
Čaroben so ples.*

*Vrv življenja,
Ukleta v led,
Onkraj mišljenja,
Uspavan je svet.*

*Struna življenja,
V viharju napeta,
Bolečina medlenja,
V telesu ukleta.*

*Nitka življenja,
Pripeta na rob,
Onkraj trpljenja,
Odpira se grob.*

TEKMOVANJE NA ZALEDENELEM UMETNEM SLAPU

V BOHINJU SO VEDNO PRVI

MARTIN ŠOLAR

S prijatelji z različnih koncev Slovenije ugotavljamo, da klasičen čas alpinističnih odsekov mineva. Kljub temu pa še vedno čutim pripadnost našemu odseku, ki nekako životari, obenem pa je v odseku, društvu, v prostoru Bohinja neki nemirni duh, ki vsake toliko časa uide iz steklenice. Takrat se dogajajo stvari, ki ostanejo za vedno zapisane v zgodovino gornišтва, alpinizma in drugih dejavnosti, povezanih z našimi gorami. Čeprav nismo doma v Bohinju, naš rod s preskoki svojo hribovsko dejavnost povezuje z Bohinjem. Zato naj mi bo oproščeno, če na nekatere dogodke gledam subjektivno in morda celo sentimentalno.

SAME PRVENSTVENE ZADEVE

Več kot dvesto let mineva, odkar so štirje srčni možje iz Bohinja kot prvi stopili na vrh Triglava. Prvi vodniki v Julijcih so bili Bohinjci, tu je bila doma prva ženska, ki je bila na vrhu očaka. Leta 1872 je bilo v Bohinju ustanovljeno prvo slovensko gorniško društvo Triglavski prijatelji pod vodstvom kaplana iz Srednje vasi **Ivana Žana**. Triglavski prijatelji so na Ledinah pod Triglavom zgradili prvo kočjo Triglavski tempelj. Kmalu po ustanovitvi SPD je to društvo postavilo prvo pravo planinsko kočjo. Kje? V Bohinju seveda! Leta 1894 so odprli Orožnovo kočjo na Planini za Liscem pod Črno prstjo. Leta 1921 so bile v Bohinju prve smučarske tekme v stari Jugoslaviji. Tega leta je bil ustanovljen Turistovski klub Skala, ki je resno zaživel pod vodstvom **prof. Janka Ravnika** iz Bohinja. V obdobju razvoja našega alpinizma je imel pomembno vlogo **France Ceklin**, konec koncev je bil z Gorjuš doma tudi **Joža Čop**. V šestdesetih letih sta s plezanjem novih smeri utirala poti najuspešnejši dobi alpinizma v Bohinju **brata Mihelič**. Člani AO Bohinj so konec sedemdesetih let postavili še nekatere mejnike, ko so pozimi prvi preplezali Zlatorogove police, splezali cel kup prvenstvenih smeri v domačih stenah, **Jan-ko Arh** in **Marko Šurc** pa sta leta 1978 kot prva presmučala Severno triglavsko steno po Slovenski smeri.

V zadnjem desetletju ne beležimo več vrhunskih vzponov, vendar člani odseka še vedno plezamo, turno smučamo, jadramo s padali in predvsem nam ne zmanjka idej. Leta 1981 je kot sad večletnega dela izšel prvi iz serije malih plezalnih vodnikov v Sloveniji, vodniček Bohinjske stene. Leta 1984 smo alpinisti iz Bohinja in z Gorij odigrali prvo uradno hokejsko tekmo na

Črnem jezeru. Bohinjci in Gorjanci smo skupaj (po definiciji naj bi se ne marali med seboj) spomladi leta 1986 priredili prvi turnosmučarski rally pri nas. Leta 1987 smo v šoli na Bohinjski Bistrici začeli pripravljati prvo umetno steno v takratni Jugoslaviji, ki smo jo seveda postavili. Leta 1989 smo uspešno izvedli eno od prvih tekem v športnem plezanju na naravnih stenah in končno v začetku letošnjega leta organizirali tudi prvo tekmovanje v plezanju po zaledenem slapu v Sloveniji in v tem delu Alp sploh.

PLEZANJE PO ZALEDENELIH SLAPOVIH

Plezanje po zaledenelih slapovih je bilo do pred petnajstimi leti le sestavni del zimske kombinirane ali ledne plezarije. Od leta 1980 dalje pa se je zelo razvilo samostojno plezanje zaledenelih slapov. Ta specifičen način alpinistične dejavnosti je zbudil veliko zanimanja tudi v Sloveniji. Preplezali so številne slapove, od poledenelih grap do zelo zahtevnih slapov. Nekateri znameniti slapovi so bili cilj plezalcev že takoj v začetku osemdesetih let. Takrat so bili preplezani Peričnik, slapovi v Tamarju, Mokre peči (Lucifer), Blatni graben, Sinji slap in drugi,

Umetni zaledeneli slap Pod skalco v Bohinju: Franc Ferjan v predtekmovanju

nekoliko kasneje naš verjetno najtežji slap Čedca, znamenita slapova Savica in Boka pa sta ostala deviška vse do lanskega leta. Vzrok ni bil v težavah, temveč v tem, da slapova nikoli nista bila dovolj dobro zamrznjena.

Pri razvoju plezanja po zaledenelih slapovih bohinjski alpinisti niso stali ob strani. Med prvimi so ponovili Blatni graben in preplezali več prvenstvenih slapov v Bohinju, krona pa je prvi in doslej edini vzpon prek Savice, ki sta ga lani opravila domača plezalca **Andrej Pikon** in **Boštjan Repinc**.

TEKMOVANJE V LEDNEM PLEZANJU ZA POKAL BOHINJA 1993

Zamisel je stara več let. Lani, ko so prvič naredili umeten zaledenel slap pod Skalco v Bohinju, smo že mislili na tekmovanje. Vendar vremenski in varnostni pogoji niso ustrezali. Priznati moram, da smo bili novembra, ko je idejni vodja in glavni pri izvedbi tekmovanja Andrej Pikon začel priprave, precej v dvomih. Organizacija je bila zahtevna, potrebovali pa smo tudi našim namenom naklonjeno vreme. Prek stene smo spustili vodo, za stabilnejši slap napeljali jeklene vrvi, proti koncu leta pa je pomagala še narava, ko je pritisnil strupen mraz. Kljub vsemu smo morali tekmovanje prestaviti na prvi rezervni termin, saj takoj po novem letu slap še ni bil primeren za plezanje. Slap je visok 35 metrov, za tekmovanje pa smo pripravili nekaj krajših prog.

Takole je bilo videti paralelni dvoboj na prvem umetnem zaledenel slapu

Foto: Lojze Budkovič

Na tekmi se je zbralo 14 alpinistov iz vse Slovenije. Predprijav je bilo sicer nekaj več, vendar smo bili tudi s samo udeležbo tako po številu kot po kvaliteti plezalcev izjemno zadovoljni.

V predtekmovanju je bilo potrebno kar najhitreje priplezati do vrha slapu. To je uspelo 10 tekmovalcem, prvih osem po času pa se je uvrstilo v finale. Preostali štirje tekmovalci so v slapu padli, seveda brez posledic, saj so bili ves čas tekme vsi plezalci varovani od zgoraj.

Atraktivno finalno tekmovanje, ki si ga je v siju žarometov ogledalo blizu tisoč obiskovalcev, je bilo izredno razburljivo, od tekmovalcev pa je terjalo izjemno zbranost in velike napore. Pomerili so se namreč v paralelnem plezanju na izpadanje. Progi sta potekali v spodnji, lažji polovici slapu. Tekmovalca v paru sta se pomerila dvakrat, in sicer zato, da so bili izenačeni pogoji plezanja.

Po izločilnih dvobojih sta se v finale uvrstila **Janez Jeglič** in **Slavc Svetičič**. Za njima so kljub izvrstnem plezanju ostala znana imena slovenskega alpinizma **Janko Meglič**, **Bojan Leskošek**, **Pavle Kozjek**, **Franc Ferjan**, **Igor Jamnikar** in drugi. V dveh finalnih dvobojih je bil boljši Janez Jeglič, Slavc pa je lepo povedal, da tekmovati in izgubiti s takim plezalcem, kot je Johan, sploh ne pomeni biti poražen.

VELIKE ZASLUGE SPONZORJEV

Čeprav smo med prireditelji večkrat improvizirali, pripomb tekmovalcev ni bilo. Vsi do zadnje-

ga so bili navdušeni nad plezanjem. Obljubili so, da čez leto dni spet pridejo pod Skalco. To pa je obveznost za nas, da tekmo in vse okoli nje dobro pripravimo.

Tekmovanje brez pomoči sponzorjev ne bi uspelo. To so bili PD Srednja vas, PD Bohinjska Bistrica, PD Bled, Almira, Modrin-Bohinj, Elan, IAO – Pečjak, Atelje B & M, Gostišče Kramar,

Gradbeno podjetje Bohinj, Lipa – diskontni market, Ski center Vogel, Gozdno gospodarstvo Bled, Triglavski narodni park, SC Kobla – Smučarska šola A. Pikon, Gostilna Rupa, Didakta, gostišče Orlove glave, K2 Sport, Alpinsport, TD Bohinj, Gorenjka Lesce, SK Bohinj, Trafika Cekin, Guma servis Kemperle, Alpinum Bohinj in Lipa Ajdovščina.

ZAČELO SE JE TUDI PRI NAS: TREKING NA OSEMTISOČAK

PLANINCI SCT NA VRHU ČO OJA

Kmalu po uspešni odpravi v Pamir, na 7495 metrov visoki Pik Komunizma leta 1987, smo se alpinisti Planinskega društva SCT iz Ljubljane začeli ozirati po kakšnem 8000 metrov visokem vrhu. Dolgo časa smo nihali med Karakorumom in Himalajo, toda na koncu je prevladala Himalaja. Začeli smo kupovati šotore, tehnično opremo in opremo, potrebno za tako odpravo. Odločitev za 8201 meter visoki Čo Oju se je rodila leta 1990. To je mejni vrh med Nepalom in Kitajsko, toda zaradi lažjega dostopa smo se odločili za vzpon iz Tibeta (Kitajska), kjer je mogoče ves transport opraviti z jaki in tako odpadejo vsi problemi s šerpami.

Nastopil je čas resnih treningov. Ob koncu tedna smo zahajali v gore, delali dolga zimska prečenja, splezali več smeri, med tednom pa nabirali kondicijo s tekom po gozdu. Enkrat tedensko smo se dobivali vsi skupaj in preverjali kondicijo s skupnim tekom, ki pa ni bil nikoli krajši od 20 kilometrov. S posredovanjem italijanske agencije smo si uredili vse formalnosti glede vzpona na vrh, plačila taks, plačila jakov

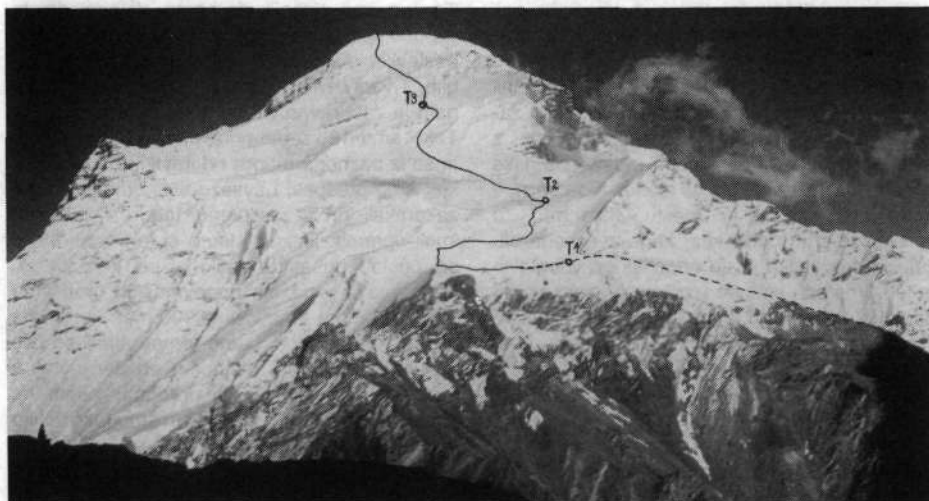
za transport tovora v bazo in počasi začeli verjeti, da ima ta projekt realne možnosti, da zaživi. Največji problem je bil denar, saj je kitajska vlada močno povečala takse. Največji del stroškov je plačalo podjetje SCT, ki mu gre tudi največja zahvala, da smo lahko to odpravo uresničili. Več podjetij smo prosili, naj nam dajo svoje izdelke in smo kljub slabim časom naleteli na popolno razumevanje.

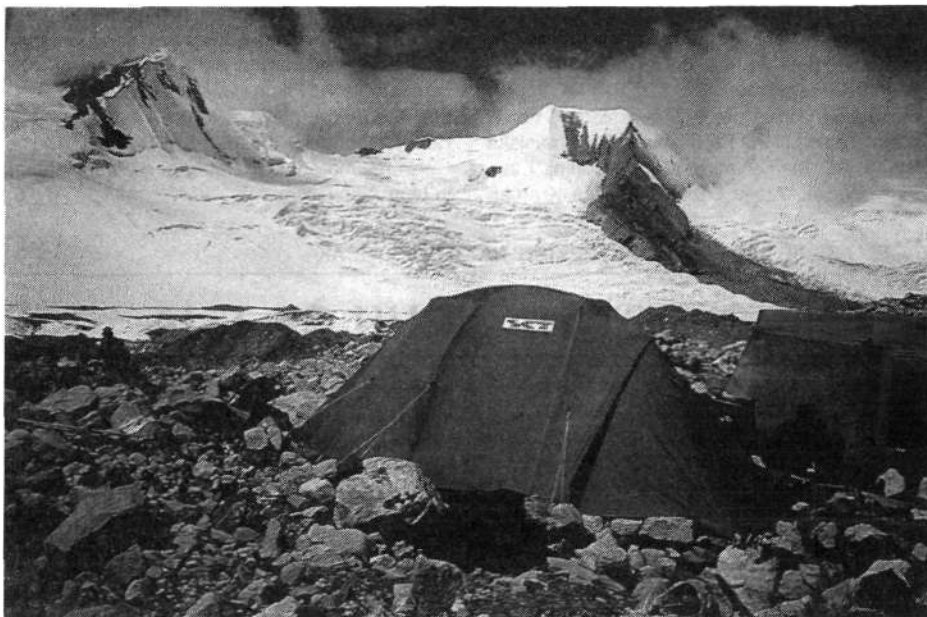
SKOZI NEPAL NA KITAJSKO

Malo pred odhodom se je en član pri plezanju v Špiku poškodoval, tako da nas je z letališča Brnik konec lanskega avgusta odpotovalo samo šest. Prek Münchna in Amsterdama smo odpotovali v New Delhi in od tod z nepalskim letalom v Katmandu. Tam se je začelo tekanje od urada do urada, da smo uredili vse glede transporta in prehoda kitajske meje. Med temi opravili smo našli še toliko časa, da smo si ogledali nekaj najlepših templjev v mestu. Tam smo morali tudi preložiti vse transportne vreče in sode s hrano, ker noben tovor ni smel tehtati več kot 36 kilogramov; to je teža, ki jo lahko nese jak.

V začetku smo bili nekoliko razočarani nad

Čo Oju iz baznega tabora z označeno smerjo vzpona odprave SCT

Bazni tabor pod Čo Ojem, v ozadju ledenik in okoliški šesttisočaki

Katmandujem. Ko smo videli fotografije prejšnjih odprav, je bilo mesto videti veliko bolj urejeno in čisto. Vendar počasi neha motiti, da je vsa kanalizacija speljana ob robu ceste, smrad, ki je neznosen, krave, ki se sprehajajo po sredini ceste, in vzameš življenje takšno, kakršno pač je. Po enotedenskem urejanju smo le zbrali vse dokumente ter s pomočjo šerpe in kuharja nakupili manjkajočo hrano.

Tako je prišel dan, ko smo vse stvari naložili na avtobus in se odpeljali proti kitajski meji. Nekje sredi poti smo naleteli na zasuto cesto. Prenesti smo morali vso prtljago prek nasute zemlje in se vkrcati v avtobus, ki nas je čakal na drugi strani. V večernih urah smo se pripeljali v zadnjo nepalsko vas Kodari, kjer smo prespali.

Na meji se je nekaj zapletlo in če ne bi plačali podkupnine (tam namreč vlada neizprosni zakon bakšiša), bi morali vso prtljago zložiti z avtobusa. Meja je na sredini mostu, carinske zadeve pa je treba urejati deset kilometrov v notranjosti Kitajske v mestu Zhangmu. Za spremstvo smo dobili kitajskega zveznega oficirja in prevajalko in se odpeljali po vrtoglavih poteh. Ves dan smo se vozili po prašnih makadamskih cestah in zvečer prispeli v mesto Tingri na nadmorski višini 3600 metrov, kjer smo prespali.

NA VRH BREZ JEKLENK S KISIKOM

Naslednji dan smo vso opremo preložili na kamion in se odpeljali v zadnji tabor, do katere-

ga se je še mogoče pripeljati, v Kitajski tabor na nadmorski višini 4800 metrov. Od tam dalje smo pot nadaljevali z jaki. Po dveh dneh hoje smo 9. septembra prišli v bazni tabor na višini 5500 metrov, tam postavili šotore in uredili okolico. Naslednji dan smo že znosili vso potrebno opremo v tabor I na višini 6200 metrov in se vrnili v bazo, po dnevu počitka pa smo si naložili izredno težke nahrbtnike, šli do tabora I, tam prespali in se naslednje jutro začeli po hudi strmini vzpenjati proti taboru 2. Popoldne istega dne smo prečkali serake v osrednjem delu gore, tedaj pa se je vreme tako poslabšalo, da smo morali postaviti šotor in vanj zložiti vso prineseno opremo. Prespali smo na višini 6600 metrov in se naslednji dan vrnili v bazni tabor. Ta dan smo sklenili, da bomo ob naslednjem vzponu poskusili priti do vrha, saj bi nam takšno postavljanje šotorov do vrha vzelo preveč energije. Dvodnevni počitek v baznem taboru se nam je zdel ravno dovolj dolg.

Tako smo 18. septembra pripravili nahrbtnike in se iz baznega tabora odpravili proti taboru I, kjer smo prespali, navsezgodaj zjutraj pa smo zakorakali proti zasilnemu taboru, kjer smo imeli opremo. Razdelili smo si jo in nahrbtniki so postali pošastno težki – po kakšnih 20 kilogramov. V poznih popoldanskih urah smo prišli do tabora 2 na višini 6900 metrov. Vreme je bilo izredno lepo, samo temperature so bile nizke. Sklenili smo, da bomo en dan ostali v tem taboru in se spočili pred naskokom na zgornji tabor in na vrh. Ves dan smo tako veliko jedli in pili veliko tekočine, saj smo vedeli, da za obilne obroke do vrnitve v bazo ne bo več priložnosti.

Dne 20. septembra je odhod proti taboru 3 zahteval izredno veliko volje. Na tej višini se že zelo pozna veliko pomanjkanje kisika, svoje pa opravi še mraz, tako da se lahko pojavijo prve omrzline. Razporedili smo se po šotorih in odšli spat – na višini 7600 metrov.

Zjutraj naj bi vstali ob štirih in odrinili proti vrhu – in tako je tudi bilo. Mraz je bil pošasten, temperatura je bila okoli 30 stopinj pod ničlo. Počasi smo pridobivali višino. Prehiteli so nas Japonci, ki so že od baznega tabora hodili s kisikom. Mi smo se odločili, da bomo poskusili priti na vrh brez dihanja dodatnega kisika iz jeklenk. Pot je strma in gre precej v desno, počasi pa postaja bolj položna in v daljavi smo opazili vršni greben. Ker je vrh precej kopast in se do njega vleče dolg greben, nikakor ni hotelo biti konca te kalvarije.

Med enajsto in trinajsto uro smo drug za drugim vendarle prišli na vrh. Bili smo izmučeni, toda zelo zadovoljni, da je bil uresničen velik sen našega planinskega društva SCT. Temperatura čisto na vrhu je bila okoli 45 stopinj pod ničlo. Uspelo nam je naredili nekaj fotografij, nato pa so fotografski aparati zmrznili.

HITRA POT PROTI DOMU

Z vrha smo videli vse okoliške osemtisočake z Mount Everestom na čelu in druge nekoliko nižje gore. Kmalu smo zapustili vrh in začeli sestopati proti taboru 3. Toda ker smo imeli še dovolj časa, smo sestop nadaljevali v tabor 2, ki smo ga dosegli pred mrakom. V tem taboru smo prenočili in se po celem dnevu žeje napili čaja ter se za silo najedli, nato pa vsi takoj odšli spat. Naslednje jutro smo nadaljevali pot mimo tabora 1 v bazni tabor. Zaradi boleznih dveh

Na brniškem letališču po vrnitvi z uspele odprave na Čo Oju – od leve proti desni Aleš Cvahte, Štefan Lagoja, Marjan Gregorčič, Franc Urh, Peter Dobnik in Matija Urh

članov smo z odhodom iz baze pohiteli, pri tem pa nam je šel na roko tudi kitajski zvezni oficir, ki je takoj organiziral prevoz proti meji. Tam so nam prav na hitro uredili vse mejne zadeve, preložili smo opremo na nepalski avtobus in se odpeljali proti Katmanduju. Spotoma smo morali še enkrat raztovoriti avtobus in ves tovor prenesti kilometer daleč, ker je plaz odnesel cesto.

V poznih nočnih urah smo 29. septembra 1992 le prispeli v naš hotel v Katmanduju. Nekaj dni smo urejali vse, kar je potrebno za nakup letalskih vozovnic, potem smo se poslovili od našega šerpe in kuharja, ki sta res čudovita človeka.

Iz Katmanduja smo odleteli v Bangkok ter od tok prek Amsterdama in Frankfurta v Ljubljano. Po mesecu in pol smo se spet srečali s svojimi domačimi in prijatelji. Bili smo v vsakem smislu precej spremenjeni, vsak je med drugim povprečno tehtal 10 kilogramov manj, ozeble roke in noge pa so dajale še bolj bolečo sliko.

Čeprav smo bili na gori prepričani, da v Himalajo ne bomo šli nikoli več, smo začeli spremenjati mnenje, kolikor bolj je izginjala bolečina. In kolikor bolj je izginjala, toliko bolj se je pojavljal prijeten občutek, da smo na gori opravili veliko delo in da bi morali še kdaj obiskati ta del sveta.

(Glas kolektiva – Marjan Gregorčič)

Dirka po Matterhornu

Izredno sta se morala potruditi Južnotirolec Hans Kammerlander in Švicar Diego Wellig, ko sta lanskega 19. avgusta v komaj 23 urah in pol, se pravi prej kot v enem polnem dnevu, v vzponu in sestopu prehodila vse štiri klasične grebene Matterhorna, in sicer Zmutt, Furggen, Lion in Hörnli. Na pot sta se odpravila ob 4.15, svojo alpinistično dirko pa sta končala toliko ur pozneje v koči Hörnli. Neugodni in močni vetrovi ter snežni metež so pri tretjem vzponu otežili celoten podvig.

NOVE RAZISKAVE PRETAKANJA ALPSKIH VODA

Z GORA VSE PRITEČE V DOLINE

DUŠAN NOVAK

V prizadevanjih za zaščito alpskih voda, v katera so se vključile poleg raziskovalcev še nekatere republiške institucije in občinski organi, smo na Geološkem zavodu v Ljubljani v zadnjih letih izvedli nekaj opazovanj in sledenj. Kot je že običajno, so rezultati odpri nova vprašanja.

KAMNIŠKE ALPE

Med prvenstvenimi nalogami, ki smo si jih zadali, je bilo reševanje vprašanja, kam odteka voda z območja Velike planine. To območje je že zelo obremenjeno. Tu je okoli 170 počitniških hišic in planšarsko naselje. Preostale pašnike gnojijo. Planinske kočje in hotel odvajajo odplake v ponikovalnice, načrti za razvoj so ambiciozni. Po vrtačah so smetišča.

V obrobju tega masiva pa so ob Kamniški Bistrici, ob Črni in Volovljeku ter v Podvolovljeku izdatni izviri. Nekateri od izvirov so že zajeti, drugi so predvideni za oskrbo s pitno vodo. Na planini kanalizacije ni, številne greznice prenikajo v tla po kraških razpokah in kanalih – kam? Vemo, da se voda v kraškem podzemlju ne prečišča, procesi samočiščenja tu ne potekajo

Barvanje pri Inkretu na Veži 19. oktobra 1992

Foto: Dušan Novak

tako kot, na primer, v produ, tu so okoliščine drugačne.

Na Veliki planini so bila opravljena tri barvanja: v Breznu v Jerohi, pri požiralniku na Mali planini in v greznici hotela Šimnovca. Pokazalo se je, da se večji del Velike in Male planine odmaka v izvir Lučnice v Podvolovljeku, kjer je tudi ribogojnica. Območje Šimnovca se odteka proti Kamniški Bistrici; obarvana voda se je namreč pokazala v zajetju Kraljev hrib.

Območje južneje pa se steka v Konjsko in proti Črni. Ne vemo še, kje je zaledje zajetje nad Krivčevim. Ni nam še znano, kam odvajajo podzemeljsko vodo požiralniki na planini Dol. Morda v izvir Dolskega potoka ali pa proti izvirov ob Lučki Beli?

Raziskali smo tudi, kam odteka odplake prenovljene kočje na Kamniškem sedlu. V nekaj dneh se je obarvana voda pojavila v izvirov Savinje!

ln sedaj se je pojavilo vprašanje: odkod pa voda, ki se pokaže v izvirov Bistrice in ki bakteriološko nikakor ni primerne kakovosti?

Vsekakor bi moral za kakovost vode boljše poskrbeti planinski dom v Kamniški Bistrici, pa tudi dejavnost in »piknikiranje« v okolici Doma ne vplivata dobro.

V DOLINI PA NI HOTELO

Ker pri izvirov opazujemo izdatne dotoke v tolmun od vzhodne strani, smo se lotili opazovanj na Veži. Oktobra lani smo obarvali požiralnik na planini Vodotočenje in vzhodnejše ležeči Inkretov studenec, ki ponikuje v številnih razpokah zelo razgibanega površja. Na Veži in na Dleskovski planoti so jamarji zasledili podzemeljsko vodo v brezni nad Vodolami in v območju Moličke planine, znani pa so še požiralniki pri planinski koči na Korošici in še na nekaterih planinah.

Obarvana voda se je pojavila v enem od večjih izvirov ob Savinji nad Lučami, v Pečovskem studencu, kar smo pričakovali. Morda del vode odteka celo neposredno v Savinjo v območju pri Igli. Nezanosljiv je pojav barve v Kamniški Beli.

To kaže, da Veža lahko daje v izvir Bistrice le manjši del vode. Večji del podzemeljskih dotokov prihaja (za to sklepanje pa potrebujemo nova opazovanja) iz območja Grintovca.

ln odkod voda Dovnikovega studenca v Podvolovljeku? In še druga vprašanja se pojavljajo in terjajo še nadaljnje raziskave... Vemo, kakšne so posledice v izvirov in zajetju Reke pod Kravcem. Opozorila izpred desetletja niso bila upo-

VRHUNSKI ANDINISTI IZPOD ALP

Letos mineva 30 let od začetka velike slovensko-argentinske odprave na Kontinentalni led južne Patagonije. To so bila leta, ko je bila na vrhuncu dejavnost bariloške sekcije Slovenskega planinskega društva v Argentini, ustanovljena leta desetletje pred tem. Slovenski gorniki, večinoma politični emigranti po drugi svetovni vojni, ki so se naselili v tem mestecu pod argentinskimi gorami, so tja prinesli jugovskega duhá. **Pangerc, Bertoncej, Jereb, I. Arnšek, Jerman, Arko** in še kdo se uvrščajo med dokaj maloštevilne sotvorce gorniške zgodovine v predelih severnega in južnega Celinskega ledu, pozneje, v začetku leta 1963, torej pred natančno 30 leti, pa sta se jim pridružila še brata **Peter** in **Jure Skvarča** iz buenosaireške sekcije SPD, ki sta v drznem, enkratnem naskoku in s pičlimi sredstvi sama priplezala na goro Pier Giorgio.

Večinoma so bariloški slovenski gorniki takrat nastopali na Celinskem ledu le kot člani odprav argentinskega Cluba Andino Bariloche (CAB), saj so bili takrat za tako velikopotezne odprave finančno in organizacijsko prešibki in jih sami v okviru svojega SPD niso mogli pripraviti. Čeprav so med argentinskimi gorniki veljali kot elitno plezalško moštvo, so morali slovenski planinci svoje samostojne nastope omejevati na bližnja bariloška in bolsonska pogorja. Tako sta brata Skvarča v začetku leta 1963 odšla z argentinskimi tovariši iz Centra Andino Buenos Aires (CABA) na zasebno odpravo. Že med pristopom se je moštvo skrčilo na trojico, na koncu koncev pa sta goro Pier Giorgio naskočila brata Skvarča sama in prišla na vrh. Vendar je CABA po doseženem uspehu proglasil ta podvig za svojo uradno odpravo.

POPOLN USPEH ODPRAVE

Šele konec leta 1963 je Slovensko planinsko društvo iz Bariloč na predlog Petra Skvarče lahko pripravilo prvo samostojno odpravo na Kontinentalni led v južni Patagoniji, se pravi čisto na jugu južnoameriške celine. Glavni cilj odprave je bilo prečenje Celinskega ledu od vzhodnega roba na zahod od pogorja Pio XI. in vzpon na glavni vrh Lautaro.

Člani odprave so bili pisana mednarodna družina, saj zaradi šolskih izpitov in vezanih rokov na dopuste niso mogli odpotovati vsi, ki bi želeli. Vodja odprave je bil Slovenec **Peter Skvarča**, plezalca sta bila Italijan **Luciano Pera** in argentinski Francoz **Guci Mengelle**, zdravnik pa je bil Argentinec in himalajec iz Ibañezove odprave na Daulagiri **dr. Antonio Ruiz Bera-**

mendi. Iz Buenos Airesa so odpluli s Shellovim naftnim tankerjem 15. decembra 1963, se pravi sredi poletja na južni polobli, in se izkrcali v Puerto Deseado, kjer jih je čakal poltovornjak, ki ga je plačal član SPD **Jože Vodnik**, ter jih odpeljal 800 kilometrov daleč do Kordiljere, kamor so se pripeljali na božični večer ter naslednji dan začeli dostopni pohod proti baznemu taboru pod Menihovo skalo. Vreme jim je odmerilo, kot vsem in vselej ob tem času v južni Kordiljeri, le skope mirne dni ali celo samo ure, primerne za gorniško dejavnost. Šele 12. januarja sta Peter in Guci lahko opravila prvenstvena vzpona na Gorro Blanco (2920 m) in na Cardenal Cagliero (2800 m). Zatem sta minila nadaljnja dva tedna, preden so vremenske razmere dopustile Petru in Luciano, da sta tvegala edinstven prehod čez Celinski led do pogorja Pio XI. – s komaj kaj več kot najosnovnejšimi sredstvi in brez opore v zaledju. Dne 29. januarja sta prišla na ognjenik Lautaro, 31. januarja pa v dramatičnih okoliščinah ponovila prečenje ledu v nasprotno smer.

S tem je bil namen odprave dosežen in presežen: opravljene so bili trije prvenstveni vzponi, člani odprave so prečili Kontinentalni led v obe smeri, našli so ognjeniško žrelo in ugotovili aktivnosti vulkana. Te naloge postavljajo odpravo Slovenskega planinskega društva med ekspedicije z najdragocenejšimi gornškimi in raziskovalnimi podvigi tistega časa na območju Patagonskega celinskega ledu.

Ob tem je vredno posebej poudariti, da je Anglež **Leo Dickinson** pred leti o svojem vzponu na Cerro Lautaro leta 1973 posnel film, v katerem pripoveduje, kot da bi šlo za prvenstveno turo, čeprav je dobro vedel, da sta skoraj deset let prej priplezala na Lautaro Peter Skvarča in Luciano Pera.

CERRO PANGERC

Po Skvarčevem prvenstvenem vzponu na to goro je bilo kar precej planincev in alpinistov, ki so potovali po Celinskem ledu in tudi opravili vrsto vzponov. Samo brata Jure in Peter Skvarča sta pozneje prišla na številne tamkajšnje vrhove, na katerih poprej še ni stala človeška noga. Če planinci o teh podvigih ne vedo prav veliko (ali pa celo ne vedo nič, saj do predlanskega v Sloveniji ni bilo napisano skoraj nič o planinski dejavnosti SPD v Argentini, ker so bili najaktivnejši člani pač slovenski politični emigranti), pa so dobro seznanjeni z izrednimi alpinističnimi podvigi slovenskih plezalcev na obrobni gori bele planote, na primer na Fitz

Royu ter vrhovih Cerro Torre in Cerro Egger. Prva slovenska odprava na Celinski led, Skvarčeva, pa je s poimenovanjem gore ob Lautaru v Cerro Pangerc v spomin na rajnega odličnega slovenskega alpinista in člana SPD v Bariločah **Tončka Pangerca** zapustila trajen slovenski spomin tudi v gorah Kontinentalnega ledu. Poleg Tončkove gore bo na obrobju Patagonskega celinskega ledu pričala o slovenstvu v Argentini še Aguja de Arko, kot je krstila argentinska zimska odprava CAB na Fitz Roy leta 1962 »v priznanje odličnemu planinskemu bibliografu in navdušenemu gorniku **dr. Vojku Arku**« enega od do takrat še nepreplezanih vrhov na grebenu gore Pollone, ki leži dober kilometer severovzhodno od gore Pier Giorgio in v isti gorski verigi. Poimenovanje je CAB sporočil argentinskemu vojaškemu kartografskemu inštitutu, da je ime vnesel na karte.

ZGODOVINA OSVAJANJ

Ob stoletnici slovenske planinske organizacije, ko se spominjamo nekaterih manj znanih ali popolnoma neznanih dogodkov iz zgodovine slovenskega organiziranega planinstva, bomo v Planinskem vestniku ustrezno pozornost posvetili tudi tem slovenskim pionirjem v južno-ameriških gorah. Iz argentinske slovenske gorniške literature, ki v Sloveniji doslej ni bila znana širši javnosti, bomo najprej ponatisnili močno skrajšan prikaz zgodovine raziskav in alpinističnih osvajanj Celinskega ledu izpod peresa dr. Vojka Arka, potem pa prav tako skraj-

šan opis odprave pod vodstvom Petra Skvarče in izpod peresa vodje odprave.

»Za gornike slovenske plezalne skupine iz let 1951–54,« piše dr. Arko, »je skrivnostno, malo znano območje Celinskega ledu postalo cilj daljnih hrepenenj. Le najboljši so doživeli, da so jih bariloške odprave vključile v svoje vrste: Tonček, Dinko in Frenk so sodelovali v prvih patagonskih ekspedicijah bariloškega andinskega kluba in alpinistična zgodovina San Valentina in Paina je ozko povezana z imeni obeh naših najboljših plezalcev takratnih časov.«

Ko piše o zgodovini osvajanj teh predelov, dr. Arko pravi: »Profesor **Liboutry** je razdelil športne podvige v južni Kordiljeri v tri zvrsti:

1. V dobi raziskovanj so predvsem zanimala prečenja visoke planote, tako imenovanega Celinskega ledu v ožjem smislu besede. Takšne odprave trčijo ob največje težave na pristopih po razbitih ledenikih z vzhodne ali zahodne strani. Pohodi so podobni potovanjem po polarnih ozemljih, smuči in sani so nujno potrebna prometna sredstva.

2. V zvezi s prečenji vabijo notranji vrhovi, ki jih zalivajo ledeniške mase. Plezanje na te gore navadno ni skrajno težavno, to so v glavnem sprehodi v samem ledu. Problematični so le pristopi in prislovično slabo vreme.

3. Ob robu Celinskega ledu se dvigajo granitne gmote fantastičnih oblik, obrušene od nekdanjih poledenitev, ki so segale dosti višje kot sega sedanja ledena planota. Slikovite gore, znane kot Fitz Roy, Torre, Paine sodijo med najzahtevnejše plezarije v skali in ledu. Redke vzpone so opravili elitni plezalci sedanje dobe.« – (Čprav je od takrat, ko je bilo to napisano, preteklo

Luciano Pera in Jože Vodnik po raztovarjanju prtljage ob Río de las Vueltas, v ozadju Fitz Roy

že več kot četrto stoletja, ugotovitev še vedno velja.)

Zanimivo je, nadaljuje dr. Vojko Arko, da so pisali prve kronike uspešnih prečenj Celinskega ledu Angleži. Prej so dolga desetletja beležili le večne zgodbe o neuspehih odpravah in jih glorisirali s polemikami o prečenjih, ki to niso bila. »Samo tisti, ki prinese vodo iz Tihega oceana, lahko trdi, da je dejansko prekoračil kontinentalni led,« je kategorično ugotavljal **Emiliano Huerta**, samozvani vodja argentinske odprave iz leta 1952. A ob povratku z juga se mu je precej skisal obraz, ko ga je izrinjeni tovariš **dr. Guth** pobaral, kje da ima vodo iz pacifiških fjordov.

NOVA STRAN V ZGODOVINI OSVAJANJ

Ali sta **Tilman in Shipton**, nekdanja soplezalca iz Kenije in pozneje svetovno znana himalajska raziskovalca, imela na voljo kakšna posebna sredstva, ko sta obrnila stran v alpinistični zgodovini Celinskega ledu in zaključila dobo neuspehih prečenj? Vsaj vreme jima ni prav nič prizanašalo. Pa vendar sta Angleža **Tilman in Marriot** s Čilencem **Quinterosom** kljubovala viharjem in brez posebnih neprijetnosti je trojica prečila Kordiljero iz fjorda Peel do Lago Argentino in se po isti poti vrnila. Še pomembnejši je bil pohod iz leta 1961, ki je vodil dva Angleža, **Shiptona in Ewerja**, in dva Čilenca, **Marangunića in Garcio Sota**, v smeri sever-jug iz fjorda Calen do jezera Argentino.

Patagonija je tisto leto doživljala posebno »tipično« poletje s trajnimi neurji in v Bariločah smo dosti slišali o težavah planincev, ki so se poskušali povzpeti na Pier Giorgio in med katerimi je bil naš prijatelj **Carlos Bottazzi**. Kljub temu je četverica metodično in vztrajno napredovala, znova obiskala vrh Don Bosco, ki so ga preple-

Samotni šotor na planjavi Kontinentalnega ledu 40 kilometrov daleč od baznega tabora, v ozadju gorska veriga Piramide

zali Poljaki, dosegla vrhnji vršiček Murallona in dospela do estancije Cristine izdelana, utrujena, a ne izčrpana. 54 dni dolgo potovanje je dokončno ovrglo klasično mišljenje, da patagonsko vreme onemogoča daljšo hojo po ledeni planoti.

Kdor hoče vedeti, zakaj sta **Shipton in Tilman** uspela, kjer so drugi omagali, naj preuči seznam opreme angleških odprav, pri katerih je bil vsak kos obleke in opreme smotno izbran, vsak gram hrane strogo odmerjen in pakiranje skrajno racionalno. Dodá naj točno metodiko gibanja in varno varčevanje razpoložljivih moči, pa bo prišel do skoraj matematične enačbe najvišje izrabe točno odmerjenih sredstev. To je vsa coprnija uspeha!

Angleži so s svojimi izkušnjami odločilno vplivali na Čilence. V transandinski republiki je med gorniki dotlej zanemarjena južna Kordiljera zaslovela. V zadnjih poletjih so čilski andinisti večkrat resnično prekoračili Južne Ande. Tako so leta 1962 prišli štirje planinci iz fjorda Témpanos do jezera San Martin. Leta 1963 sta **Shiptonova spremljevalca García in Marangunić** z dvema tovarišema dvakrat prečila planoto Štirih ledenikov, ko je odprava napredovala iz fjorda Exmouth do Električne lagune in se potem znova vrnila na tihomorsko obalo. Poleti leta 1964 pa so Čilenci prečili tudi severni Kontinentalni led, ko so se vzpeli po ledeniku San Rafael na visoko planoto, zavili potem proti jugovzhodu, ponovili vzpon na Arenales in napravili prvenstveno turo na Cerro Arco. Slednjic so se po ledeniku Colonia spustili do vzhodnih pamp.

»VSELEJ SO MI BILI VŠEČ NORCI«

Ena od bistvenih potez življenja je, da je nedosledno in nelogično. Jugova zagnanost je pomenila stvarnost tako za bariloško »šumo« kot za Petra Skvarčo in njegove tovariše. Z vso pametjo dam prav **Tilmanu in Shiptonu**. A kadar

slišim kritike, ki jim je težko odrekati logično upravičenost in ki govore o neodgovornem tveganju, me vselej pogreje. Spomnim se na fante, ki so kolesarili stotine kilometrov, ker niso imeli denarja za vlak, in plezali severne stene; spomnim se na zagrizeno smeli poziv mladega plezalca v Planinskem vestniku »Želim si nemega pogovora z gorami«; spomnim se na Tončka Pangerca, kako je v izposojenih copatah in brez vrvi plezal Katedralski stolp; na oba fantiča, ki sta se čez drn in strn, brez opreme in denarja, priborila do vrha Pier Giorgia; in zagledam trezno meščansko jedilnico doktorja **Neumeyerja**, prijatelja s planinskih izletov, ki so se mu že iztekli dnevi Bariloč in Kordiljer. Na mizi stojita dva brušena kozarčka, doktor mi s široko kretnjo naliva uvoženi konjak in s tisto svojsko počasnostjo, ki je označevala redkobednega moža, pove z vsem prepričanjem in vero: »A mi siempre me gustaron los locos« – vselej so mi bili všeč norci.

Samo nekatere od velikih gor, ki se skrivajo v notranjosti Kontinentalnega ledu, so bile dotlej (do leta 1965, ko je dr. Arko napisal ta prikaz; op. ur.) preplezane. Kdo od zamejskih bralcev gorniških zgodb se ne spomni odprave, ki sta se je udeležila Bertonec in Pangerc in ki je osvojila najvišji vrh Patagonije San Valentin (4058 m)? (Glej tudi Planinski vestnik letnik 1991). Februarja 1957 so se buenosaireški poljski plezalci **Peterek**, **Dudzinski** in **Pastewski** v družbi Argentinca **Klenka** povzpeli na Cerro Don Bosco (2600 m) severozahodno od Argentinskega jezera. Naslednje leto sta Italijana **Bonatti** in **Mauri**, ki sta prišla poskušat neverjetni špič Cerro Torre, z **Eggmannom** in **Falcon Dorom** splezala na najvišji vrh v verigi Mariana Morena (3536 m) sredi visoke planote zahodno od Fitz Roya. Isto poletje je številna japonsko-čilska odprava osvojila Cerro Arenales (3437 m), južni veliki mejnik severnega patagonskega ledu. Leta 1960 so čilski andinisti z vzponom na O'Higgins (3050 m) zahodno od jezera San Martín (za Čilence jezero O'Higgins) začeli dobo velikih čilskih odprav na Celinski led, ki so bile že omenjene.

VONJ PO ŽVEPLU SREDI GORA

Že pred desetletji je raziskovalce Južnih Andov zanimalo vprašanje vulkanskih pojavov, o katerih so občasno poročali redki patagonski naseljenci in nekateri popotniki. Celotno čilsko ozemlje je prepričeno z vulkanskimi stožci in navidez res kaže, da se veriga vulkanov razteza tudi na ledeniško območje. Neobljudenost in nedostopnost Celinskega ledu sta bila poglavita vzroka, da je geografija poznala do zadnjih let samo vulkan Burney, ki se dviga nad morskimi prelivi na polotoku Muñoz Gamero in ki je leta 1910 aktivno deloval, kot so povedali mornarji, ki so

Cerro Pangerc z vrha Lautara (srednji vrh v sprednji skupini, visok okrog 3000 metrov), ki ga je krstila slovensko-argentinska odprava na Kontinentalni led leta 1963/64 v spomin na Tončka Pangerca ob desetletnici njegove planinske smrti v gori Paine. V ozadju je ob severnem robu Južnega celinskega ledu pogorje Melilloz

pluli okoli južne konice ameriške celine. Vendar so vesti dale slutiti, da se tak stric, ki puha dim in kašlja pepel, skriva tudi nekje v ledenih gorah zahodno od jezera San Martin. Tam je bilo ob kakšni redki priložnosti – saj lepe dneve v južni Kordiljeri lahko naštejemo na prste, vulkanski izbruhi pa se tudi ne pokažejo, kadar bi človek ukazal – videti tenek dim, ki se dviga iznad belih vrhov. Kadar se kadí iz nevidnega dimnika, so trdili pastirji ob jezeru, je ponavadi slišati tudi daljnje grmenje, ponoči pa se vidijo bliski na zahodnem obzorju.

Prve dni marca leta 1933 je pet ljudi napredovalo po ledeni samoti v smeri 49. vzporednika proti zahodu. Za nekaj uric se je vreme popravilo, potem ko je neurje besnelo ves februar in je vremenski hudič, ki je imel ravno dežurno službo, pokazal vse svoje umetnije. Šestnajst dni so štirje možje in ena dama živeli stisnjeni kot sardine v dveh majhnih šotorih, iz katerih še glave ni bilo moči pomoliti.

Zdaj na vse težave ni nihče več mislil. Samo zmeren veter je vlekél čez planoto, megle so se pomikale k Pacifiku in vzhodne verige Celinskega ledu so žarele v soncu. Žal odprava ni imela prepotrebni smučí in v mehkem snegu je le počasi napredovala. Popoldne je sila vetra naraščala, megle so se gostile in zakrivale vsiljivce, ki so še vedno korakali proti zahodu. Okoli dveh popoldne so se nosnice planincev nenadoma napolnile s čudnim vonjem. Zaudarjalo je po žveplu. Kmalu potem se je megleni zastor dvignil in pokazal strma pobočja nenavadnih oblik. Vzpenjala so se kakih pet kilometrov daleč v višino prek 3000 metrov. **Reichert**

je bil predober poznavalec gorskega sveta in preveč natančen znanstvenik, da bi se mogel zmotiti. Že ko je opazoval ta vrh od daleč, z zahodnih obronkov pogorja GAEA, je domneval, da tam tiči vzrok za dim, bliskanje in pepel, o čemer so pravili patagonski pastirji. Zdaj si je lahko ogledal sumljivo goro od blizu in vsa njena izoblikovanost je potrdila njegove slutnje. Kot zadnji dokaz pa se je pojavila visoko gori pod vrhom težka, plinasta megla, povsem različna od oblakov, ki jih je podil tihomorski vihar čez svoje nesporno kraljestvo. Ta megla se je prikazovala v enakomernih presledkih, naglo drsela zaradi svoje specifične teže navzdol proti planjavi in v zraku je prav takrat v rednih in ustreznih časovnih razdobjih rasla in padala količina žveplenega plina.

Komaj četrt ure je bilo mogoče opazovati vulkanski vrh. Potem je ugasnila sončna luč, znova se je zagnila meglena zavesa in družbica radovednih obiskovalcev se je začela vračati. Ob mraku so **Reichert, Neumeyer, Donat, Ilse von Rentzell** in zvesti araukanski peon **Manuel Aguilar** dosegli izhodiščno točko pod obronki pogorja GAEA.

Šele četrto stoletje pozneje, 9. marca 1959, so si ljudje spet utrli pot do vznožja daljne vulkanske gore, ki je medtem dobila ime Lautaro in ki je severni mejnik gorske verige Pija Enajstega. **Hugo Corbella, Pablo Schiffini** in **Marcelo Costa** so kljub nezadostnemu smučarskemu znanju s pomočjo dila v skopih urah premerili polarno savano in postavili šotor ob severnih pobočjih Lautara. Tokrat se je vulkan mirno zadržal, buenosaireske fante pa je zanimalo samo prečenje, ki so ga naslednji dan nadaljevali do zahodnih robov Kontinentalnega ledu in niso nič novega poročali o vulkanski dejavnosti poledenele Kordiljere.

Planinska koča na Krimu

Vrh najbližjega ljubljanskega tisočaka Krime (1107 m) je bil dolga leta zaprt za planinske obiske: jugoslovska vojska je zasedla planinsko kočo in okoli vrha uredila naprave za »varovanje države«. Ko se je vojska morala umakniti s te markantne gore, ki je za Ljubljance odlična vremenska hišica, so vrh s kočo vred hoteli takoj »zavzeti« planinci. Tako je PD Podpeč-Preserje lanskega septembra poslalo gospodarski komisiji pri upravnem odboru Planinske zveze Slovenije prošnjo, naj bi kočo na Krimu ponovno uvrstili med planinske postojanke, gospodarska komisija pri PZS je na svoji seji 29. septembra tej prošnji ugodila in predlagala upravnemu odboru PZS, naj Kočo na Krimu uvrsti med planinske postojanke pod upravljanjem PD Podpeč-Preserje, upravni odbor PZS pa je tej sugestiji ugodil. Koča je zdaj odprta ob sobotah, nedeljah in praznikih, poleti

IZREDNO GORNIŠKO DEJANJE

Nekaj let pozneje se je načrtno in odločno spravil na raziskovanje vulkanizma v teh predelih **Eric Shipton**. Najprej si je ogledal vulkan Viedma, ki ga je našel Lliboutry in na kraju samem ovrgel skrbno pripravljeno domnevo: ne po obliki, ne po geološkem sestavu »nuna-tak« v ledeniku Viedma nima z vulkanstvom nič skupnega. Potem je Shipton obiskal Lliboutryja v Grenoblu in nekdanji profesor čilske univerze mu je omenil svojo teorijo o severnem vulkanskem žrelu. Anglež je naglo organiziral ogled na terenu in znova odkril Reichertov vulkan, ki je bil tako nedostojen, da je široko pljunil pred ekspedicijo in se torej pravilno izkazal, potem pa se je trdno zavil v megleno kapo in energično rekel »good bye«.

Tudi ob prečenju Mont Viedma gornik Shipton ni mogel kar tako mimo vulkana. Šest dni je čilsko-angleška skupina zastoj čakala na približno ugodne vremenske razmere ob vznožju zanimive gore, preden je nadaljevala pot, ter iskala hvaležnejše in prijaznejše cilje. Podobne razmere so doživeli Čilenci leta 1962. Zakaj pa skupina iz leta 1963 ni poskusila priti na Lautaro, ko je doživela ugodne vremenske razmere in posnela nekaj dobrih fotografij, mi ni popolnoma jasno. Na vsak način je vulkan ostal nepreplezan do naslednjega poletja, ko je vztrajnost Petra Skvarče in Luciana Pere doživela tisti preblisk lepega vremena, brez katerega so vzponi nemogoči, njun neverjetni zagon in smučke pa so ju v trinajstih dneh pripeljali do podnožja gore. Plezanje ni bilo posebno težavno, toda dolg dostop, naglica izvedbe in znanstvena zanimivost so vzponu vtisnili pečat znamenitosti, ki ga uvršča med najpomembnejša opravljena gorniška dejanja na Celinskem ledu.

pa bo zaradi občutno večjega obiska najverjetneje vsak dan. V restavraciji koče je 40 sedežev, v dveh sobah pa bo poleti približno 20 ležišč.

Na Krim pelje več poti, najbolj markirana pa je z železniške postaje Preserje skozi vasi Kamnik in Preserje. V Preserju pri gostilni Rožca zavije pot na desno do konca vasi, kjer zapusti asfaltirano cesto. Označena pot nato popelje do križišča, kjer se ločita dve poti. Leva pelje na osamelec Sveto Ano, od koder je čudovit razgled na Ljubljansko barje, Ljubljano in Kamniške Alpe, desna pa po gozdnih poteh popelje do zaselka Planinica. Od tod je treba iti na desno skozi gozdove po kolovozih do gozdarske ceste, ki jo pravokotno prečkamo in nadaljujemo pot proti vrhu. Pod vrhom pridemo na cesto in gremo po njej do vrha.

Z vrha je imeniten razgled na ves bližnji in daljni gorski svet. Od železniške postaje Preserje je tri ure hodá, iz Preserja pa dve uri in pol.

ZGODILO SE JE PRED SKORAJ 120 LETI – IN SE DOGAJA ZDAJ

SLOVENSKA ZASTAVA NA OJSTRICI

VALENT VIDER

Ko se v teh letih spominjamo in proslavljamo 100-letnico SPD in njene Savinjske podružnice, zgraditve ceste v osrčje Savinjskih Alp, odprtje prve planinske kočice SPD v Savinjskih gorah, Kocbekove kočice na Molički planini, prvega leta izhajanja PV in še drugih dosežkov pred 100 leti, se obenem s hvaležnostjo spominjamo tudi takratnih pionirjev, ki so vse te dosežke izvedli. Res so si zaslužili trajen spomin v naših srcih in spomenik.

Kako je bilo v tistih časih pred letom 1892, ko se je to dogajalo in so se tuja društva trudila zagospodariti nad našimi dolinami in gorami, jim dati nemški značaj, nam obudi tudi črtica »Na Ojstrico«, ki jo je v solčavsko spominsko knjigo dne 4. septembra 1874 zapisal **Tone Fišer**, takratni solčavski kaplan, in ki se glasi:

NA OJSTRICO!

POPOTNA ČRTICA – 4. 9. 1874

Nisem še poznal Solčave, tudi malo slišal o orjaških njenih hčerah, ki to Štirsko Švico branijo pred tujstvom; pa ko sem bral »Slovo Žolc-paškim planinam«, pisano po pokojnem in za nas Slovence nepozabljivem buditelju in voditelju narodnega občutstva, slavnem **Antonu Martinu Slomšeku**, sem nehotě hrepenel se spoznati s košato Raduho, visoko Ojstrico, gorjato Rinko, zobato Olšavo, kakor slavni pesnik te mogočnejše opisuje.

Osoda mi ni bila nevgodna, kajti prvi moj delokrog v vinogradu Gospodovem bil mi je ravno tukaj odločen. Ko spremljam 3 tega septembra leta 1874 svojega znanca v Logarski Kot proti Plesti, in ugledam belo, proti sinjemu nebu se vzdigajočo mogočnico, visoki vrh, vzbudi se mi že zdavnaj goječa želja, tega velikana pohoditi. Slišal sem večkrat o težavni in daljni poti, – o nevarnosti proteči vsem ki se drznejo na njeno

čelo stopiti, a vendar se nisem vsega tega zbal, tem manj ker se mi je bližna zdela in ker človek rajši posnema česar vidi, nego stori česar sliši, odločim se takoj drugo jutro na Ojstrico podati. Naprosivši si Plesnika nevarne poti mi vodnika, počival mirmo sem poletno noč v Savinskem krlju.

Ob treh in pol ure zjutraj se podava na težavno pot. Okoli petih prikorakava do Klemenčeve jame. Na stanu najdeva dva že bedeča pastirja, ki sta ravno masovnik kuhala. Pripravna fanta htela sta nama takoj z masovnikom postreči, toda ker sva si v Plesti dobro rebra podstavila, zdelo se nama je odveč okusiti planinske hrane, in podava se naprej.

Že je jelo vzhajajoče solnce svoje žareče žarke na Ojstričnih vrtoglavnih stenah vpirati, ko prisopihava na vrh snežne jame (v kateri sneg večnosti pričakuje). Nenavadno krasen prizor sva tukaj imela; kajti zmiraj se vrteče solnce je čarovno zlatilo velikanski slap, ki je v penečih curkih podzemeljsko strugo Savinsko oživiljal. Potnim čelom, čeravno v mrzlem ozračju dospava Škarje. Tukaj se nama je potrebno zdelo nekoliko zlatih kapljic vinske trte zavžiti, in kmalu se podava v pošev po južnem Ojstričnem območju. Le samo pol ure še greva, in bila sva pri jedru najnega pota.

Kako sva na Ojstrico prišla, kje sva hodila, kaj sva prestala, tega moja roka ne zamore zapisati; le to vem, da sva iz Robanove oziroma Lučke strani se podala na Ojstrico, kjer gotovo nobeden ni hodil onih, ki se ponašajo, da so na Ojstrici bili. Midva bila sva zašla in vsled tega zabredla med vrtoglavno skalovje, tako, da je vsaka stopinja bila nevarnejša, najino življenje pa viselo na niti. Pa Božja pomoč in korajža junaška nama sta pripomogla priti na Ojstrico.

Na vrhu Ojstrice se mi je zdelo, da tu niso več očem meje stavljenе, kajti videl sem odprti svet tako daleč, da se je vse v sinjenem nebu

Na Ojstrico!
Popotna črtica 4/9/74

Nisem še poznal Solčave, tudi malo slišal o orjaških njenih hčerah, ki to Štirsko Švico branijo pred tujstvom; pa ko sem bral »Slovo Žolc-paškim planinam«, pisano po pokojnem in za nas Slovence nepozabljivem buditelju in voditelju narodnega občutstva, slavnem Antonu Martinu Slomšeku, sem nehotě hrepenel se spoznati s košato Raduho, visoko Ojstrico, gorjato Rinko, zobato Olšavo, kakor slavni pesnik te mogočnejše opisuje.

zakrilo. Tu so se mi vresničene zdele besede pesnikov:

»Kamorkoli se oko ozre,
Povsod se mi nov svet odpre.«

Iz okužnega ozračja čisti zrak požiraje sem si mislil: Če te nižine zrak okuži, trdivšega Boga ni. Pojdi na Ojstrico in povedala ti bo, da je En Bog. Nisem zamudil te besede vrezati v jasenov stebriček, ki naj bodočim popotnikom Ojstričnim priča, da je bilo verno srce na njenem čelu.

Tone Fišer
tukajšnji kapelan.

15. julija 1875 sem bil drugokrat na Ojstrici spremljan od Viteziča in Plesnika. Pri tej priliki sem postavil železno slovensko zastavo na vrhu Ojstrice, ki se o lepem vremenu s prostim očesom iz Plesti vidi.

Ant. Fišer
tuk. duh. predstavnik.

(Pripomba: **Vitezič** je hišno ime iz časa celjskih grofov. Lastnik **Anton Herle**, mežnar in gostilničar v Solčavi, po vsej Sloveniji znan čebelar in vsestranski pionir SPD, graditelj potov in planinskih koč. – **Plesnik**, lastnik kmetije V Plesti, **Janez Piskernik**, ki je tudi bil organizator gradnje planinskih poti, Koče na Okrešlju in pozneje tako imenovanega Piskernikovega zavetišča, prve planinske kočice na kraju sedanjega planinskega doma in je bil oskrbnik v njej. Piskernik je tudi trasiral cesto iz Solčave v Logarsko dolino in Železno Kaplo.)

KAKO LEPO SO PISALI VČASIH!

Danes, po 100 in več letih, ko nimamo več časa ali volje za lep opis in pogosto ne občutka za pravilnost zapisov krajevnih imen, se v resnici lahko čudimo, kako so to zmogli takrat, ko so bile šole dostopne le redkim, pa še te niso bile slovenske. Kako sedaj pozabljamo, da so pravilna imena največkrat tista, ki so jih dali in jih še govore domači prebivalci, ne pa prinesena ali izmišljena od posameznih tujcev, ki so le po naključju prišli in spet odšli! Kako lepo piše

Fišer, da se »iz Plesti vidi«! Čeprav je šele leto dni bival v Solčavi, je že zapopadel, da imajo v Solčavi imena kmetij prednost in s tem stalnost pred vsakim le začasnim lastnikom kake kmetije! Tako bi rekel »iz Loga«, ne od Logarja, »raz Klemenče« in ne od Klemenšeka, »iz Potoka« in ne od Potočnika, »z Bukovca« in ne od Bukovnika itd. Kako z občutkom do pravih imen in rabe le-teh je pisal Fišer – prav kakor so pisali takratni izobraženci, ki so bili doma v Solčavi, slavni Martinčev profesor **France Štifter**, **Jernej Marovšnik** in drugi: »Robanov travnik, Log in Plest«.

Šola, prevzetnost ali domišljavost nas je pogosto pripeljala v zmešnjavo in nevednost. Kako lepo nas prebuja iz take nevednosti **prof. Stan-ko Klinar** v svojih delih, opisih gora in planin tudi v PV: o pravilnosti imen in rabe iz prejšnjih časov, ki so – kljub zavajanju – v kraju še vedno ohranjena.

Med več drugimi spada med skažena imena, prinesena od drugod, tudi beseda »Grohat« in »na Grohat«. Res se to ime upravičeno rabi drugod, na drugem kraju na Slovenskem, ki ga navaja novi Atlas Slovenije, ne pa za planino Grohot pod Raduho, ki je planina solčavskih kmetov in tudi zemeljsko od pamtveka spada v Solčavo. Več kot sto let samostojna občina Solčava je leta 1955 zgubila del samostojnosti ob združitvi občin, saj pravilnosti imen ne posvečajo več pozornosti. To se vidi tudi iz imenovanja Pavličevega sedla za Vrh, medtem ko so za Jezerski vrh znali obdržati domače ime in ga niso prevajali iz nemščine.

NAPRAVIMO RED V SLOVENŠČINI!

Po vojni, v kateri je bila Solčava domala z vso okolico požgana, smo imeli Solčavani, ki smo še preostali, dovolj dela z obnovo domačij. Zato smo na prošnjo plezalcev iz Mežiške doline, ki so se vadili v stenah Raduhe, privolili v gradnjo zavetišča v Grohotu. Ko so res zgradili zasilno bajto v slogu drugih planšarskih bajt v Grohotu, so nanjo pritrtili tablo z napisom »Zavetišče na

*Če te nižine zrak okuži trdivšega Boga ni;
Pojdi na Ojstrico in povedala ti bo, da je En Bog
Nisem zamudil te besede vrezati v jasenov stebriček, ki naj
bodočim popotnikom Ojstričnim priča, da je bilo verno
srce na njenem čelu.*

*Tone Fišer
tukajšnji kapelan.*

Grohatu«. To spačeno ime tujega »izumitelja« pa je le ostalo v beležnicah nekaterih piscev člankov v PV in je prišlo na Geodetski zavod in v planinske karte. Ko je zasilna bajta – zavetišče kmalu propadlo, so zgradili na višjem, a zaradi plazov kočljivem kraju lepo zidano kočjo, ki jo je pa res kmalu razrušil snežni plaz. V zadnjih letih so zato gradili v spodnjem Grohotu lepo kočjo, a spet z napisom »Koča na Grohatu«. Poleg te pa gradijo še posebno kočjo za alpiniste – skalaše. Pri koči so prigradili velik del pašnika, vendar so morali ograjo na zahtevo pašne skupnosti odstraniti. Domačini razumejo potrebo po planinski koči v Grohotu, prek katerega poteka tudi Slovenska planinska pot, vendar je treba pri tem upoštevati domače solčavsko lastno ime in koristi pašne skupnosti. Lanska nesreča, ki so jo povzročili planinci sami, naj jim bo pouk.

Premalo posluha za lastna imena in koristi na obrobju velike občine spodbuja željo za zopetno odcepitev na sicer majhno, a vendar samostojno občino Solčava. Tako bi svoje koristi in pravice neposredno lažje varovali. Kot je razbrati iz številnih člankov v PV, se v nevednosti ali malobrižnosti pojavljajo tudi drugod skažena lastna imena in bi bil čas, da bi temu napravili konec.

Kakor je pred leti že kazalo, da naj bi opustili ime »Savinjske Alpe« in je temu na naš ugovor in na predlog Planinske zveze Slovenije točno pred 20 leti podal svoje mnenje akademik profesor **dr. Svetozar Ilašič** pri SAZU, tako bi naj tudi sedaj SPD – PZS sámo ali skupaj z določeno avtoriteto napravilo konec napačnim imenom in njih rabi. V karte in v pisno rabo prevedena pravilna starobitna imena bi se sčasom spet poenotila.

NOVA KNJIGA ZA PLANINSKO KNJIŽNICO

ČLOVEK–GORA–POEZIJA

Ob praznovanjih 100-letnice SPD-PZS / 1893–1993 bo v Planinski založbi Slovenije izšla drobna knjiga z naslovom **Človek–gora–poezija**.

Pri nas so vedno živeli ljudje v gorah in z gorami – da, tudi naši pesniki. Kar nekaj je poezije o gorah izpred leta 1893 in kar veliko iz teh dolgih 100 let. Izbor pa je majhen in knjiga drobna, saj nas gmotne možnosti vedno omejujejo. Pa vendar: knjigo smo izdali skupaj Založniški odbor pri Planinski zvezi Slovenije in Založba Mihelač. V njej je 82 pesmi od Vodnikovega Vršaca do pesmi sedanjih pesnikov. Na koncu knjige je kratka spremna beseda, nekako takšnale:

Človek in gora – dva svetova porajata v svoji poduhovljenosti nov svet: svet poezije, svet sozvenenja misli in ritmične polnosti besede ter ju povezuje v neminljivo lepoto. Ta knjižica naj bi to potrdila...

...Svet gora je poln kontrastov in trenutnih sprememb, ko se hkrati v tisočletjih komaj zaznavno spreminja, in poln je nečesa komaj slutnega, veličastnega, neminljivega, stalnega in tako zelo svobodnega. Prav to dvojje zadnje, občutja svobodnosti in stalnosti, pa človek zagotovo vedno najbolj pogreša – in morda je prav to tisto, kar ga v gorah poleg same lepote in prvobitnosti najbolj osvaja.

Izbor pesmi in spremno besedo je pripravila **Darinka Petkovšek** kot članica Založniškega odbora pri Planinski zvezi Slovenije prav v počastitev 100-letnice, **založba Mihelač** pa je s svojim sodelovanjem to izdajo podprla. Knjiga bo izšla sredi februarja.

TAM ČEZ ZA MATAJURJEM

Marička Žnidaršič

*Med bore dremajoče
se je zapletla burja,
v njih tiho, tiho joče.
Tam čez od Matajurja
in nad dolino Soče
oblak se črn sprehaja.*

*Oblak, kot žalost siva
teh, ki so tam ostali.
Požeta je zdaj njiva,
zastonj so prst rahljali,
skoz srca se preliva
obup in strah brez kraja.*

*Bo jutri sonce vstalo
tam čez za Matajurjem,
svetleže bo sijalo
nasproti vsem neurjem,
in ves obup pregnalo
iz src trepetajočih?*

TIŠINA, NABITA Z GLASBO

Helena Giacomelli

*Rada se izgubljam
v tišini
in
se razkrajam v besedah
ki so poezija.
Rada v glasbi
iščem
svoj pozabljeni jaz.*

Včasih pa
 ko se vzpenjam na goro
 ko prsti mehko drsijo prek hrapavih, grobih skal
 ko pod nogami zija praznina sveta,
 ko sva na moji poti le samota in jaz,
 je na vrhu
 tišina
 nabita z glasbo
 in
 nič ne more zmotiti
 ubranosti moje duše.

SREČA V GORAH

Andrej Beg

In ko se vzpenjam
 na goro
 so bratje mi oblaki –
 od sreče rosno
 je oko –
 prijatelj stvari vsaki.

In luč, ki lije
 po skalah
 mi večnost razodeva –
 zbežal obup je,
 mrak in strah
 – le radost me preveva.

Tako bi potoval
 vse dni
 visoko po vrhovih –
 saj tu še kamen
 govori
 o čudih vedno novih.

To nov je svet.
 Svet skladnosti
 v ožarjenih nasprotjih –
 Nad srcem tu je
 mir razpet
 brez tuge na razpotjih.

ŠE ENA NOVA KNJIGA ZA PLANINSKO KNJIŽNICO

PLANINSKI POZDRAV

MATJAŽ DERŽAJ

Tudi kdor osebno ne pozna našega znanega planinca **Matjaža Deržaja**, njegovega živahnega pripovedovanja in poznavanja vsega, kar je v zvezi s planinstvom, bo vesel in zadovoljen, ko bo vzel v roke njegovo knjigo **Planinski pozdrav**. Ta bogato oblikovana knjiga, ki konec februarja izide pri založbi Mladika v Ljubljani, bo vsebovala barvne reprodukcije nad 120 razglednic, celo vrsto starih planinskih žigov in več drugih zanimivih tiskov – vendar vse iz časa **do** začetka prve svetovne vojne. Ob tem nenavadno lepem in pomembnem gradivu, ki zgovorno priča o rasti planinstva in zlasti planinskih postojank na naših tleh, se plete Deržajeva zgodba. Čeprav v uvodu pravi, da ne želi napisati zgodovine našega planinstva, počenja prav to – samo da nikakor ne gre za suhoparno navajanje dogodkov, dejstev in števil, ampak za razgibano pripoved, ki riše takratni čas, razmere in ljudi v njih, vzroke za razmah planinstva – vse zabeljeno z anekdotami, citati, opisi planinskih plesov in društvenih sej, živimi portreti zaslužnih ljudi, kot so **Aljaž**, **Tominšek**, **Tuma** in še veliko drugih.

Nekakšna glavna gonilna sila razvoja našega planinstva je bilo tekmovanje med slovensko in avstrijsko-nemško dejavnostjo v gorah. Ta boj je bil odkrit in domisel, uveljavljanje slovenske planinske samobitnosti pa tako izvorno in pošteno, da človek pri branju sproščeno zadih, ko bere, kako iznajdljiv je bil zlasti **Jakob Aljaž**, ko

je postavjal stolp, dom in kapelico pod Triglavom, vendar spozna tudi dobre lastnosti nekaterih predstavnikov druge strani, na primer dokaze o Frischaufovi naklonjenosti. Kdor bo prebral Deržajevno knjigo, bo bogatejši za marsikatero odkritje in spoznanje o nas in ne tako davnem dogajanju, ki danes obrodi tako bogate sadove v tem našem resnično ljudskem športu. (Op. ur.)

Aljaž je bil zelo skromen mož. V svojih spominih nam skoraj zamoči, da je istočasno gradil dve koči. Poleg koče na Kredarici je gradil še majhno kočo v Vratih. Razlog za tako naglo tiči v dejstvu, da je bogati lovski zakupnik **Gale**, ki je zase trdil, da ni ne Nемеc ne Slovenec, marveč star Kranjec, hotel postaviti v Vratih lovsko kočo, ki bi jo kasneje DÖAV spremenil v planinsko. Že prej je dal nadelati lovsko pot čez Prag, iz katere je Kranjska sekcija DÖAV naredila zavarovano planinsko pot Alpenvereinweg. Aljaž je prehitel Nemce, ki so predolgo iskali primeren prostor, in je kočico postavil v rekordnem času. Slavnostna otvoritev je bila 9. julija 1896. Koča je dobila ime po Aljažu. V otvoritvenem govoru je **Orožen** tako hvalil Aljaža, da so si ga trije navdušeni planinci naložili na ramena in ga nosili okoli koče. (Razglednico te koče je izdala češka podružnica SPD v Pragi – podatki v poglavju o založnikih in avtorjih planinskih razglednic.) Aljaž je imel ob otvoritvi krajši govor, v katerem je med drugim dejal:

»Komaj je preteklo nekaj let, odkar se je ustanovilo SPD, in glejte velike uspehe! Na zahodni strani Vodnikova koča, na tej koči v Vratih in v 14 dneh bo gotova koča na Kredarici. Koča v Vratih ne stane veliko. Koča 300, oprava pa 100 goldinarjev. Desetkrat toliko bo stala Triglavsko koča. Jaz bi pričakoval, da mi dá gospod načelnik Orožen ukora ali grajo, da sem kot vodja stavb društvu spravil iz žepa 4000 goldinarjev. Namesto graje me je pa doletela hvala. Ne meni, vam vsem, ki ste kaj žrtvovali in se semkaj potrudili, gre hvala. Največja čast pa gre marljivemu odboru SPD, ki iz čiste ljubezni do domovine ustvarja planinske domove Slovincem v čast in našemu društvu v ponos.«

Aljaž je bil velik idealist. Ni delal ne za čast, ne za osebno korist, še več, velikokrat je plačal znatna sredstva v korist SPD iz lastnega žepa.

Jakob Aljaž je na tekst župnika **Matije Zemljiča-Slavina** uglasbil danes vsem znano pesem *Oj, Triglav, moj dom, kako si krasan!* To pesem so zapeli tudi na svečani otvoritvi Triglavsko koče na Kredarici 10. avgusta 1896. Besedilo pesmi in note je izdalo SPD pod naslovom *Triglav*. Aljaž sam pa nam pove, da so pesem zapeli že leto poprej ob otvoritvi stolpa na vrhu Triglava, kar pomeni, da jo je uglasbil že prej; kdaj, nam viri ne poročajo.

O Kredarici nam največ pove sam Aljaž v svojih spominih (PV, 1922):

»Zelo živahna je bila otvoritev Trigl. koče. Že zvečer je prišlo iz vseh krajev odličnih turistov, pa tudi veliko domačinov, fantov in deklet, ki so veselo prepevali. Vodja narodnih pevcev je bil Finžgar (**Fran Saleški Finžgar** je bil leta 1896

kaplan na Jesenicah), ki je znal sproti delati verze in napeve, zbor pa je za njim ponavljal. Bili smo vsi navdušeni. Tudi dokaj vodnikov in nosačev je bilo; skupaj nas je bilo veliko čez sto, nekaj ljudi pa je prenočilo v Dežmanovi koči, posebno Čehi...«

Zjutraj je prišel tudi **prof. Frischauf** skozi Vrata gori. Ta nam je bil vsa leta naklonjen. Večkrat me je obiskal in sva šla skupaj na hribe. V neki štajerski koči so Nemci pripisali njegovemu imenu 'Der slowenische Jude', pa so bili zato kaznovani pri sodniji. Po otvoritvi Trigl. koče je šlo precej turistov na vrh Triglava, od koder so po mojem optičnem sistemu telegrafirali na Dovje sledeče besede: 'Danes je 70 potnikov vrh Triglava, vreme krasno, veselje občno.' Telegrafiral, to je z loparjem (1 meter dolgim) je mahal učitelj **Jeglič**, besede telegrama so drugi sestavili šele na vrhu Triglava – na Dovjem pa je z daljnogledom opazovala in zapisovala telegram moja sestrična **Marica** (pozneje **omožena Cvirn**); telegram je z dovške postaje poslala ob devetih v Ljubljano, kjer je bil opoldne že tiskan, ko smo bili mi še na Kredarici.«

Aljažev »optični sistem« je bil zelo enostaven. Navpično postavljen lopar je pomenil piko, vodoravno postavljen pa črto Morsejeve abecede. Na Kredarici je imel Jakob Aljaž (poleg drugih) otvoritveni govor, ki ga je končal z besedami:

»Čprav je naša koča slovenska, bo vendar tako urejena, da bo ustrezala turistom vsakega naroda. Vsi bodo enako prijazno sprejeti, to zahteva že slovenska gostoljubnost. Nas planincev ne družijo ne denar na materializem – ne egoizem, marveč čista ljubezen do domovine in lepi čut, ki ga gojimo v srcih do planin.«

Da se slavnostni dogodek ne bi pozabil, je dalo

Triglavski dom na Kredarici leta 1908

SPD na Triglavsko kočo pritrditi kamnito ploščo z napisom:

»Ta najvišji planinski dom je postavilo Slovensko Planinsko Društvo v četrtem letu svojega obstanka po načrtih in vodstvu častnega člana Jakoba Aljaža, župnika na Dovjem ter ga otvorilo 10. avgusta 1896.«

Istega leta je Kranjska sekcija DÖAV povečala Dežmanovo kočo. Stroški povečave so znašali 9168 goldinarjev, 5168 goldinarjev več, kot so znašali stroški gradnje Triglavske koče na Kredarici (Za 1 goldinar si dobil leta 1896 kar 60 žemljic!)

Med člani SPD je bilo tudi več duhovnikov, ki so Aljaža prosili, da bi poleg Triglavske koče postavili kapelico, tako da bi v njej lahko maševali. Aljaž o tem pripoveduje takole:

»Ustregel sem ne le duhovnom, ampak tudi mnogim turistom, da sem napravil na Kredarici zraven koče tudi malo, pa lično kapelico, v kateri se lahko mašuje. Prostora imajo v njej mašnik in kakih pet ljudi, drugi lahko stoje med mašo zunaj pred vratmi. Za zidanje mi je služil kamen, katerega smo lomili kakih 150 korakov proč pod Kredarico. Streho sem naredil najprej iz cementa, pozneje pa nad njo še drugo, macesnovo, da bolje drži. Zvon, težak 10 funtov sem kupil pri Samassi v Ljubljani in ga koj peljal k Belcu v Šentvid, da mu je naredil železen jarem. Kapela je priporočena Lurški Materi Božji. Bohinjke iz Velega Polja so pozneje milo prosile, naj bo kapela posvečena Mariji Snežnici, kar ima lep pomen, pa je bilo prepozno. Blagoslavljanje kapele bi se imelo vršiti v začetku septembra leta 1896, zaradi obilnega snega (1 meter) smo je odložili na prihodnje leto...

Kadar je temna noč in megla in pozni turisti ne morejo najti Kredarice, takrat oskrbnik začne zvoniti z zvonom nad kapelo, tako se orientirajo turisti, ki spodaj v temi tavajo.«

Otvoritev kapelice je bila 12. avgusta 1897. Otvoritve se je udeležilo okrog 200 ljudi. Poleg planincev in duhovnikov so bili navzoči tudi domačini iz Bohinja in Doline (Mojstrana, Dovje itd.). Še pred sončnim vzhodom je odšla večja skupina planincev na Triglav. S seboj so ponesli slovensko zastavo in jo izobesili na Aljaževem stolpu. Ob koncu slovesnosti je radovljiški **dekan Novak** blagoslovil kapelico ter nato v njej maševal. Za njim sta maševala še Aljaž in **kanonik Sušnik**.

Kranjska sekcija DÖAV ni mogla mirno gledati, kaj se godi na »nemški zemlji«, kjer si je drznil neki Jakob Aljaž kronati »nemškega kralja Julijskih Alp« s krono, ki je nosila slovenski napis. Kakor se je dve leti poprej spravila nad stolp, se je sedaj lotila Kredarice. Ker je bila Triglavsko koča na veliko boljšem mestu kot Dežmanova koča, so v njej prav radi prenočevali tudi nemško govoreči planinci. Odborniki kranjske

V Deržajevi knjigi so faksimile številnih razglednic iz let do 1. svetovne vojne

sekcije so ugotovili, da je mejaš parcele na Kredarici verski zaklad. »Morda bi se pa tu dalo kaj narediti,« so si mislili in opozorili svoje prijatelje pri državni upravi, da stoji Triglavsko koča s kapelico vred najbrž na svetu verskega zaklada. Če bi bilo to res, bi SPD izgubilo obe stavbi. Prišlo je do uradne meritve, kar slikovito opiše Aljaž:

»Opasna je bila tožba in preiskava, češ da polovica Triglavske koče in vsa kapelica stoji na tujem svetu (to je: na svetu verskega zaklada). Deželna direkcija je svojim geometrom ukazala, naj vse premerijo. Vzeli so kakih 8 kmetov (figurantov), ki so šli v Triglavsko pogorje lesene križe postavljat v svrhu merjenja (Veliki in Mali Triglav, Begunjski vrh, Cmir, Rjavina). Stroški bi bili ogromni, če bi jaz, ozir. Plan. Društvo izgubilo pravdo. Na nedeljo so vse to postavili, menda zato, ker moram ob nedeljah doma maševati. Pa najel sem namestnika, sedanjega Št. Jakobskega župnika **Barleta** in sem sam osebno šel že v soboto na Kredarico. Še prej sem pisal v Ljubljano Plan. Društvo, ali je kateri advokat v Ljubljani toliko národen, da bi me na Kredarici brezplačno zastopal? Oglasil se je **dr. Fr. Tomišek**. Slava mu! – Pisal sem tudi: »Ali mi kateri inženir hoče brezplačno na Kredarici in z instrumentom mejo kontrolirati?« Oglasil se je **inženir Žužek**. Slava mu! – Bilo je kritično! A hvala Bogu: ko pridem v soboto popoldne po zgornji poti na vrh Kredarice, najdem ravno na vrhu komisijo in merjevce, ki mi čestitajo: »Gospod župnik, Vi ste dobili.« Gledali so z instrumentom od vrha Kredarice na Mali Triglav, kjer je Požganc križ postavil. Ko so pa potem še v koči mapo gledali, so opazili (inž. Žužek), da je črta nekoliko kriva proti vzhodu (meni v prid), tako, da gre meja še 7 metrov proč od Kapele. Živio!«

Na naslovni strani platnic te številke PV je natisnjen priložnostni znak – stiliziran Jalovec (ki bi bil lahko tudi Triglav). Ob 100-letnici slovenske planinske organizacije ga je izdelal Janez Bizjak. Stari planinci bi ob taki informaciji vzkliznili: Slava mu in živio!

MRZLIH NOG NAKROG IN DRUGE PLEZALSKE DOGODIVŠČINE

ZIMSKE ZGODBE IZ VRAT

URBAN GOLOB

Tistega dne sem pričakoval silovit tempo hoje in tega me je bilo malo strah že doma. Glas o Iztokovi hitrosti je namreč segel že tudi do mene. Pa se ni nič takega zgodilo. In vendar tudi v normalni hoji nisem užival, ker sem palice pozabil doma. Spodrsavalo mi je in lomil sem, se pod težo nesramno velikega nahrbtnika, ko sem lovil ravnotežje po zaledeneli poti in stopnjah, ki so vodile pod steno.

1. PRIJATELJSTVO

Za nama sta že bila vstopni slap in smučišče. Med navezovanjem mi je Iztok pokazal prehod v krušljivi previsni steni in me spustil naprej. Požled, sneg, krušljiva skala in od kreme proti omrzlinam mastne roke so mi pričarali precej napetih trenutkov nad enim samim bolj čudnim klinom, ki sem ga končno lahko nekam zabil. Pretirane elegance in hitrosti res nisem uprizoril in s kar malo strahu sem pričakoval Iztokov komentar. Takoj ko se je prikazal okoli roba, pa je po tržiško zavil: »Tole s pa dobr nardú!« In vse skupaj se mi je zdelo neverjetno imenitno. Ob tej pohvali sem zrasel kar za nekaj centimetrov in še kako prav mi je to prišlo pri premagovanju sumljivih mest višje zgoraj.

Konec dneva sva prikolovratila na vrh. Tudi luna je že vzšla. Od toplega čaja je ostala le še grozna mrzla tekočina, ki mi je kot kamen padla v želodec. Malo sva govorila, pa se toliko bolje razumela. Ob zbiranju drobtin, ki so še ostale, sem spoznal, da je bilo tokrat vse skupaj drugače. Povabilo za vzhodno steno Monte Rose sem sprejel kot pohvalo in največ, kar sem tisti dan dobil – novo prijateljstvo. Pospravila sva in sestopila. Bila je trda noč.

2. PO LEPEM DNEVU

Kolikor sem le mogel sem hitel po zasneženi in podedeneli cesti od Aljaževega doma k Peričniku. Iztok mi je že ušel izpred oči in soj svetilke je osvetljeval le prazno cesto pred menoj. Kam, hudiča, se mu je tako mudilo?! Bolj ko sem se trudil, da bi Iztoka dohitel, bolj se mi je zdelo, da gre vse skupaj navzgor kot pa navzdol. Ali se v Vratih sestopa navkreber ali kaj?! Hoja se je neznansko vlekla in za vsakim ovinkom me je čakalo razočaranje: nikjer tistih odrešilnih klancev, ki vodijo navzdol do Peričnika.

Sicer pa je bilo plezanje tega dne en sam užitek. Bilo je lepo vreme, kljub zimi še kar toplo in popoldne je v steno celo posijalo sonce.

Skala je bila kopna in le po policah in kaminih je ležal sneg. Požled proti vrhu pa naju je opozorila, da je bilo vse skupaj vendar sredi zime. In pri nahrbtnikih pod steno sva bila še ob svetlem!

Končno sem prišel do Krede in čisto malo poti je še bilo do avtomobila. Vsa previdnost pri hoji po strmeh, z debelo ledeno plastjo pokritem klancu mi ni pomagala in že sem se po riti bližal robu ceste. V zadnjem hipu je bilo na srečo moje vožnje konec in spektakularnega padca v strm gozd pod cesto ni bilo.

Previdno sem se pobral in se še z večjim občutkom za ledene klance počasi in presneto previdno bližal avtomobilu.

3. MRZLIH NOG NAKROG

Vrv se je izgubljala v megli. Obut v plezalnike sem stal v snegu in preklinjal slabo vreme, ki se je z zahoda pripeljalo pol dneva prekmalu. Sestopala sva po strmi grapi, s plezalniki sekala stopinje v nemarno trd sneg in za povrh zaradi megle sploh nisva vedela, če je ta grapa tista »ta prava«. Videlo se ni nikamor, kje sploh sva, pa sva vedela le približno. Pet metrov grape nad in pod nama je bil takrat ves najin svet. Znašla sva se v megli sredi neke odročne stene, nad gorsko dolino, v zimskih hribih, na katere se je že začela počasi spuščati noč in ko je vedno bolj snežilo. Bila sva sredi ničā.

Ko sva zjutraj stala pod steno, je bila še čisto kopna in tudi vreme je obljubljal, da bo še nekaj časa zdržalo. Vse je kazalo na najin hiter vzpon in enostaven sestop, zato sva vso odvečeno opremo pustila kar pri vstopu. Tam so ostali tudi zimski čevlji, o katerih sem sanjal vse dolge ure prekleto mrzlega sestopa.

Znočilo se je že in pripravljala sva se na naslednji spust. Prvič po šestih urah sestopanja v snegu, obuta v tesne plezalnike, sva lahko stala na skali, a najina stopala so spominjala le še na štiri neobčutiljiva polena bukovega lesa. Iztok je že potonil v grozečo megleno črnino, sam pa sem več kot pol ure še brcal v skalo, da bi mi v stopala prišlo vsaj nekaj toplote. Vendar kakšnega posebnega uspeha ni bilo.

Končno sva bila po skoraj devetih urah norega sestopa, kjer se je dogajalo marsikaj – za nameček se je v zadnjem spustu še zataknila vrv – spet pri vstopu in pri največjem bogastvu – suhih toplih čevljev.

Tržiški zdravstveni dom pozno ponoči. Neonske luči so mi bleščale v oči. Medtem ko je Iztok

Vse smeri sva preplezala z Iztokom Tomazinom. To so:

1. Stenar: Severni slap. V 90°/60–70°, 500 m, 10. 3. 1990, zimski prvenstveni vzpon.
2. Sp. Rokav: Spominska Miri Zaman. VIII–IV+, 600 m, 1. 3. 1992, 1. zimska ponovitev in 1. ponovitev.
3. Sp. Rokav: Mrzlih nog naokrog. VI/IV–V, 300 m, 20. 30. 1992, zimski prvenstveni vzpon.

dobival injekcije z nekakšnimi zadevami proti omrzlinam, mi je pripovedoval zgodbo o podobnih »operacijah« v bazi pod Čo Ojem. Malo sem se smehljaj, malo sem modro prikimal, misliti pa nisem mogel kaj dosti. Tako je bilo toplo, suho in vse se je bleščalo, da so veke postajale težje in težje, možgani pa so mi tako in tako že nekaj časa delovali bolj na minimumu.

Vožnja proti Ljubljani je bila obupno dolga. Tekma s časom – ali bom prej doma, ali pa bom zakinkal in zletel s ceste! Na stečaj odprtemu oknu, Dublinersom, ki so na ves glas hrumeli iz avtomobilskih zvočnikov in krajšemu počitku se moram zahvaliti, da sem prišel domov cel. Drugi dan pa sem spoznal, da je bila pot iz Tržiča do Ljubljane pravzaprav presenetljivo kratka: saj se je tako rekoč nisem spominjal.

SPOMLADANSKI PREBLISK

Pomlad je prišla v deželo. Ptički skačejo z veje na vejo in veselo čivkajo. Vse že zeleni. Tudi zaljubljene parčke je pomlad privedla na Grad. In medtem ko se stiskajo, se sprehajajo po Šancah in iščejo še kakšno prosto klopco, se na vse kriplje vlečem čez previsne grajske oboke.

Nato pride Kofo in pravi: »Fantje, poglejte, vsak je pripeljal sem svojo damo in lej, kako se imajo fajn! Pomlad je, mi pa se tukaj nekaj matramo! Vam rečem, tukej nekeje ni čist u redu!«

Stopim na tla, pogledam tista dva na klopci, pa fante, ki smrtno resno trenirajo, se znojijo in med katerimi sem bil še pred nekaj trenutki tudi sam.

Ja, pa tukaj res nekaj ne štima ...

Športni plezalci – ujetniki dvoran?

Alli naj bi v Nemčiji imelo športno plezanje prihodnost izključno v dvoranah? O tem so razpravljali lanskega 31. oktobra v Nürnbergu ob tekmi svetovnega pokala v športnem plezanju. V razpravi so se pokazala zelo nasprotujoča si stališča. Številni varstveniki narave bi najraje videli, če bi v naravnih stenah sploh ne bilo nobenega plezalca več. Nasprotno bi želela številna plezalska društva ohraniti najširši spekter različnih oblik plezanja in vidijo v plezanju v naravi vsekakor

DEHTEČI SPOMINI

ALEŠ POTISK

Vsak dan, ko se naredi večer, ko pride zame najlepši, starih skrivnosti in zaprašenih spominov poln del dneva, ne več dan in še ne noč, ko si natočim skodelico zeliščnega čaja ali šilce domačega zeliščnega žganja, se rad spomnim na vse pravljicne kraje, koder sem – ali pa so moji starši – nabirali vse te čudodelne trave, opojno dehteče in polne blagodejnih drog. Mnoge med njimi so skromne in neopazne sredi bogatega gorskega cvetja razkošnih barv in osupljivih oblik. Ampak bogastvo se skriva v revni hiši!

Pravzaprav so taka poznojesenska razmišljanja le izgovor, da človek mirne vesti dolge ure sanjari o prelepih dneh, preživetih na različnih koncih naših gora. Nam tako potrebnih, vedno prekratkih dneh polnega življenja, naporov, nevarnosti, že prav zadušljive sreče in eksplozivne radosti, na drugi strani pa popolne skladnosti in umirjenosti.

ZA BALO SE NI TREBA BATI

Začetek julija me sreča v Bavšici, kjer sem bil udeleženec vodniškega tečaja. Tam sem se smel dotakniti takih hribov, o katerih se mi prej niti sanjalo ni. Kopriv in trave pa skrotja polni trentarski hribi, kjer bi nad 2000 metri lahko nabiral regrat, osupljivi razgledi daleč naokoli in tista presunljiva samota, divjost in neukročenost teh pravljicnih gora. Pa mešanje takih občutkov z otožnostjo za vedno minulih časov, ko človek stopa mimo zapuščenih, podrtih in do obupa zaraščenih planin, kjer si je težko zamisliti, da je niti še ne tako dolgo tega tukaj utripalo življenje, se rojevalo in umiralo, ostajalo pa vseskozi pošteno in plemenito v zaščiti mogočnih grebenov.

Ko sem se potem čez slab mesec zopet vrnil in na planini Bala v taki podrtiji s prijateljem prespal, je bila to ena od najčudovitejših noči v mojem življenju. Mirko se je čisto zares pogovarjal z gamsom, ki se je oglašal nekje s

najdragocenejše športno udejstvovanje v naravi, ki služi spodbujanju ljudi za opazovanje narave, za primerno obnašanje v njej in možnosti za ocenjevanje tveganja v tem okolju.

Enako močan je političen pritisk, da bi plezanje iz narave pregnali izključno v športne dvorane, kar je še posebno vidno od takrat, ko so v nemški pokrajini Baden-Württemberg v začetku leta 1992 prepovedali takšno plezanje v naravi.

Razprava je razgrnila vse temeljne položaje, vsa plezalska društva, ki so želela, so prišla do besede, zdaj pa naj bi imele odločilno besedo oblasti, ki bodo velik del poslušale tiste, ki bodo prepričljivejši.

pobočij Pihavcev. Nebo je bilo popolnoma jasno, čeprav so tam nad Kaninom bliski vseskozi parali črnino, ponoči so okoli nas lezli debeli polži, Mateju so miši odprle in požrle zavitek Zdenka sira, pa polhi so nam metali star omet za vrat. Kljub temu je vse prepojeno z neko prav posebno silo, nekakšna moč kot aura obkroža takšen kraj, da dobim občutek, kot da vdiram v nekaj posvečenega, kjer nimam pravice biti. Kot da je v razmajanih zidovih in golih strešnih rebrih še kanček življenja, trentarske žilavosti in trme. Kot da ti kraji še kličejo po ponovnem oživljenju, po novi strehi in ovčjem blejanju. Saj je konec koncev še vse tu: staro klop smo staknili pod strohnelim, z mahom poraslim tramovjem, miza je tudi še tu, pa police v omari in shramba za sir. To je naša avtentičnost, to so naši praočtetje, ki morajo sedaj od zgoraj gledati na svoje ljubljene stanove, pozabljene do skrajnosti.

Potemtakem ni težave in bojzani v tem, da bi se ljudje zapodili na te divje hribe. »Planinske« množice bodo še naprej mele v prah kamenje na triglavskih poteh. Ni torej problem v pritekanju življenja v trentarske gore, ampak je tragedija v odtokanju življenja od tod. Kaj kratek čas je bil potreben, da je stanje tako, da je Mirko pol ure stal do pasu v koprivah in čakal, da se z Matejem nehava šaliti in da končno gremo dalje, saj ni mogel verjeti, da lahko človek v tej odmaknjeni zaraščenosti počne karkoli, kaj šele prespi.

MAGIČNE VEČERNE BARVE

Potem smo zjutraj ob prvem svitu že pobirali korake proti Briceljku, kjer je Matej najprej dolgo in zamaknjeno strmel v Špik nad policami, kot da lahko samo on tam nekaj vidi (pa takrat nedvomno tudi je, saj je bil čisto preč od sreče); potem je v božjem miru zaspal, midva pa tudi. Ko sem se prebudil, je bila že pozna ura, Matej pa sploh ni hotel več dol, dokler ga nisva prestrašila z nekimi čudnimi oblaki nekje daleč za Triglavom, da smo se le pobrali po grebenu proti Morežu, naleteli na več sto planik in potem sestopili po nekih čudnih travnih vesinah v Lepoč, v zeleneče in cvetoče korito, ki se vleče pod vrhovi Loške stene vse tja do krnice Lanževice, in potem nazaj skozi razbeljeno dolino Bala v Bavšico in na kopanje v Sočo.

Potem ko smo popili še neizogibno hladno pivo – kar precej smo se namučili, da smo staknili pristen »gamsov golaž« –, se je dobri, stari Matejev jugo, že kar oldtimer, kihajoče lotil vršiških serpentin. Ravno se je sonce spravilo na rob zenita, Trenta tam spodaj je že bila zavita v mračno nerazločnost, po vrhovih in grebenih pa so še polzeli zublji Prometejevega greha in polnili srce s povsem nerazumljivimi, mogočnimi in čudovitimi čustvi. Samo v visokih

hribih je mogoče doživeti take barvne in svetlobne kontraste: na vrhovih še svetel dan, v dnu doline že zrel večer, zahodno nebo okrvavljeno, na drugi strani oboka pa že migljajo prijazne zvezdice. Za malce premaknjene romantične duše, kot sem jaz, je to prava podoba. Ampak ker se sonce ne da »podpolcati«, je magični trenutek hitro minil.

Ko smo potem nekaj kasneje lezli po Kamniških, sem tako pogrešal tiste preklete koprive in peklenko vročino Bavšice in Bale, najlepših dolin naših gora, v prenebitih kočah pa se večkrat spomnil globokega miru in samote skromnih prenočevanj po podrtih stanovih.

SPOMIN IZ DRUŽINSKEGA ALBUMA

Enkrat proti koncu maja je moralo biti, ko sva z Matejem hodila po Pohorju. Mrzla, debela in nadležna rosa se je zjutraj lepila na čevlje in ker sva hodila po praproti v gozdu, tudi na srajco in hlače. Včasih je nahrbtnik zadel ob mokro vejo, da se je mrzel slapič potočil po razgremem vratu, da so rahlo pekoče mišice vzdrhtele in da so se nejasne, zadihane misli za trenutek zbistrile. Včasih prezrem kakšno pajčevino, ki ovešena z biseri visi čez pot, da se mi lepljive niti pohotno ovijejo okoli glave in potem pljuvam in maham okoli sebe, da bi jo spravil stran, kar pa niti ni tako preprosto. Tu in tam noga zdrsnje na mokrih ilovnatih tleh, pokritih z odpadlim listjem in potem teža telesa obvisi na palcah v rokah in kakšna krepka beseda je v zadoščenje in opravičilo.

Že res, da je dan oblačen, slinav in precej hladen, ampak sestradanemu je tudi skromna skorja kruha najokusnejši obed. Dovolj, da je srečen. Mama me je zjutraj sicer malo čudno gledala, češ: »Ja, pa kam rineš v takem...« Včasih ni bilo tako. Večkrat listam družinske albume s fotografijami iz časov, ko smo vsa družina v skromni opremi kar nekaj prepotovali po naših hribih. Vsaj približno primerno obutev, stare usnjene in neznansko težke smučarske čevlje, je takrat premogel le oče. To pa zato, ker so bili tako rekoč neuničljivi. Resda mu je včasih na nogah tekla kri izpod nohtov po kakšnem veselem sestopu, ampak te stvari se vse zacelijo. Sam sem nekoč na prečenje Kamniških obul lepe rjave skajaste škorenjčke z zadrgo ob strani, pa tudi z na moč tenkimi podplati, ki sem jih hitro zdrsal, škorenjčki pa so tudi pokali po šivih in se vedno bolj smejala na vse strani. Ampak šli smo pa kljub temu! Sedaj pa te isti domači pomilujejo zaradi nekaj kapljic vode izpod neba!

PISANI GORSKI TRAVNIKI

Ker sva z Matejem oba Radizelčana, skoraj prava Pohorca, pravzaprav Subpohorca, nama

torej ni potrebno drsati onesnaženih in pokakanih (od cukrov in od njihovih gospodarjev) poti tja gor, ampak jo naravnost izpred domače hiše ubereva navkreber po dobro znanih lovskih in gobarskih stezah. Tod smo včasih tvorili sredi zime seno in sol ter zrnje za divjad, se kot otroci podili po grapah in ob potokih, lovili ribe in rake ter nabirali gobe, borovnice in kostanje. Vsako drevo smo poznali in nobena steza nam ni bila skrivnost. Danes vse to pride še kako prav.

Kmalu naju pot izvije iz gozdnega objema; ravno pri mogočni bukvi, ki je večna priča mnogoterih rezbarsko-ljubezenskih izjav, naju postavi na ravnico na slemenu, ki gosti prijazno vasico Šestdobje, razmetano pod hribom kot jato vrabcev. Tudi telo se je že ogrelo in ujelo ritem, tako da lahko do popolnosti uživava pogled na cvetoč travnik. V dolini je kaj podobnega skoraj nemogoče videti, ker umetna gnijala, ki jih uporabljajo kmetje, uničujejo travniške cvetice, ki so za kmeta plevel, pa tudi kosijo prej, preden bi se cvetka utegnila odpreti. In tako počasi izginejo, naš vsakdan pa je zopet revnejši. Tu gori pa se kar drenja raznobarnih cvetov, ki se priklanajo sem in tja kakor Japonci na čajanki. V domišljiji se človeku že prikažejo vaški fantje, ko še v mraku pojoč prihajajo od vasi sem, se pri travniku ustopijo, zvrnejo še kozarček ta pravega, pa nabrusijo kose, da kar zavija od bregov: »Uis, uis, uis...« Potem pa hrsk, hrsk, hrsk, ko drug za drugim naenkrat vihtijo kose po rosni travi. Ampak to je že zgodovina, čas je šel naprej in tudi midva morava dalje.

Mimo razpela, ki je od lesnih črvov že vse preluknjano in se mu barva že pošteno lušči, pa kar nekako spada sem, se nad vasjo zagrizeva v blaten kolovoz, kjer naju skoraj povozi

neki podivjan gorski kolesar. Kmalu sva na Plahutnikovem vrhu (687 m) in pri istoimenskem kmetu, kjer je tudi kmečki turizem. Še mimo pljučnega oddelka bolnišnice stopiva, nekajkrat prekoračimo cesto Hoče-Areh in sva kar hitro pri Mariborski koči, kjer se po počitku priključiva transverzali, ki pelje proti Arehu. Medtem se pokaže še sonce, ki prebije zeleno streho nad nama, da umit gozd kar zažari v razkošno svetlobe in barvnih odtenkov, po tleh pa se bleščijo luže, rumeno obrobene od smrekovega cvetnega prahu, ki ga je letos bilo res veliko. Neverjetno, kakšno harmonično nasprotje tvorijo nežno zeleni bukovi lističi in temne, veličastne smreke! Od vsepovsod pa kaplja in curlja in vsaka kapljica posebej se v padcu zablešči v soncu. Vsega tega so se očitno razveselile tudi ptice – sodeč po razposajenem žvrgolenju, ki je v trenutku napolnilo razkošno dogajanje. Vendar čarobnost trenutka ni trajala dolgo; sonce se je skrilo, barve so izginile, svetloba izenačila in ptice so potihnile. Pa nič hudega, saj nasprotja in različnosti, nenadna in negotova nihanja delajo življenje zanimivo.

NOČNA PRESENEČENJA

Tako sva med pogovorom mimo cerkvice sv. Areha prišla do Ruške kočice ali Tinetovega doma, kot ga tudi imenujejo. Nameravala sva oditi še naprej, proti Šumiku, pa nama je nakane preprečil močan dež. Zato sva si lepo skuhalo juhico in še nekoliko posedela v koči, nočila pa v njej nisva, ker je vse premalo planinska kočica in vse preveč gostilna. Raje sva si postlala v bližnjem hlevu. Pravzaprav je vprašanje, če je bil hlev ali drvarnica ali pa morebiti senik. Verjetno od vsakega po malem. Kakorkoli že, spala sva pod krožno žago na otepu suhe slame, vse naokoli pa je zelo živelo in se premikalo. Dež naju je hitro zazibal v spanec, ko se je ob treh zjutraj meter nad nama začel dreti neki degeneriran, povampirjen petelin, ki se mu je verjetno moralo kaj hudega sanjati, saj je kar naprej nekaj kikirikal in čivkal. Matej mu je razložil, da v bistvu nima prav nič proti njemu, da pa naj vseeno raje utihne; v vsakem drugem primeru da mu bo namreč zavil vrat. Bil je nekam živčen (Matej namreč). Ponoči je z baterijo nekaj stikal za podganami, ki bi jih naj po njegovi diagnozi tam kar mrgolelo. Podgan se namreč na vso moč boji, ker je prepričan, da ti popapajo ušesa, če ne paziš.

Zaspali potem ni več šlo, pa sva kar vstala in odšla v temno noč. Prestrašena: malce še vedno zaradi petelina, malce zaradi požrešnih podgan, malce pa zaradi pretelnih pohorskih gozdov, ki bi naju hitro pogoltnili, če bi zgrešila pot, pa še neki hudobec nama je vseskozi podtikal polena pod noge, da sva pogosto pogrnila po mehkih gozdnih tleh.

Dviganje gorstev in ledene dobe

Napovedi o hitrem segrevanju ozračja pod vplivom plinov tople grede so povečale pozornost, ki jo posvečajo proučevanju nekdanjih toplih obdobij v zgodovini Zemlje. Zadnje tako obdobje je bilo v terciarju, to je v času pred 65 do 2,5 milijoni let. Po tem obdobju so se začele izmenjavati hladnejše ledene in toplejše medledene dobe. V isti čas sodi tudi hiter razvoj novih gorovij, med katere uvrščamo tudi Alpe in Himalajo kot najbolj znani. Sovpadanje daje misliti o povezanosti obeh dogajanj. O argumentih za in proti tej vzročni povezanosti spremembe klime in nastajanja gorstev so govorili na konferenci o dviganju tal, eroziji in podnebnju na geološkem observatoriju Lamont Doherty v začetku novembra lanskega leta.

Najbolj enostavna je zamisel, da je hiter razvoj gorstev v času pred 5 do 10 milijoni let sprožil ledene dobe. Zaradi dvigovanja gorstev je prišlo do povečane erozije. Kemično preperevanje je iz ozračja potegnilo precejšen del ogljikovega dioksida, kar je povzročilo ohlajanje ozračja. Nižje temperature so nato zmanjšale pomen kemičnega preperevanja, kar je stabiliziralo koncentracijo ogljikovega dioksida v zraku.

Seveda ostajajo še mnoge nejasnosti v zvezi s takimi razlagami. Tudi če je res prišlo do tako naglega dviga in povečane erozije, so vprašljivi vplivi na podnebje.

Igor Maher

Nasploh človek nikoli ne ve, kakšna presenečenja ga ponoči čakajo v gozdu. Nekoč je oče šel nad lisico in je v jasni, zasneženi zimski noči, oblit s srebrno mesečino, ves zavrt v kožuhovino, s kučmo na glavi in puško v roki, sedel na drevesu nad potjo, koder je pričakoval zvito zverino. Pa se je od kdovekod vzela mlada družina, ki se je vračala proti dolini. Mož je trepetajoči ženi ravnokar razlagal, da se vendar nima česa bati, češ, kdo pa bo hodil ob tej uri po gozdu. Samo en pogled navzgor bi zadostoval, da bi ubožica videla čepeti na veji kosmatega rokovnjača, uskoka, četnika ali kaj že, če že ni bil sam rogati hudič, hudobec, pa še s puško v roki. Nežno srčece bi verjetno počilo od strahu, pa še za moža je vprašanje. Zato sem se tudi sam previdno tihotapil med drevjem, da ne bi naletel na kakega podivjanega lisičarja in bi moral premlad umreti. Potem pa se tam zgoraj zagovarjal pred Vsemogočnim, kaj si sredi trde noči počel v gozdu v družbi z oboroženim hudičem! Vidite, takole nočno pohajkovanje sploh ni tako preprosto, kot se zdi na prvi pogled.

No, pa se je srečno končalo.

ZAVAROVANE PLANINSKE POTI

Srečno se je končalo tudi takrat, ko sva z Natašo blodila po nepreglednih gozdovih Pohorja, ampak takrat podnevi (to poudarjam, da me ne bi lovili kakšni besni očetje). Same jasice med gostim smrečjem, ki človeka navajajo na vse drugačne misli, kot je orientacija in skrb za pot. In tako sva izgubila pravo smer. Znašla sva se v nekih nestandardnih, gozdnatih pobočjih, prav narahlo valujočih sedaj sem, sedaj tja, da sem bil čisto zmeden in nisem več vedel, ali sva še na orjaškem hrbtu, gozdnem grebenu, ki pelje proti Trem kraljem, ali pa se nemara spuščava kam drugam, v kakšno čudno pohorsko grapo, na gosto naseljeno z vilami in povodnimi možmi, ki so jih polne tukajšnje bajke. Brezpotja teh predelov pa so znana kot orientacijsko zahtevna in res je bilo treba uporabiti vse znanje. Bogata izkušnja, ni kaj! Morda bi bilo drugače, če bi bil zraven Matej, pa sem ga pustil doma – za eno punco sta dva preveč!

Sploh je to leto Matej prestal marsikaj šokantnega. Peljal je skupino ljudi na Ojstrico. Vsi so bili dobro fizično pripravljene, vendar nekateri brez izkušenj na zahtevnih zavarovanih poteh. Pridejo tako do prvih strmih in zračnih odstavkov Kopinškove poti, ko se Miran pritoži, da so ga lepo potegnili za nos. »Pa kaj je tu zavarovana pot?« pravi. »Jaz sem mislil, da bodo spodaj napeljene mreže, da me ulovijo, če padem...« Ja, je že tako, da v hribih kondicija ni vse.

No, čaj se mi je medtem že ohladil, nič več se ne vijejo skrivnostno dišeče pare iz skodelice,

tudi trda tema se je že naredila, čarovnije je konec. Nekaj spominov pa si je tudi treba pustiti za hude dni, za tiste, ki bodo neizogibno prinesli stare tegobe. Moj pokojni pradedek, ki so preživeli obe svetovni vojni, bili v Galiciji in na ruski fronti, pa po svojem zatirjanju le enkrat ustrelili na sovražnika, pa še za takrat ne vedo, če je padel, so namreč pogosto dejali: »Boš že še videl! Je že bilo, pa še bo!« »Kaj pa, foter?« me je vedno zanimalo. »Ja, to boš pa še videl!«

Prav so imeli stari foter: vse, kar so napovedali, vse se je uresničilo. »Pa kaj vendar?« sprašujete. Ja, to pa boste že še videli...

odmevi

Politika v planinskih kočah

Strinjam se z usmeritvijo PZS, da reduciramo oskrbo v planinskih postojankah na razumno mero. Dodal pa bi, da niso samo planinci in gorniki krivi za »gostilne« v gorah, pač pa k temu pripomore tudi politika oskrbnikov in planinskih društev. Nekatere poteze upravljalcev planinskih koč so pač namenjene bolj »gostilniškimi« gostom kot planincem.

Mene najbolj moti prepoved vstopa v spalnice pred določeno (večerno) uro. Razumni pohodniki prav gotovo ne hodijo v popoldanskih urah (prevelika vročina in nevarnost neviht so dovolj tehtni razlogi za to), pač pa prično zgodaj zjutraj in hodijo do enajstih oziroma do poldneva, preostanek dneva pa je namenjen počitku, obisku bližnje razgledne vzpetine, jezera, izvira, planšarije, branju itd. V nekaterih postojankah (žal predvsem tistih, ki so zelo dobro obiskane – Kredarica, Dom na Komni – in gotovo nimajo težav z rentabilnostjo ali pa jih imajo manj kot drugi) pa pred 17. oziroma 17.30 niti po naključju ne moreš k počitku.

Druga pripomba gre na račun ideje o rezervacijah za prenočevanje v planinskih postojankah. Sem za to, da jih čimveč dobi mobitel, a le za dajanje informacij o razmerah, napovedih o zasedenosti (kaj pa, če bi bile te informacije v četrtek ali v petek posredovane teletekstu TVS za tekoči vikend?), ne pa za rezervacije (saj kočice niso hoteli!). Taka rešitev bi bila izrazito nenaklonjena pohodnikom, ki se v gorskem svetu zadržijo več dni na daljši turi: okvirno pol ture že načrtujemo, a včasih se človek odloči za spanje na prostem (zlasti v sredogorju), v kakšni koči ostane več dni (slabo vreme, razširitev ture, lažja poškodba, enodnevni počitek itd.) – kako si predstavljate rezerviranje (iz doline) za teden dni vnaprej za tak tip pohodnikov? Ta rešitev bi sicer bila naklonjena enodnevnikom in vikend »dirkačem« po gorah – pa si res želimo razvoj planinstva v tako obiskovane gora?

(podpis nečitljiv)

Ob izidu knjige »Stoletje v gorah«

Pred kratkim mi je prišla v roke knjiga »Stoletje v gorah«, ki jo je izdala Cankarjeva založba. Zelo dobra knjiga, ki sem jo z veseljem prebral in z občudovanjem gledal izbrane fotografije, prav gotovo dostojno delo, da z njo počastimo stoletnico organiziranega planinstva na Slovenskem!

V poglavju »Ustvarjali so zgodovino«, ki ga je napisal **Franc Vogelник**, sem se na strani 218 ustavil ob liku **dr. Henrika Tume**. K opisu imam nekaj pripomb.

1. Avtor poglavja začenja svoj sestavek o H. Tumi takole: »Dr. Henrik Tuma (1858–1935) iz Ljubljane je imel za seboj že prav dramatično poglavje življenja, ko se je začel zatekati v naravo, v hribe: zaradi neke preodkritosrčne izjave je bil ob učiteljsko službo v Postojni.«

Tuma je kot 15-letni gimnazijec odgovoril učitelju verouka, da ni mogoče razumeti katoliškega postulata o »neumrjčnosti duše«. Zaradi tega je dobil oceno nezadostno brez pravice popravnega izpita. Ker bi moral ponavljati razred, je leta 1873 raje prestopil na učiteljske. Šolanje na učiteljski je končal leta 1876 in v Postojni takoj dobil učiteljsko mesto. V postojnski družbi se je javno izrekel za avstrijsko republiko proti cesarju in bil zato leta 1876 z dekretom odpuščen iz učiteljske službe. Tržaški in postojnski hotelir **A. Proglar** ga je kmalu po izgubi učiteljskega mesta povabil k sebi za domačega učitelja. Tuma je začel hoditi v naravo še kot dijak, načrtno pa kot 18-letni učitelj v Postojni. Prav gotovo kot 18-letnik ni mogel imeti za seboj dramatičnega poglavja življenja, kot malo nenaavadno začenja opis lika Henrika Tume avtor poglavja F. Vogelnik.

2. Citat iz knjige: »Odločil se je (Tuma) za študij prava na Dunaju, pred odhodom pa si je privoščil prepotrebni oddih pri svojih sestrah na Dolenjskem.«

Tuma je hodil kot otrok od leta 1863 do 1871 na počitnice v vas Polico pri Grosupljem, kjer je bila rojena njegova mama. Pred svojim odhodom na Dunaj leta 1881 je prišel na počitnice na Polico za svojima sestrama, ki sta bili obe rojeni v Ljubljani in sta tam tudi živeli. Takih majhnih netočnosti in »polnjenja teksta«, ki za oris lika Tume ni pomemben, je mogoče najti še na nekaterih drugih mestih. Bilo bi primerno, da si avtor natančneje prebere knjigo H. Tuma: Iz mojega življenja; knjigo je uredil **D. Kermavner** in je izšla v Naši založbi leta 1937, po Tumovi smrti. F. Vogelnik te knjige v svojem orisu Tume sploh ne omenja.

3. Citat iz knjige: »Imena in toplotne izraze si je (Tuma) neutrudno prizadeval pojasniti, vendar se mu kljub obsežnemu jezikovnemu znanju ni posrečilo, da bi se dokopal do neovrznih izsledkov. Saj ni utegnil, ko pa se je ob svojem

odvetniškem poklicu pečal še s politiko, vodil nekaj gospodarskih organizacij, se zavzemal za ustanovitev dvojezične univerze v Trstu itd.«

Tuma se ni dokopal do neovrženih izsledkov, vendar prav gotovo ne zaradi pomanjkanja časa ali površnosti, kot skuša povedati F. Vogelnik. To področje tudi še danes ni povsem razjasnjeno in čaka novih moči. Naj raje nadaljujem z besedami **M. Raztresena**, ki je v knjigi »Stoletje v gorah« izbral in priredil poglavje »Sto let dolga doba« in ki o tej temi na strani 109 piše z več simpatije: Prva zares velika knjiga s področja planinoslovja pa je izšla v založbi Turistovskega kluba Skala leta 1929 v Ljubljani – dr. Henrika Tume Imenoslovje Julijskih Alp (F. Vogelnik naslova knjige v orisu sploh ne omenja), ki je v nadaljevanjih že od leta 1928 izhajalo v Planinskem vestniku in obsega, kot je napisal Tuma, več nego 30-letno alpinsko delo... Po izidu tako imenitne knjige je v Planinskem vestniku izšla menda najdaljša ocena v tej reviji, dotlej in doslej: **dr. Josip Tominšek**, urednik glasila, je kar na enajstih straneh in pol revije natančno razčlenil to knjigo. V oceni je med drugim zapisal, da je »častno za Slovence in slovensko planinstvo, da je v našem jeziku izšlo tako delo, kakor ga, kolikor mi je znano, v slični obliki zbornika ne pozna splošno planinsko slovstvo«. Vendar je takoj po tej pohvali ugotovil: »Bogato zbirko dejstev sprejemamo z iskreno hvaležnostjo in se iz njih poučujemo, z nazori pa se ne bomo z vsemi strinjali.«

4. Citat iz knjige: »22. 8. 1910 je (Tuma) z vodnikom **Jožetom Komacem-Pavrom** preplezal Triglavsko steno po smeri, ki jo je Paver prejšnje leto zmožal sam, brez plezalnih pripomočkov. V svojem članku je to vodnikovo solo prvenstvo lepo zamočal, ni se pa tudi preočitno postavljati s svojo zmago.«

Avtor F. Vogelnik očita Tumi prikrivanje dejstev, kar je za planinsko etiko dokaj huda obtožba. Tako trditve je treba verodostojno utemeljiti ali pa jo ne napisati. Znano pa je, da je vodnik J. Komac-Paver pri plezanju sledil stezam, ki so jih poznali divji lovci. V planinski literaturi, na primer v knjigi Plezalni vzponi, Vzhodne Julijske Alpe, ki jo je izdala Planinska založba, je na strani 46 zabeleženo, da »so v območju sedanjne Slovenske smeri plezali že trentarski divji lovci, prvi pa jo je opisal H. Tuma«. – Naj nadaljujem v zvezi s to temo z govorom **dr. T. Strojina**, ki ga je imel leta 1990 ob odkritju spominske plošče **Ivanu Bergincu-Štruklju**, domnevno prvem plezalcu čez Triglavsko steno: »Če ustnega izročila Jožeta Komaca ne bi napisal sam dr. Henrik Tuma, ki je skoraj znanstveno preučeval vse, kar je v zvezi z našimi gorami – kdo ve, ali bi danes omenjali Berginčevo ime. Ivanu Bergincu gre torej prven-

stvo čez steno, kar naj bi se zgodilo leta 1890...« Ti stavki so prepisani iz poglavja »Sto let dolga pot«, stran 130. Kot že omenjeno, je to poglavje v knjigi izbral in priredil M. Raztresen.

5. Citat iz knjige: »In potem ko je bil (Tuma) skozi 50 let mnogostransko dejaven v naših gorah in je Planinski vestnik skozi 25 let potrpežljivo objavljaval njegove obsežne faktografske zapiske, ki bi bili sodili bolj v kakšen strokovni časopis, je izšel leta 1930 njegov Pomen in razvoj alpinizma, prvo tovrstno delo pri nas... Urednik Planinskega vestnika v svoji temeljiti oceni te knjige ni spregledal številnih pomanjkljivosti, ki so nasledek Tumovega diletantizma in prenapetosti...«

Naj namesto mene raje govori T. Stroj in s svojim delom »Dr. Henrik Tuma, veliki slovenski alpinist, publicist in politik, izdala Planinska založba«. Na strani 19 piše: Ob izidu knjige »Pomen in razvoj alpinizma« je Tuma doživel tako kritiko tudi v Planinskem vestniku, ki je bila vse prej kot propaganda in pohvala za njegovo delo. Kritiki – ne recenzenti – je v knjigi iskal vse drugo samo njegovega bistva in pomena ne... Nihče nima monopola nad obravnavanjem filozofskih stvari, tudi Tuma ne. Vendar je imel pravico povedati svoje mnenje. Tuma je razodel svoj pogled na stvari. Še več, skušal ga je podpreti z mnenji avtorjev iz drugih alpskih dežel. Mirno lahko trdimo, da v slovenski planinski literaturi do danes nihče ni tako poglobljeno in studiozno načel vprašanja smotra in pomena alpinizma. Tuma je študiju alpinizma posvetil več kot polovico svoje življenjske dobe – poglobljeno, sam s seboj in v gorah...

Mnenja sem, da deluje oris lika dr. Henrika Tume izpod peresa F. Vogelnika nepopolno in raztrgano; bralec dobi vtis, da pozna avtor Tuma le bežno, pri svojem delu pa se očitno naslanja na maloštevilne strokovne vire. Tumi očita, na primer, površnost, prikrivanje resnice, diletantstvo. Prav te lastnosti pa so Tumi povsem tuje: po svojem značaju je bil namreč izredno natančen, zelo resnicoljuben in vedno strokoven.

Za razliko od drugih planinskih osebnosti, ki so opisane v poglavju »Ustvarjali so zgodovino«, F. Vogelnik do lika Henrika Tuma ni nastrojen pozitivno. Mnenja sem, da tak način prikazovanja neke osebnosti ne sodi v slavnostno knjigo (kot je to poudarjeno v uvodu knjige »Stoletje v gorah«). Če je avtor res takega mišljenja, kot je zapisal, potem bi bilo pametneje, da Tuma v tem poglavju sploh ne bi bil omenjen. Tako prikazan lik pač ni najbolj primeren za ustvarjalca slovenske planinske zgodovine! Tuma je sicer dovolj pogosto in vedno v pozitivnem smislu omenjan v drugih poglavjih knjige, ki so jih uredili ali napisali drugi avtorji.

Mitja Tuma,
Ljubljana

Najstarejša koča

V Planinskem vestniku št. 12 letnika 1992 je bila na strani 537 objavljena fotografija in pod njo podpis »Prva planinska koča na Kredarici«. V resnici to ni koča na Kredarici, ampak prva koča na južni strani Triglava, na Ledinah. Takrat se je imenovala Triglavski tempelj, pozneje je bila to Koča Marije Terezije, še pozneje Aleksandrovo dom, zdaj pa je Dom Planika pod Triglavom. V ozadju je slejkoprej Rjavec.

dr. Miha Potočnik

V podpisu je prišlo do pomote, napisano bi moralo biti »Prva planinska koča pod Triglavom«. Bralcem se za napako opravičujemo, dr. Potočniku za opozorilo zahvaljujemo. Uredništvo

Knafelčeva markacija

Ob stoletnici obstoja naše organizacije je že okoli sedemdeset let v rabi tudi naša osnovna slovenska planinska markacija, ki jo je v uporabo predložil **Alojz Knafelc** (1859–1937) in se po njem imenuje Knafelčeva markacija.

V PV leta 1922 so zapisana »Navodila za markiranje potov«. Avtor je zapisal cilj markacije, ki naj dá turistu zanesljivost, da bo po izbrani poti došel na cilj. Zapisal je, da so na dobro izhojeni poti (cesta, kolovoz, steza) znamenja lahko bolj redka, saj so tu le pomirjevalna. Še danes je največja slabost na razpotjih, ki je ne bi bilo, če bi upoštevali njegova navodila: »Tam je treba na pravi poti naslikati najmanj tri znake, tako da se iz razpotja nedvomno vidijo«. Tako je še danes, posebno tam, kjer se križajo ali cepijo različne poti z dodatno oznako.

Na drugem zboru markacistov 17. januarja 1954 v Ljubljani (82 PD, prisotnih 33 ali 40 odstotkov!) je moj gimnazijski sošolec **Vlado Fajgelj** predlagal ustanovitev markacijskih skupin (družin) za posamezne gorske skupine, ki naj bi jih vodili najizkušenejši in najdelavnejši markacisti. Okrog sebe bi zbrali ljudi, ki se zanimajo za to delo in so za to sposobni. Že takrat je nastal problem delitve in financiranja. Predlagali so način, da bi PD, ki imajo kakršenkoli interes na določenem območju, proporcionalno po svoji gospodarski zmožnosti in ne oziraje se na to, ali imajo kakšno postojanko ali ne, nekako v obliki davka dala za potrebe markacijske družine določeno vsoto denarja. Za finančno poslovanje bi bila potem odgovorna družina, celotna organizacija pa bi bila taka kakor pri GRS. S tem bi se izognili temu, da bi bila pota odvisna od različnih gospodarskih zmožnosti posameznih društev, izognili pa bi se tudi temu, da potov ne bi gradili nesmotrno in na predlog posameznikov. V markacijskih skupinah bi morali sodelovati le idealni ljudje

brez lokalnopatriotskih nagibov, predvsem pa bi se morali otresti pripadnosti kateremukoli PD.

Med sklepi, ki so zapisani, je drugi kar dobro izpolnjen. Dobili smo dvojce knjižic: Navodila za označevanje planinskih poti (št. edicije 21) in Navodila za oskrbo in označevanje planinskih poti, 1982 (št. edicije 80).

In tretji sklep: pravilnik o zaščiti markacijskih naprav v gorah v celoti ni izpolnjen, čeprav se da najti o tej temi še kaj zapisanega v našem PV. V zadnji številki 92. letnika piše, da so Knafelčeve markacije planinske. Zakaj jih potem še zakonito ne zaščitimo? Zatrdno vem, da so o tem že razpravljali, do zaščite pa ni prišlo. To markacijo so uporabljali po vsej Jugoslaviji. Tudi v prilogi Naših planin (PSH, ZG 1990, Označevanje i registracija planinarskih puteva i transverzala) je opisana. Torej prej v **eni državi**, sedaj v **drugi suvereni državi**, kot piše v tej številki PV. (V razmislek: v nov statut naj bi vpisali pravico o uporabi ali zaščiti naše osnovne markacije.)

Vprašanje je naslovljeno na Savinjski MDO, ki zdaj prostovoljno združuje 33 PD, kdo je dovolil, na primer, izpeljati Andraško pot in uporabo naše oznake. Na sejah o tem ni nihče nič povedal. Po informacijah, ki so na voljo in so bile povedane, tudi na otvoritvi poti, sta se o tem pogovarjala strokovni delavec ZTKO Žalec in pisarna PZS po telefonu. MDO o tem ni bil obveščen – razen s splošnim vabilom v Savinjski čanu na otvoritev planinske poti za prvi dan prvega tedna športa v Sloveniji. Tako verjetno ni uskladil stališča do druge organizacije, ki je pot označila (21. čl. Statuta PZS). Pot je odprla Planinska sekcija »ŠD Partizan« Andraž. Kako lahko organizirajo planinsko sekcijo zunaj okvira PD, naš statut ne določa (19. čl., v razmislek: Kako se lahko organizira planinska sekcija izven PD – posebno sedaj, če bo potrebno število članov 250 – in vključi v PZS. Nekaj podobnega je z alpinističnim klubom.)

Na otvoritvi pod lipo pri Gričarju na 17. točki Šaleške poti – tudi ta je bila odprta pod lipo v Šaleku – se je zbralo kar precej ljudi. Pot je odprl predsednik ŠD Partizan Andraž, vodja planinske sekcije pa je pot predstavil. Povabil je prisotne na skupni pohod po prvem delu poti, ki je bil uspešen, k čemur je prispevala dobra organizacija, postrežba in še sončno vreme. Del poti, ki poteka po novi trasi, je označen zadovoljivo. Vse kontrolne točke (KT) so bile na dan otvoritve opremljene z žigom in blazinico v lični škatlici. Vse KT imajo leseno napisno tablo (19 × 50 cm) KT s številko, imenom in nadmorsko višino. Na trasi so lesene smerne table (16 × 60 cm) z napisom Andraška pot. Sedaj je že nekaj manj blazinic in nekaj novih žigov je že. Pot je v obe smeri markirana. Res je zadnja povodenj odnesla mostič (po razgovo-

ru ga bodo gozdarji obnovili), ki pa ne predstavlja posebnih težav. Organiziran pohod po poti je opravilo že PD Zlatarna Celje in ima ta pohod že v načrtu za leto 1993.

V tej občini je že prej odprla planinska sekcija Partizana Vinska gora prav tako planinsko pot, ki je bila vseskozi vzorno vzdrževana. Sedaj zanjo skrbi PD Vinska gora, ki se je iz te sekcije razvilo in ustanovilo. V številki 11–12/92 Hrvatskega planinarja (str. 279, 281) piše prav tako o novi poti »Kolijevka hrvatske državnosti Bijači–Klis«, da niso izpolnjena vsa navodila Komisije za pota, pa je pot označena s Knafelčevo markacijo.

Božo Jordan

iz planinske literature

Bilogorski planinar

Človeka razveseli, ko najde, in prijetno mu je prebrati prispevke, ki jih planinci pišejo v publikacijah, ki jih občasno izdajajo aktivnejša društva po zaslugi prizadevnih posameznikov. Ne verjamem, da je kje kakšen planinec, ki ne bi bil prijetno presenečen, ko dobi v roke revijo »Bilogorski planinar«, planinsko revijo v polnem smislu besede, ki jo trikrat letno izdaja HPD Bilo iz Koprivnice na Hrvaškem.

Odšel je Felix Germain, prijatelj slovenske GRS

2. septembra 1992 je v Grenoblu preminil **Félix Germain**, eden od najjemenitnejših pionirjev francoskega alpinizma in gorske reševalne službe, nadarjen planinski pisatelj in prevajalec, dolgoletni prijatelj slovenskih gornikov in reševalcev. Z našo GRS je bil povezan prek IKAR, v kateri se je vselej izkazal kot zaveznik slovenskih delegatov, in prek **dr. Franceta Avčina**, na katerega so ga vezale skupne gorniške, literarne in strokovne vezi.

Rodil se je daljnega 1904. leta v gorski vasi Beaufort in je bil od mladih let deležen gorniške vzgoje očeta, starih staršev in vrstnikov, s katerimi je pastirčil in se privajal na skale, dokler ga niso vzeli v uk plezalci iz Chamberyja.

Zamisel za začetek izdajanja takšne revije je prišla iz Varaždina, kjer sta pod imenom Planinar izšli prvi dve številki. Pred 16 leti je uredništvo prevzelo HPD Bilo iz Koprivnice, doslej pa je pod uredništvom **dr. Milivoja Kovačiča**, agilnega društvenega predsednika, izšlo že 32 številki. Zdaj je izšla 34. številka iz decembra 1992, v kateri piše **Branka Vrabec** iz Koprivnice o dejavnostih mladih planincev (v HPD Bilo je 700 mladih planincev). Varaždinska planinka **prof. Mira Šincek** (ki občasno piše tudi za Planinski vestnik) je pod naslovom Prijateljstvo človeka in gore predstavila **Božidarja Dučkovičeviča** iz Varaždina, ki je že 570-krat prišel na Ivanjščico – zágorski Triglav (1061 m). Himalajski alpinist iz Zagreba **Darko Berljak** popisuje svoje himalajske vzpone, **dipl. inž. Zlatko Smerke** pa piše o alpinizmu na Hrvaškem. Izredno aktiven planinec in planinski pisec **dr. Ante Rukavina** iz Gospića, odličen poznavalec Velebita, je za svoj članek Po sledih velebitske puščice izbral problematiko raziskovanj sledov diluvialnega človeka in njegovih naslednikov iz mlajše kamene dobe v velebitskih kraških jamah. Omenimo naj še članek Visoke in Nizke Tatre izpod peresa **dipl. inž. Zvonimirja Slijepčevića** iz Zagreba.

Pohvaliti je treba usmeritev, da v vsaki številki ponatisnejo članek, ki ga je pred mnogimi leti

napisal kakšen koprivniški planinec v kakšni drugi reviji ali časopisu. Tako je v 34. številki Bilogorskega planinarja ponatisnjen članek **Stanka Šafarja** Na Bilo gori, ki je bil prvič objavljen v Hrvatskem planinarju leta 1933.

Zelo lep nekrolog je v tej številki posvetil predsednik društva in urednik revije dr. Milivoj Kovačič pokojnemu dipl. inž. gozdarstva **dr. Anteju Kvaterniku**, ki je umrl leta 1992, ki se je rodil v Gorskem Kotarju in ki sta mu bila Koprivnica in Podravina druga domovina.

Samo tisti, ki se ukvarjajo z izdajanjem časopisa ali revije, pa čeprav samo občasno, vedo, kaj vse je treba pri tem narediti: poiskati je treba avtorje, sodelavce, reklamne oglase, sponzorje, najprimernejšo in najcenejšo tiskarno, razpečevalce. Reči je treba, da v Koprivnici pod vodstvom dr. Milivoja Kovačiča vse te probleme uspešno rešujejo.

Tomislav Jagačić

Dotiki nebes

Pri Hrvaški planinski zvezi v Zagrebu (**Spiridon Brusina**) je izšla knjiga **Dodiri neba** (Dotiki nebes), ki jo je napisal hrvaški alpinist, alpinistični inštruktor, gorski reševalec, predsednik Planinske zveze Zagreba in sedanji predsednik izvršnega odbora HPS **Darko Berljak**. S to

Poklicno se je posvetil poučevanju francoščine, latinščine in grščine in se, star 28 let, že leta 1932 ustalil v Grenoblu.

Plezal je v vseh letnih časih in v navezah s prijatelji opravil tudi veliko prvenstvenih vzponov v raznih gorstvih Francije, predvsem v Oisansu in okrog Mont Blanca. Že leta 1932 se je vključil v GRS – Société Dauphinoise du Secours en Montagne, ki je delovala na prostovoljni podlagi, kot še danes deluje naša GRS. Deloval je kot reševalec in organizator in se izkazal v številnih zahtevnih posegih, spričo česar mu niso prizanašali s funkcijami, katerih mu v planinskem delu tudi sicer ni primanjkovalo.

V petdesetih letih je spoznal, da v Franciji ni več mogoče sproti opraviti vsega reševalskega dela z reševalci prostovoljci in je pričel iskati pot, da bi reševanje v gorah postalo javna služba, kot si je za to pri nas – ne dosti kasneje – prizadeval **dr. Miha Potočnik**. V tem je uspel in pridobil za reševanje posebno enoto gorske žandarmerije (PGHM) in republiške enote za reševanje v gorah (CRS).

Uvedli so delo v turnusu: en teden rešujejo eni, naslednji teden drugi, po potrebi pomagajo gorski vodniki. Dela je za vse, saj v francoskih gorah obiskovalcev pač nikoli ne zmanjka, zato pa tudi nesreča ne počiva.

Na področju reševanja v gorah in planinske

problematike je bil Félix Germain prefektov svetovalec in eden od glavnih pobudnikov za ustanovitev osrednje francoske GRS; njen častni predsednik je postal že leta 1957. Vseskozi si je prizadeval za tehnični napredek, izboljševal in uvajal je novo opremo. V sodelovanju s švicarsko GRS je uvedel lavinske pse in že zgodaj poskrbel, da so francoske plezalne vrvi dobile znak kakovosti. Seveda ga najdemo tudi med ustanovnimi člani IKAR, v kateri je bil cenjen in upoštevan, vselej uglašen sogovornik.

Kot prevajalec del tujih gornikov in samostojen avtor je pri založbi Editions Arthaud v okviru zbirke »Sempervivum« izdal lepo število del, ki imajo še danes svoje mesto v francoski gorniški literaturi. V svoji knjigi »Sommets« se je z besedami filozofa **Nietzscheja** takole označil: »Sem popotnik in plezalec, ravnina mi ni pri srcu, ker nekako nisem sposoben, da bi daljši čas miroval. In kakršnakoli bo moja usoda, karkoli bom še doživel, v vsem bom iskal in našel le pot in vzpone, saj konec koncev lahko vidim in zaznavam samo tisto, kar že je v meni.«

Félix ostaja tudi v našem spominu kot eden izmed mnogih, s katerim smo ubirali ista pota, občudovali iste pisce in gorniške storitve, stremeli k istim ciljem, si skupaj prizadevali, predvsem pa se skupaj veselili lepot iste večne Narave.

Pavle Šegula

knjigo želi avtor odpeljati v dežele pod streho sveta tudi tiste, ki o tem vse življenje le sanjajo in vedo, da verjetno nikoli ne bodo zares odšli tja. Ob lahkotnem, humorističnem opisu doživljanja s svojih odprav nam približa tamkajšnje ljudi in njihovo življenje.

Kot vodja odprav na Everest, Anapurno, Ama Dablam in drugam je imel priložnost usmerjati in spodbujati kot tudi varovati svoje prijatelje, ki so poskušali doseči cilje. Sam se je odpovedal plezanju na vrhove, vendar pa ne organiziranju tega. Doslej je zadnjih deset let še vsako leto vodil odpravo ali bil vsaj na trekingu po Nepal oziroma Tibetu.

Knjigo je posvetil prijateljem, s katerimi si je utiral pot v nebesne višave. Med njimi je mnogo Šerp, slavnih mož izpod Everesta, kjer je običaj, da dajo otroku ime po dnevu in tednu, ko se je rodil. Zato srečamo mnogo Šerp z imeni Nyima – nedelja, Dawa – ponedeljek, Mingma – torek, Lakpa – sredo, Phurba – četrtek, Pasang – petek in Pemba – sobota. Na srečo je še nekaj drugih imen, kot Tashi – sreča, Rinsi, Kami in drugih. Izvemo celo za moralna načela šerp in za grehe, ki jih ne smejo delati.

»Gore so stopnice, po katerih se vzpenjamo skozi življenje. Gore Anapurna, Everest, Ama Dablam so najlepše, po katerih sem hodil, vendar pa mi to gotovo ne bi bile, če bi za katerega od mojih prijateljev postale poslednje, na katere je stopil.«

Sam je zelo ponosen, da je v desetih letih, kar je vodil odprave, še vedno pripeljal domov prav vse člane, čeprav je bilo mnogo kritičnih trenutkov, kot lahko preberemo v knjigi. Ni veliko vodij, ki bi se lahko s tem pohvalili. Vodja, ki mu je varnost ljudi na prvem mestu, zasluži, da ga sreča spremlja še naprej.

Na njegovih oziroma zagrebških odpravah so sodelovali tudi slovenski alpinisti. Njihovih prilog se dotakne v dveh poglavjih od trinajstih in izvemo lahko, kaj se je dogajalo pod Everestom, ko sta se **Marjan Kregar** in **Slavko Svetičič** kotalila s plazom in srečno, a precej hitro prispela navzdol, žal s polomljenim rebrom in poškodovanim kolenom, vendar živa.

Na zimski odpravi na Anapurno I, ki spada med najnevarnejše gore, saj je pobrala več žrtev, kot pa jih je stalo na njenem vrhu, si je drznil voditi celo odpravo z 12 člani in 1 članico (med njimi nas je bilo 7 Slovencev). 4. decembra 1990 smo v bazi v strahu poslušali, kaj se dogaja na hribu. Podrl se je ogromen serak, **Dani Tič** in **Marjan Frešer** pa sta le po srečnem naključju ubežala smrti.

Opisani so tudi prvi poskusi **Janeza Benkoviča** pri poletu s padalom s pobočij Everesta v Tibet in neuresničeni načrti **Aca Pepelnika**, da bi poletel z Anapurne I, pri tem pa je ostalo padalo doma. Zakaj, lahko sami preberete.

Če želite v mislih in kakem puščobnem popol-

dnevu odpotovati iz svoje sobice v Nepal in Tibet, bo to prav prijetno z njegovo knjigo. Namenjena je vsem bralcem, ne samo alpinistom in planincem, saj nas avtor zabava z dogodivščinami na poti, v baznem taboru, na potepu po ozkih katmandujskih ulicah in drugje. Lahko jo kupite na Planinski zvezi Slovenije v Ljubljani, Dvoržakova 9, trenutna cena pa je 800 SIT. Neprimerno večje doživetje pa je predstavitev »v živo« ob diapozitivih in glasbeni spremljavi, kot nam je s svojo pripovedjo predstavil knjigo 15. decembra 1992 avtor sam v prostorih Prirodoslovnega muzeja Slovenije. Za predstavitev v vašem kraju se lahko pismeno obrnete na Hrvatski planinarski savez, Zagreb, Kozarčeva 22 (tel. 041/448-774).

Darko Berljak (1950) je diplomiral na Fakulteti ekonomskih znanosti v Zagrebu s temo »Planinstvo kot tradicionalna oblika turizma«. V planinski organizaciji je aktiven od leta 1973 kot načelnik AO Velebit, načelnik Komisije za alpinizem HPS, predsednik Planinske zveze Zagreba in danes kot predsednik Izvršnega odbora Hrvaške planinske zveze.

Preplezal je prek 300 smeri v hrvaških, slovenskih in drugih evropskih stenah. Je alpinistični inštruktor in član gorske reševalne službe. Leta 1979 je bil član hrvaške odprave na Mt. Kenyo. Kot inštruktor se je udeležil tečaja za gorske vodnike v Manangu v Nepal. Vodil je planinski pohod na Kavkaz, odprave in trekinge v Južno Ameriko in afriške gore ter vseh sedem zagrebških odprav v Nepal in Tibet. Najpomembnejše odprave, ki jih je vodil v Himalajo so bile:

leta '82 – Anapurna IV, '86 – Ama Dablam, '87 – Ngojumbakang, '88 – izvidnica Everest, '89 – Everest, '90 – Anapurna I. Alenka Jamnik

Zgodovina v koledarju

Med društvi, ki vsako leto redno izdajo »Koledar izletov, pohodov, tekmovanj in prireditev«, je Planinsko društvo Polzela. V letošnjem koledarju poudarjajo, da letošnja dejavnost posvečajo 100-letnici Slovenskega planinskega društva in 100-letnici Savinjske podružnice SPD.

V Koledarju je na prvi strani objavljena skica planinske poti »Po poteh Andraža«, na zadnji strani pa so objavljene točke te planinske poti. Poudarjam »planinske«, ker hočem s tem popraviti vest v Planinskem vestniku 12/1992 – »Knafelčeve markacije so planinske«. Ne vemo, zakaj je Komisija za pota pri PZS protestirala, ker so bile za pot uporabljene Knafelčeve markacije. Res je, da je bil glavni pobudnik za pot Partizan Andraž, vendar so pri poti sodelovali planinci in pot nas popelje v planinski svet, v prečudovito naravo z omembe vrednimi razgledi, z domačijami, kjer še zaznamo staro arhitekturo itd. Tudi Koledar potrjuje, da so pri poti sodelovali planinci PD Polzela.

Kóledar je izdalo društvo, ki je 12. 12. 1963 ugotovilo, da so na občnem zboru samo štirje člani, društvo, kateremu je bil 1. 3. 1964 odvzet dom na Gori Oljki, in društvo, ki je po letu 1981, ko je prejelo dom nazaj, ta dom spet postavilo praktično iz ruševin in ga uredilo v enega od najlepših domov daleč naokoli. Tudi društvo je danes eno izmed najbolj aktivnih v dolini.

Med drugim so v Kóledarju navedeni nekateri podatki ob 100-letnici organiziranega planinstva. In ob jubilejih se lahko vprašamo: kako so zbrali te podatke? Nikjer ne najdemo podatka, da so že pred 100 leti, se pravi leta 1893, razmišljali **Fran Kocbek**, prvi načelnik SP SPD, znani publicist **Ivan Kovač Savinjski** in nadučitelj **Anton Petriček** o izgradnji koč na Mrzlici. To so uresničili planinci iz Žalca; odbor za izgradnjo koč je vodil Anton Petriček. 28. septembra 1899 je bila otvoritev koč. Poudariti moramo, da je bilo to na dan sv. Venčeslava, češkega kralja, to je na dan čeških in slovenskih sokolov in planincev. Marsikaj je v teh podatkih navedeno, marsikaj izpuščeno. Ob 100-letnici SPD bi morali paziti na našo zgodovino.

V Večer, v njegovi planinski rubriki, je bil na primer 13. januarja 1993 objavljen sestavek »Sto let zvestobe goram«. Govori o postavitvi razstave planinstva v Mariboru. V sestavku je omenjeno, da so leta 1930 člani Poljčanske podružnice SPD zgradili koč na Boču. Zakaj je spregledano dejstvo, da je prvo koč SPD odprlo na Boču že leta 1899 in da je bila to ena izmed trdnjav boja proti prodiranju nemštva v naše gore?

Takšnih primerov bi lahko navedli še veliko. Vse premalo poudarjamo delo naših predhodnikov.

Ob zaključku še primer Turističnega kóledarčka Celjske turistične zveze iz Celja. Prikazana so planinska društva po občinah, navedene so planinske postojanke in planinska pota, objavljen je sestavek »Stoletnica slovenskih planincev«. Sestavek lepo prikazuje našo zgodovino. Pogrešamo pa v kóledarčku misel, ki jo je med drugimi zelo poudarjal **prof. Orel**, da sta planinstvo in turizem povezana in da se med seboj dopolnjujeta.

Franc Ježovnik

Velebiten, glasilo PSD Velebit

Bilten planinskega in speleološkega društva Velebit iz Zagreba vztrajno prihaja na naše naslove in poroča o njihovem delovanju in dogodkih v sosednji državi.

V deseti številki, ki je pred nami, v lanskem, tretjem letniku poročajo o speleološki šoli, o kolesarskem izletu na Čičarijo, o speleološki odpravi v Španijo, pa tudi o poškodbah pri prostem plezanju, ki preže na alpiniste, in o treningu, ki naj ga opravi plezalec, da se tem

poškodbam izogne. Zanimiv, vendar zgolj fakto-grafski je tudi kratek prispevek o trajanju vrvi.

Med krajšimi je tudi poročilo o novi smeri v Koglu, ki sta jo izpeljala **Miha Kajzelj** in **Miha Vreča**, v Šitah pa je plezal **Janko Oprešnik**, član AO Impol. Ni mi znano, ali so o teh podvigih slovenskih alpinistov podrobneje poročali tudi slovenski mediji.

Velebiten tako združuje strokovno stran z zabavno stranjo alpinizma, planinstva in jamarstva.

Srečno tudi vnaprej!

Dušan Novak

društvene novice

Tri planinske obletnice

Slovenski planinci na Koroškem praznujemo letos kar tri planinske jubileje: 100-letnico osrednjega Slovenskega planinskega društva v Ljubljani, 40-letnico obnovljenega društvenega delovanja na Koroškem in 25-letnico postavitve planinske postojanke Koče nad Arihovo pečjo na Bleščeči planini. Pri obeh omenjenih koroških društvenih obletnicah gre predvsem za tesno planinsko sorodstveno slavje. Sorodstveno zato, ker je naše planinsko društvo v Celovcu potomec nekdanje žiljske in koroške podružnice (ustanovljeni leta 1900 oziroma 1907) pred sto leti ustanovljenega Slovenskega planinskega društva v Ljubljani.

Prva svetovna vojna je prekinila delovanje obeh podružnic SPD, katerima je vsa leta obstoja načeloval deželni, nato pa državni poslanec **Franc Grafenauer**. V plebiscitnem času so za kratek čas delovale še tri podružnice SPD s sedeži v Pliberku, Velikovcu in Borovljah, potem pa je organizirano slovensko planinstvo na Koroškem zamrlo. Šele leta 1947, po drugi svetovni vojni, ko je bila ustanovljena Slovenska fizikturna zveza, sedaj Slovenska športna zveza, so naši planinci spet organizirano nastopili kot planinska sekcija, ki jo je vodil **Lubo Urbajs**. Šest let pozneje, leta 1953, pa je bilo na pobudo treh takrat najbolj navdušenih planincev, **Frančka Rehsmána**, **Staneta Šelandra** in **Luba Urbajsa**, leta 1900 započeto društveno delovanje spet obnovljeno, tokrat z imenom Slovensko planinsko društvo Celovec – Slowenischer Alpenverein Klagenfurt. Na ustanovnem oziroma obnovitvenem občnem zboru 11. januarja pred 40 leti je bil izvoljen naslednji upravni odbor: **Lubo Urbajs** (predsednik), **Tonči Miklavčič** (podpredsednik), **Danilo Kupper** (tajnik), **Franci Brežjak** (blagajnik), **Kristi Lajčahar**, **Andrej Jelenik**, **Feliks Smolnik**, **Stanko Šelander** in **Tinca Lapuš**, sedaj **Inzko**. V nadzornem odboru pa so bili **Franci Zwitter**

(predsednik), **Micka Košat**, sedaj **Miškulnik**, in **Lojz Galob**.

V teh 40 letih obnovljenega planinskega društva, ki pa je dejansko staro že 93 let (eno od najstarejših društev na Koroškem), smo doživeli lepe čase (postavili smo planinsko kočjo nad Arihovo pečjo na Bleščeči planini) in tudi neprijetne čase, ko smo se morali boriti za njeno ohranitev, ker so nam jo hoteli vzeti. Letos ta kočja obhaja že 25-letnico obstoja. Torej spet povod, da jo bo treba nekako urediti še bolj privlačno in v ponos številnim obiskovalcem.

(Slovenski vestnik, Celovec)

Čigave naj bodo planinske kočje?

Na eni od rednih sej predsedstva Planinske zveze Slovenije, ki je bila lanskega 21. decembra v prostorih PZS v Ljubljani, so se člani predsedstva **Andrej Brvar**, **Jože Dobnik**, **Jože Stanonik**, **Tone Škarja** in **Janko Pribošič** pogovarjali s predstavniki Planinskega društva Celje **Adijem Vrečarjem**, **Bojanom Šrotom** in **Zoranom Tratnikom**.

Glavna tema pogovora je bila zahteva Celjanov, da bi lastnino nepremičnin prenesli na PD Celje kot edinega naslednika Savinjske podružnice Slovenskega planinskega društva.

Predsednik Andrej Brvar je pojasnil, da statut

PZS predsedstvu ne daje pristojnosti odločati o teh vprašanih. Predsedstvo samo ne podpira takšnih zahtev, je bilo rečeno, saj ločeno lastništvo in upravljanje, se pravi lastništvo PZS in upravljanje PD, v večji meri zagotavlja, da premoženje ostane planinsko. Tudi vprašanja pravnega nasledstva podružnic po mnenju predsedstva niso tako jasna in enostavna, kot jih tolmači PD Celje, ki razen sebi nobenemu drugemu planinskemu društvu s savinjskega območja ne priznava takih pravic.

Vsa takšna vprašanja bodo uvrščena na dnevni red prve redne seje upravnega odbora PZS v letošnjem letu, ki bo predvidoma marca.

Kot je bilo rečeno na omenjeni seji predsedstva, bo predsedstvo težilo k takšnemu gospodarjenju s premoženjem, ki bo omogočalo izkupiček prek investicijskega sklada vlagati v planinske postojanke. Podatki o masi lesa, ki so ga doslej posekala planinska društva, na primer na savinjskem območju, po mnenju predsedstva PZS ne potrjujejo prepričanja v tako usmeritev. Tudi dogovor, sklenjen 20. junija 1989 v Gornjem gradu med Gospodarsko komisijo PZS in društvu z območja Savinjskega meddruštvenega odbora, se ni uresničeval.

Predstavniki PD Celje s temi stališči niso soglašali in so menili, da Planinska zveza Slovenije ne bi smela zadrževati lastnine, ki je bila odvzeta na nepošten način. Nasledstvo po mnenju PD Celje ni bilo nikoli sporno, saj iz Savinjske podružnice ni nastalo nobeno drugo planinsko društvo.

Predsednik PZS je ugotovil, da so strahovi na obeh straneh zaradi ne trdno postavljenih odnosov, ki jih je treba urediti pogodbeno. Zavrnili je bojzani o omejevanju upravljalne funkcije.

Na isti seji predsedstva PZS je s predstavniki planinskega društva potekala tudi razprava o interesu Kovinotehne, da bi odkupila del gozda v Logarski dolini, pa tudi o razmerah v tej dolini po uvedbi pobiranja vstopnine. Pri prvem vprašanju bi bila po mnenju društva smotrna le menjava zemlje za zemljo. Glede drugega vprašanja pa bo Planinska zveza Slovenije pregledala svoje sklepe in stališča o pobiranju vstopnine v Logarsko dolino in vprašala občino, če jih izvajajo.

V neznanu ribniško dolino

Krkini planinci smo kar nekaj časa prelagali lanski zadnji planinski izlet. Na prvo decembrsko soboto smo pa le odrinili. Deževalo je kar naprej. Prva postaja je bila v Ribnici, kjer sta čaj in kava poživila krvni obtok. Kar mrzlo je bilo. Potem smo konjičke pustili pred mogočno baročno cerkvijo v Novi Štifti. Pater Vili se je ravno odpravil v trgovino, a je prej ustregel nam. Prosili smo ga, da bi nam kaj povedal o cerkvi. Hudomušno se je nasmehnil: »Zgodovi-

Disertacija Tadeja Slabeta

Dne 21. 12. 1992, ob vstopu v zimo, je na Filozofski fakulteti v Ljubljani na oddelku za geografijo uspešno zagovarjal doktorsko disertacijo **Tadej Slabe**, naš znani športni plezalec. Ker ni vsakdanji pojav, da bi športnik v svoji vrhunski formi postal doktor znanosti, menimo, da je ta dogodek vreden posebne pozornosti.

Tadej Slabe se je rodil 3. 4. 1959. S plezanjem se ukvarja okrog 15 let, od tega s specialnostjo, športnim plezanjem, zadnjih 10 let. Je večletni slovenski prvak, na evropskem prvenstvu lanskega leta pa je dosegel 11. mesto. Njegov vrhunski dosežek je preplezana smer v Mišji peči v Ospu, imenovana »Za staro kolo in majhnega psa«, ki je ocenjena z 11 minus, kar je najvišja ocena na svetu. To ga uvršča tudi po naši kategorizaciji v svetovni razred, ki ga bo letos imel edini.

Tadej Slabe bo predvidoma promoviral za doktorja znanosti sredi leta 1993.

Za trud, ki ga sočasno vlaga v znanost in vrhunski šport, zasluži posebno priznanje.

Tadej Slabe je zaposlen v Znanstveno raziskovalnem centru SAZU, v Inštitutu za raziskovanje krasa v Postojni.

Gregor Klančnik

no vam bo povedala knjižica, jaz pa vam povem, zakaj sem tu!» Prav prijetno ga je bilo poslušati. On ni kustos, ampak duhovnik; rad bi, da bi se ljudje imeli radi, da bi se znali ustaviti in ugotoviti smer svojega življenja. Materializem nas žre, za naravo nimamo časa. Ko nam narava vrača milo za drago, se šele spomnimo, a spet je ona kriva, človek nikdar. V srcih ni toplote. Kako bi bil danes potreben sveti Frančišek! Pustili smo se oropati duhovnih vrednot, to pa ima porazne posledice.

Pot nas je zatem peljala na Travnno goro. Proti vrhu je Veliki orglar vadal najlepšo simfonijo – vedno nedokončano. Na jasi sredi gozda je čudovit spomin na vojne dni, kakršnih je malo. Škoda, da je neki »kulturnik« pobral podobe iz kapelice in vanjo »vsadil« ploščo mornariškemu oficirju.

V koči, ki je tisti dan dobila nove oskrbnike, smo se posušili in želodcem dali delo. Komaj smo čakali zavetja. Dež je neslo vodoravno, nas pa v dolino – iz Nove Štifte do vznožja Svete Ane. Sredi gozda je na križišču smetišče. Veter je raznašal polivinil. Ko bi bila to edina rana! Pol ure smo rinili v breg. Nekaterim se je v začetku mudilo, pa so kmalu prišli ob sapo. Tu pod cerkvijo je burja odprla meh do konca. Bal sem se, da bomo dobili kako sušico na glavo. Pa ni bilo sile. Kakšen domišljavec bi tukaj postal ponižen kuža.

Na kako lepem kraju so ribniški zanesenjaki postavili planinski dom! O Novomeščanih nisem prepričan, da bi kaj takega zmoogli. Preveč gledamo vsak zase.

Iz dimnika se je kadilo. Tako dolgih in dobrih klobas že dolgo nismo jedli. Nagrade so dobili skoraj vsi: cilja tega izleta sicer nihče ni uganil, smo ga pa vsi dosegli. Končna ugotovitev je bila: čeprav v dežju in vetru smo se prav lušno imeli. Saj slabega vremena sploh ni!

V Ribnici nas je presenetil Miklavž. Koliko toplote je v Goršetovi družini! Ni čudno, da je iz nje kipar Franc. Hvala gostiteljem in Odeti! Objubili smo si, da bomo spomladi odrinili proti vzhodu pogledat stalno zbirko.

Peter Repovž

619 značk najdaljše transverzale

Lanskega 25. novembra je poteklo že 25 let, odkar je tedanje Združeno ptt podjetje Ljubljana prevzelo domicil nad kurirji in vezisti NOV in s tem posredno tudi nad transverzalo kurirjev in vezistov NOV Slovenije, ki je najdaljša slovenska planinska transverzala in tudi ena od najlepših slovenskih planinskih poti. **Lojze Cuznar**, predsednik Domicilnega odbora, je v nagovoru ob tem jubilejnem slavju v Ljubljani predvsem prisrčno čestital vsem 25 pohodnikom ki so to leto zaključili to planinsko pot, predsednik odbora za transverzalo **Martin Prevorčnik** pa je nato 25 pohodnikom podelil značke, potem ko je povedal, da to tisoč kilometrov dolgo pot od Gančanov v Prekmurju do Slavnika na Primorskem še vedno redno vzdržujejo ptt delavci-planinci. Ob tem je tudi dejal, da je za to transverzalo potrebno več kot 300 ur hoje.

Neprekosljiv rekorder te transverzale je gotovo **Slavko Krušnik** iz Ljubljane, ki je lani dobil že sedemnajsto značko te poti. Desetič je lani pot prehodila Ljubljančanka **Vida Pliberšek**.

Na lanski slovesnosti so značke za prehojeno pot dobili: **Stanislav Drnovšek, Pavelca Drnovšek, Marko Drnovšek, Rudi Seneker, Ivan Štih** (petič), **Ludvik Šinkovec** (petič), **Vida Pliberšek** (desetič), **Viktor Čebela** (tretjič), **Drago Simončič, Rado Radešček, Tone Bambič, Slavko Krušnik** (sedemnajstič), **Jože Ojsteršek, Slavi Ojsteršek, Jožica Ojsteršek**,

Martin Prevorčnik podeljuje že tretjo transverzalo značko Mariji in Cirilu Štembal Foto: Rado Radešček

Slavica Ojsteršek, Arnold Pavlič, Valerij Novak, Milan Meden (šestič), Vinko Tajnšek, Ciril Štembal (tretjič), Marija Štembal (tretjič), Anton Ferlež, Francka Zupancič in Vida Meden (petič).

V celoti so doslej podelili 619 značk najdaljše slovenske transverzale. (ptt novice)

Imeli smo ljudi...

V mesecu decembru 1992 je profesorica **Božena Orožen** pripravila v Osrednji knjižnici v Celju razstavo »Imeli smo ljudi...«, ki si jo lahko planinci pred 100-letnico SPD mirne duše »prijavimo«. Prikazuje delo planincev, ki so pustili neizbrisno sled tudi v planinstvu. Avtorica se je spomnila treh velikih celjskih mož: **Fedorja Gradišnika, Tine Orel** in **Gustava Grobelnika**. Predstavljen je izbor njihovih člankov in razprav.

Kaj povezuje te osebnosti? Povezuje jih gledališče in poseganje v gledališka vprašanja, tudi s peresom. Tine Orel in Gustav Grobelnik pa nastopata še v eni skupni navezi, posvečeni hribom, planinam.

Tine Orel (1913–1985) je precejšen del življenja preživel v Celju. Leta 1938 je začel poučevati v celjski gimnaziji, leta 1949 je postal njen ravnatelj in je to ostal do odhoda v Ljubljano 1963. leta. Po tem letu ni pozabil na Celje in na Savinjsko dolino. Rad je zahajal nazaj in spominjamo se proslav in srečanj, ki se jih je udeležil ne samo kot urednik Planinskega vestnika, temveč kot ljubitelj planin. Vsekakor moramo poudariti njegovo sodelovanje v Planinskem vestniku; med drugim je bil dolgoletni urednik – in ne samo urednik, temveč tudi mentor mlajšim, ki so prve korake v pisanju napravili ravno v Planinskem vestniku.

Poudariti moramo njegovo povezovanje planinstva in turizma. Med drugim je ohranjen njegov prispevek v glasilu Celjske turistične zveze »Lepo mesto« – VII/1979 »Planinsko društvo Celje in turizem v letih 1945–1952«. V članku, ki se naslanja na njegov zapis v Planinskem vestniku iz leta 1953, opisuje delo od leta 1945 do 1952. Piše, da je Planinsko društvo Celje vse do leta 1952 vsako leto sklicalo turistično konferenco za obe dolini. Na njej so obravnavali položaj, obnovo in načrte tako v turizmu kot v planinstvu. Leta 1954 je bila ustanovljena Celjska turistična zveza, Tine Orel kot predsednik Planinskega društva Celje pa je postal podpredsednik Zveze.

Zelo bogato je bilo njegovo delo na področju organizacije planinstva. Kot ravnatelj gimnazije je zbral dijake in odšli so ne samo »v hribe«, temveč tudi graditi to in ono postojanko, pomagati temu ali onemu zaselku v gorah. Omenimo izgradnjo Mozirske kočice in pomoč pri elektrifikaciji Šmihela.

Obsežno je bilo njegovo delo na področju zgodovine planinstva. Med drugim je na razstavi razstavljen članek, objavljen v PV leta 1955, »**Dr. Juro Hrašovec**, starosta slovenskih planincev«. Predstavil je tega zavednega narodnjaka, ki se je boril za pravice celjskih in štajerskih Slovencev kot deželni poslanec v Gradcu in kot predsednik Narodnega sveta za Spodnjo Štajersko. Dr. Juro Hrašovec je v prvih letih delovanja Savinjske podružnice SPD ustanovil planinsko zadrugo »Rinka«, ki je načrtovala izgradnjo hotela v Logarski dolini. Tine Orel poudarja, da je bil dr. Juro Hrašovec petindvajset let najožje povezan s planinskim gospodarstvom.

Gustav Grobelnik (1917–1990) je znan po svoji publicistični dejavnosti. Znan je kot urednik Celjskega zbornika, kjer je planinstvo vedno našlo svoje mesto, kot velik ljubitelj planin itd. Njegovo življenje se napolnjevali hribi in izleti v celjsko okolico, ki so včasih izzvali tudi pero. Ljubil je okoliške hribe, »zajubljen« je bil v Šentjungert, znano izletniško točko Celjanov in Žavčanov. Ohranil je vpisne knjige tega griča, o vsebini vpisne knjige iz leta 1930 do 1941 je za Celjski zbornik napisal sestavek »Druga šentjungertska spominska knjiga«. Kot profesor na Ekonomski srednji šoli je dijakom vcepljal ljubezen do gora in še kasneje so se radi srečali z njim v gorah. Tudi on je znal usmeriti mlajše tako v gore kot v publicistično dejavnost.

Nemogoče je zajeti vse bogato življenje teh treh mož. Vitrine v knjižnici so polne njihovih del. Ti trije možje na razstavi nam kažejo pot in opozarjajo na prehojeno pot tudi slovenskega planinstva, ki so mu vcepili neizmeren in velik pečat.

Franc Ježovnik

Mimo je 80-letnica PD Trbovlje

Planinsko društvo Trbovlje je 8. decembra lani praznovalo svoj 80-letni obstoj. Vendar pa so po sklepu društvenih organov potekale vse prireditve, akcije, izleti, obnova planinskega doma na Mrzlici itd. že vse preteklo leto.

Najpomembnejše prireditve, ki so obeleževale visoki jubilej organiziranega trboveljskega planinstva, pa so bile tele:

- 15. avgusta je bilo na Mrzlici (1122 m) spominsko družabno srečanje članstva in drugih planincev v počasti 80-letnice PD Trbovlje; ob tej priložnosti so bila športna tekmovanja, dosti je bilo petja, humorja in splošnega veselja;
- 21. oktobra je v Delavskem domu Trbovlje predaval **Franc Horvat** iz Celja o Peruju – deželi Inkov s poudarkom na plezalskih dejavnostih;
- 29. oktobra je Radio Trbovlje na Mrzlici posnel obširen intervju s tremi planinskimi delavci o zgodovini društva in opravljenem delu;

- od 2. do 15. novembra je bila v mali galeriji Knjižnice Toneta Seliškarka filatelistična razstava o gorskem svetu in varstvu okolja doma in po svetu; pripravil jo je **Bogdan Šteh** v okviru Filatelističnega društva Trbovlje;

- 24. novembra je Lokalna kabelska TV Trbovlje – Kanal 10 posnela na Mrzlici ob sodelovanju treh planinskih delavcev opis zgodovine PD Trbovlje, hkrati pa so snemalci posneli bližnjo in daljno okolico Mrzlice; posneto gradivo so v nadaljevanjih šestkrat po 15 minut predvajali deloma v novembru, deloma pa v decembru v večernih urah; med gradivom je bilo dosti posnetkov iz zgodovine društva;

- 4. decembra v večernih urah je bil v dvorani Doma Svobode II planinski večer, ki ga je pod vodstvom **Vinka Pfeiferja** pripravila planinska skupina upokojencev-planincev PDT pri Društvu upokojencev Trbovlje; sodelovali so v dveinpolurnem programu Lovski pevski zbor Zasavske lovske zveze, Ženski pevski zbor Društva upokojencev Trbovlje, Vokalno instrumentalni ansambel pri DUT, Mladinsko gledališče Svoboda II, harmonikar **Franci Vrtačnik**, basist **Rihard Majcen**, športna plezalka **Metka Lukaničič** s prikazom športnega plezanja (z diapozitivi), **Vinko Pfeifer** je pokazal številne diapozitive iz planinskega sveta in planinske dejavnosti, sledile pa so še tekmovalne točke iz hitrosti oblačenja za planinsko turo, zanimiv je bil kviz iz zgodovine PDT, humorna točka – britje skupine planincev, na koncu pa je polna dvorana zapela še pesem Mi ne damo se, ki jo je napisal in uglasbil **Jože Skrinjar**;

- 5. decembra zvečer je bil planinski pohod z baklami na Mrzlico. Bil je menda prvi takšen planinski pohod, ki se ga je kljub skrajno slabemu vremenu – močnemu dežju in vetru – udeležilo prek 200 planincev, večina z baklami. Ves pohod je spremljal reporter Radia Trbovlje. Pohod z baklami na Mrzlico naj bi postal tradicionalen Miklavžev pohod z baklami na Mrzlico. Organizator je upošteval vse potrebne varnostne ukrepe. Vrh Mrzlice so tokrat ožarili z raketami. Ob vračanju so se pohodniki srečali še z močnim sneženjem;

- 8. decembra zvečer so v Likovni galeriji Trbovlje v Delavskem domu odprli likovno razstavo s sodelovanjem Lovskega pevskega zbora. Razstavo so pripravili člani Likovne skupine Relik iz Trbovelj. Za razstavo s planinskimi motivi so pripravili 62 del v različnih slikarskih tehnikah. Z uvodno besedo in razlago jo je odprl predstavnik PDT. Odprta je bila do 14. decembra;

- 11. decembra pa je bila v Delavskem domu osrednja proslava. Ob 17. uri je bila v predavalnici slavnostna seja, ki so se je udeležili podpredsednik PZS **Jože Stanonik**, predstavniki zasavskih planinskih društev, predstavniki nekaterih domačih organizacij in društev ter dru-

štveni organi. Ob tej priložnosti so podelili tudi častne značke PZS – bronaste, srebrne in zlate.

Ob 18. uri je bila v gledališki dvorani istega doma slavnostna prireditev. Uvodno besedo je imel predsednik PDT **Slavko Potrata**, slavnostni govor pa je imel predstavnik PZS J. Stanonik. V koncertnem delu so nastopili Moški pevski zbor Zarja pod vodstvom inž. **Alberta Ivanciča**, Mešani pevski zbor Svoboda II pod vodstvom prof. **Helge Briner**, Folklorna skupina Svobode Center in harmonikarski orkester Glasbene šole Trbovlje pod vodstvom **Matjaža Kmeta**, večer pa je povezoval moderator **Staso Butkovič** s kratkim orisom zgodovine jubilaranta. Sledilo je kratko srečanje z nastopajočimi in gosti.

Društvo je ob svojem jubileju izdalo jubilejno razglednico Mrzlice s prvo kočjo na Mrzlici – Hausenbichlerjevo kočjo, prvim planinskim domom iz leta 1931 in sedanjim planinskim domom iz leta 1963. To jubilejno razglednico s spominskimi odtisom so prejeli vsi udeleženci pohoda z baklami na Mrzlici 5. decembra. Društvo je to leto izvedlo tudi denarno akcijo za obnovo planinskega doma na Mrzlici. Potekala je v glavnem med članstvom, pa tudi med drugimi občani in podjetji. Je v celoti uspela. S tem denarjem se je bilo mogoče lotiti obnavljanja notranjštine doma. Urejeno je bilo stanovanje za oskrbnika, vnovič usposobljena spodnja soba, preurejen je bil prehod ogrevanja od drv in premoga na kurilno olje, kar je bilo povezano s precejšnjimi deli in stroški, in odpravljena škoda, ki se je pojavila lani v poplavljenih prostorih doma.

Pozabiti tudi ne smemo mladih planincev. V vseh pedagoških enotah Osnovne šole Trbovlje so v decembru lani pripravili planinske ure s petjem, recitacijami, kratkimi kvizi, humorjem, spominjanji na planinske izlete ipd., vse pa v znamenju 80-letnice PDT. Večino jubilejnih prireditev so posneli na videokaseto, pa tudi fotografskih posnetkov je precej. Objavljenih je bilo tudi več pisnih prispevkov, ki so jih objavili različni mediji – časopis, radio in TVS ter Lokalna TV Kanal 10.

Planinsko društvo Trbovlje je svoj 80-letni jubilej dostojno proslavilo kljub pomanjkanju sredstev, saj je bila večina prireditev izvedena z brezplačnim sodelovanjem nastopajočih.

Tine Lenarčič

Spominski pohod na Javornik

23. decembra 1943 je pri Škvarču na Javorniku ugasnilo življenje 47 borcem III. bataljona Gradnikove brigade. V spomin na ta dogodek organizira Planinsko društvo Idrija vsako leto spominski pohod, ki je vedno zadnjo nedeljo pred 23. decembrom. Udeleženci prejmejo ob vsakem pohodu spominski žig. Lani je bil ta pohod

že 14. po vrsti. Udeležili so se ga mnogi pohodniki iz smeri Ajdovščine prek Cola, iz smeri Idrije prek Črnega vrha in iz smeri Logatca prek Novega sveta. Vse poti so markirane in dobro označene.

Dan je bil tak, kot se za ta zimski čas spodobi. Pokrajina je bila pokrita s snegom, toda sonce nas je s svojo zimsko močjo kar prijetno gredo. Nebo je bilo jasno in snežna odeja se je spreminjala v bleščeče kristalčke. Smreke so bile na debelo pokrite s snegom, drugo drevje se je zavijalo v ledeno ivje.

Zimsko idilo so popestrili smučarji, ki so se spuščali po severnih pobočjih Javornika. Pohodnike je čakalo približno dve uri hoje po snegu.

Pred kočjo na Javorniku smo se ustavili pri spomeniku padlih partizanov, ki so padli z mislijo na lepšo prihodnost naše domovine Slovenije.

Stopili smo v toplo kočjo, ki je bila skoraj zasedena. Popili smo čaj, potrdili kartončke in prepustili prostor tistim, ki so prihajali za nami. Ker je bil dan zelo lep in nebo jasno, smo se povzpeli še na razgledni stolp. Od tu smo bili deležni prostranega razgleda. Vsi vrhovi s Triglavom na čelu so se kopalji v soncu, le dolina je bila skrita v sivo meglo.

Prijetno razpoloženi smo se spustili po snežni poti navzdol.

Vida Durn

Planinci počastili Pohorski bataljon

V soboto, 9. januarja, se je 312 pohodnikov podalo na pot od Rogle do Osankarice. To je bil že 15. pohod po poteh pohorskega bataljona. Tudi letos ga je organiziralo Planinsko društvo Zreče. Bil je prav tako vzorno organiziran kot prejšnja leta. Organizatorji zaslužijo vso pohvalo, saj so bili pohodniki tudi letos izredno zadovoljni. Celo izgubili se nismo kot pred dvema letoma, ko smo hodili nekoliko dlje. Občina Slovenska Bistrica je tudi počastila spomin na dan bitke. Avtobuse so organizirali Planinsko društvo Matica iz Maribora, PD Gorenje iz Velenja in iz Šoštanja, PD Železar iz Štor in Planinska sekcija Zlatarne Celje. Organizator je nudil brezplačen prevoz z dvema avtobusoma za tiste planince, ki so se pripeljali do Slovenskih Konjic oziroma Zreč z osebnimi avtomobili ali z rednimi prevoznimi sredstvi. Prejšnja leta so se pohoda udeležili še planinci iz Murske Sobote in Gornje Radgone; ne vem, zakaj jih letos ni bilo. Planince je na Pesku pospremil na pot harmonikar, kar je bila prijetna spodbuda za nadaljevanje hoje do Osankarice. Zaključek pohoda je bil v kino dvorani v Zrečah, kjer je igral instrumentalni ansambel s pevko. Ob poskočnih melodijah so planinci pozabili na prehojeno pot in so se veselo zavrteli.

25 pohodnikov je prejelo za 10-kratno udeležbo

pisne diplome. Trije planinci so se udeležili vseh pohodov. To so bili **Marija Brešar** iz Velenja, **Jože Čede** iz Dramelj in **Milan Gombač** iz Celja.

Organizatorjem iz Zreč želim v imenu vseh pohodnikov, da bi še vztrajali pri izvedbi pohoda.

Milan Gombač

Jelovica '93

Poti mnogih planincev so se združile letošnjega 10. januarja v Dražgošah. Vas, ki leži pod južnim bregom Jelovice, je znana po bojih Cankarjevega bataljona z Nemci od 9. do 11. januarja 1942.

Vsako leto se pohodniki udeležijo v spomin na dražgoško bitko pohoda po stezah partizanske Jelovice. Letos je bil ta pohod 36. po vrsti. Udeležili so se ga mnogi planinci iz vse Slovenije. Organiziranih je bilo več poti. Mi smo se odpravili po poti Škofjeloškega odreda iz Selc prek Kališ.

Zasnežena pokrajina, ki se je kopala v prelepem sončnem dnevu, nam je nudila prijetno hojo. Iz daljave sta nas pozdravljala Ratitovec s svojo kočjo in zasneženi Triglav. Pri spomeniku v Dražgošah se je zbrala ogromna množica ljudi.

Slavnostni govornik je bil **Milan Kučan**. Ob spominu na padle nas je spomnil tudi sedanjih težkih časov, v katerih je Slovenija. Poudaril je, da je prava moč v sodelovanju vseh parlamentarnih strank, ki se morajo opredeliti za skupno iskanje rešitev.

Topel in sončen dan je privabil tudi mnoge padalce in balonarje, ki so prisotnim pokazali svoje znanje.

Vida Durn

Zahvala za čestitke

Planinska zveza Slovenije, uredništvo in uprava Planinskega vestnika so pred božičnimi in novoletnimi prazniki dobili zelo veliko božičnih in novoletnih voščilnic svojih planinskih prijateljev in simpatizerjev ter sodelavcev iz domovine in tujine. Vsem se za lepe želje iskreno zahvaljujemo v imenu omenjenih prejemnikov.

Uredništvo PV

Mali oglasi

Gospod **Miloš Grabrijan** iz Ljubljane je planinski zvezi Slovenije podaril kompletne Planinskih vestnikov od letnika 1966 do 1992. Nekatere letnike smo obdržali, večine ne potrebujemo in smo jih pripripravljeni zastoj odstopiti tistim planincem, ki bi želeli kompletirati svoje planinske knjižnice. Za informacije se oglasite po telefonu v Planinski zvezi v Ljubljani.

SEZNAM IN CENE PLANINSKIH EDICIJ

Zemljevidi

	Cene v tolarjih
Gorski Kotar – 1 : 100 000 (1. izd. 1990)	380
Krn s Kobaridom – 1 : 25 000 (1. izd. 1990)	380
Stol in Begunjsčica – 1 : 25 000 (1. izd. 1990)	380
Trenta – 1 : 25 000 (1. izd. 1990)	380
Okolica Ljubljane – 1 : 50 000 (1. izd. 1990)	380
Kranjska Gora z okolico – 1 : 25 000 (1. izd. 1990)	380
Rogaška Slatina z Bočem in Donačko goro – 1 : 25 000 (1989)	380
Juljske Alpe – Bohinj – 1 : 20 000 (8. izd. 1990)	380
Juljske Alpe – Triglav – 1 : 20 000 (5. izd.)	v tisku
Grintovci – 1 : 25 000 (1. izd. 1987)	380
Juljske Alpe – vzhodni del – 1 : 50 000 (8. izd.)	v tisku
Juljske Alpe – zahodni del – 1 : 50 000 (8. izd. 1991)	380
Triglavski narodni park – 1 : 50 000 (5. izd. 1991)	480
Karavanke – osrednji del in Grintovci (3. izd. 1988)	380
Kamniške in Savinjske Alpe z Obirjem in Peco – 1 : 50 000 (6. izd. 1990)	380
Pohorje – vzhodni del – 1 : 50 000 (2. izd.)	380
Pohorje – zahodni del – 1 : 50 000 (4. izd. 1990)	380
Posavsko hribovje – 1 : 100 000 (1. izd. 1986)	380
Škofjeloško hribovje – 1 : 40 000 (3. izd.)	v tisku
Storžič in Košuta – 1 : 25 000 (1. izd. 1988)	380
Pešpot E 6 – SLO – zemljevidi – 1 : 50 000	–
Slovenska obala in zaledje – 1 : 50 000 (3. izd. 1989)	–
Istra – 1 : 100 000 (1. izd. 1990)	–
Pomurje – 1 : 75 000 (1. izd. 1990)	–
Bovec z okolico – 1 : 25 000 (4. izd. 1988)	380
Gorenjska – Bled – Kranjska gora – 1 : 50 000	380
Savinjska dolina in širša okolica – 1 : 50 000 (1992)	380
Kočevoško z gornjo kolpško dolino in obrobjem Bele krajine – 1 : 50 000 (izd. 1992)	430

Vodniki

Vodnik po planinskih postojankah v Sloveniji (Dobnik, 2. izd. 1991)	900
Slovenske planinske koč (Rapoša, 1. izd. 1990)	–
Kamniške in Savinjske Alpe	v tisku
Juljske Alpe	1 500
Karavanke (Klinar, 3. izd. 1983)	700
Vodnik po Zasavskem hribovju (Pergar, 1. izd. 1978)	700
Po gorah severovzhodne Slovenije (Ficko, 1. izd. 1980)	700
Turni smuki (Črnivec–Praček, 2. izd. 1985)	700
Triglavski narodni park (Fabjan, 1. izd. 1985)	–

Vodniki in dnevniki po veznih poteh

Vodnik po Slovenski planinski poti (6. izd. 1988)	600
Dnevnik po Slovenski planinski poti (1990)	200
Ciglarjeva pot od Drave do Jadrana E-6, skice (1984)	–
E 7 – evropska pešpot od Sotle do Soče (3. izd. 1988)	–
Loška planinska pot (5. izd. 1973)	–
Ljubljanska mladinska pot (1. izd. 1984)	150
Koroška planinska mladinska transverzala	150
Kamniška planinska pot (1983)	200
Vodnik in dnevnik po planinski poti XIV. divizije (1984)	200
Vodnik in dnevnik Trdinove poti	300
Kajakaški vodniček po slovenskih rekah (1991)	500
Jezerska planinska pota – 90 let Češke koč (2. izd. 1990)	–

Alpinistični vodniki

Gorniška pot iz Planice na Pokljuko – PP (1989)	200
Kamniške in Savinjske Alpe – Logarska dolina, Matkov kot – Peči (Golnar, 1982)	500
Kamniška Bistrica – zahodni del (Golnar, 1988)	500
Lučka Bela – Robanov kot	500
39 in pol (Pavle Kozjek)	500
Tri Cine (Tine Mihelič)	500

Vodniki v tujih jezikih in večjezične izdaje

Die Slowenische Berg-Transverzale (2. izd. 1979)	500
Triglav – ein kurzer Führer (1980)	400
How to climb Triglav (2. izd.)	400
Triglavski narodni park – štirijezična brošura (1983)	–
Kamniške Alpe – Ravenska Kočna – Kletterführer (1977)	300
Pot prijateljstva treh dežel (trijezični vodnik)	200
Zaščitena območja (treh dežel) – Naturschutzgebiete – Zone Protette (1981)	400
Slovarček za planince (tridelni, trijezični) – Wörterbuch für Bergsteiger – Vocabolario per alpinisti (1986)	400

Vzgojna literatura

Planinska šola (2. izd. 1983)	400
Planinski dnevnik (s častnim kodeksom, 1982)	200
Planinski vodnik	v tisku
Hoja in plezanje v gorah (Mihelič-Škarja, 3. izd. 1984)	800
Nevarnosti v gorah (Šegula 1979)	700
Sneg, led, plazovi (Šegula 1986)	500
Pozor, plaz	100
Narava v gorskem svetu (Selan, 2. izd. 1982)	400
Zavarovane rastline (Skoberne, 2. izd. 1990)	200
Triglavski narodni park (Skoberne)	–
Oris zgodovine planinstva (Strojin, 2. izd. 1978)	300
Navodila za oskrbo in označevanje planinskih poti (1982)	300
Trije Tominški planinci (T. Tominšek, 1981)	300
Dr. Henrik Tuma (Strojin, 1976)	600
Planinarstvo i alpinizam (Smerke, 1989)	–
Prehrana v gorah (2. izd.)	v pripravi
Vremenslovje za planince (2. izd.)	v pripravi
Podhladitev, omrzline in druge poškodbe zaradi mraza (1990)	400

Druge edicije

Stoletje v gorah – CZ	5700
Gora – Stane Klemenc	4990
Na vrhovih sveta – izd. Založba MK – 92	3740
Sto slovenskih vrhov – S. Klinar	2.610
Slovenske gore (II. izd.)	3300
Dnevnik ciciban-planinec (1988)	150
Dnevnik pionir-planinec (1989)	150
Igre (1981)	300
Planinska pesmarica	300
Razgled s Triglava (1978)	100
Razglednice s Triglava	50
Deset let šole za gorske vodnike v Nepal (1990)	300
Strme smučine – A. Zorčič, D. Ogrinec – 92	–
Planinske akcije '92	150
Priročnik Ninja – Letenje s padalom visoke zmogljivosti – prevod Janez Benkovič	–
Sto znamenitih rastlin na Slovenskem (Tone Wraber)	–
Bela obzorja – V. Grošelj	2300
Dodiri neba – D. Berljak	1000
Človek, gora, poezija	1890

Drugo blago

Vpisna knjiga za vrhove	1500
Vpisna knjiga za planinske postojanke	2000
Članske izkaznice	30
Izkaznice Gorske straže – GS	30
Članski karton	10
Nakaznica za prenočišče (1990)	100
Trikotna ruta za prvo pomoč	150
Priznanja PD	100

Popust ob nakupu

Pri nakupu 5 ali več izvodov enakih planinskih edicij, ki jih je izdala ali odkupila PZS po lastni ceni, priznamo 20% popusta. Kupovanje ali naročanje več kot pet izvodov je možno v pisarni **PZS, Ljubljana, Dvorčakova 9, v ponedeljek od 14. do 19. ure ali od torka do petka od 8. do 14. ure.**

Maloprodaja je tudi v pisarni Planinskega društva **Ljubljana-matica, Miklošičeva 17, v večjih knjigarnah**, na sedežih **planinskih društev** in v **planinskih kočah** po vsej Sloveniji, kjer je možno dobiti tudi drugo gradivo o posameznih gorskih območjih.

Pri naročilu **obvezno dastavite naročilnico in izjavo**, da planinske edicije kupujete za nadaljnjo prodajo. **Cene veljajo od 1. 2. 1993.**

Informacije

založba mladika

šubičeva 10 • 61000 Ljubljana

NAROČILNICA

Nepreklicno naročam knjigo Matjaža Deržaja PLANINSKI POZDRAV.

Prednaročniška cena je 3990 SIT in velja do konca februarja 1993. Poravnate jo lahko naenkrat ali v dveh zaporednih mesečnih obrokih. Prvi mora biti obvezno plačan pred prevzemom knjige.

3990 SIT bom poravnal: *naenkrat*
v dveh obrokih (2000 + 1990 SIT)

V ceni je že vračunan 5 % prometni davek.

Priimek in ime _____ Naslov _____

Poštna številka in pošta _____

Št. osebne izkaznice _____ izdane pri _____ Matična številka _____

Naslov zaposlitve _____

Ta naročilnica zavezuje naročnika in založbo. Vse morebitne spore rešuje pristojno sodišče v Ljubljani. Naročilnico pošljite na naslov: **ZALOŽBA MLADIKA, Šubičeva 10, 61001 Ljubljana.**

Datum _____ Podpis _____

Planinski vestnik že skoraj célo stoletje beleži zgodovino slovenskega gornišstva, spremlja največje dosežke domačega in tujega udejstvovanja v hribih, opisuje iskrive prebliske hribolazniškega duhá in srca, odkriva globoke misli izpod visokih vrhov gorá in pameti ter seznanja še z drugimi dogodki, ki bi lahko zanimali planinsko dušo.

Tiha, pa velika želja slovenske planinske organizacije je, da bi do stoletnice Slovenskega planinskega društva bila vsaka slovenska planinska družina naročena na slovenski Planinski vestnik, najstarejši slovenski mesečnik. Na koncu koncev smo Slovenci rojeni med gorami, planinstvo je naša identiteta in Triglav je kar od nekdanj slovenski simbol. Povejte to svojim znancem – in poskušajmo skupaj doseči ta cilj!

111 izletov po slovenskih gorah

avtorja Andreja Stritarja

- sodobno oblikovana in pregledna knjiga
- 106 izbranih barvnih fotografij, 95 preglednih skic, 200 strani, 17,5 x 25 cm, trda vezava

Knjiga A. Stritarja 111 izletov po slovenskih gorah bo zadovoljila še tako zahtevnega planinca. V sliki in besedi je predstavljene 111 privlačnih izletniških ciljev širom Slovenije. Je vodnik, ki hkrati spodbuja in svetuje. Opisani so izleti vseh težav in zahtevnosti, od lažjih poldnevniških izletov do nemarkiranih poti in brezpotij ter lažjih plezalnih vsponov. Vsebuje tudi vrsto predlogov za zimske izlete in za ture, primerne v slabših vremenskih pogojih. Vsi vzponi so pregledno razvrščeni po težavnosti, opremljeni s komentarjem, opisom in z vsemi podatki, potrebnimi za načrtovanje in izvedbo ture.

IZIDE FEBRUARJA PRI ZALOŽBI SIDARTA
20 % prednaročniški popust velja do 1.3.1993

NAROČILNICA

Naročam knjigo

111 IZLETOV PO SLOVENSkih GORAH - 3120,00 SIT

Plačal(a) bom:

- v celotnem znesku
 v 2 (dveh) zaporednih mesečnih obrokih

V ceno ni vračunan 5% prometni davek.

PRIIMEK _____

IME _____

NASLOV _____

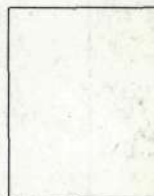
POŠTNA ŠT. _____

POŠTA _____

MATIČNA ŠT. OS. IZKAZNICE _____

DATUM _____

PODPIS _____

Naročilnico pošljite na
naslov:

SIDARTA
Cerkova 9
61113 Ljubljana

Naročilnica zavezuje založbo SIDARTA in naročnika. Morebitne spore rešuje temeljno sodišče v Ljubljani.